SALA DE LECTURA

ANUL XXVII
48
(1 178)
Simbătă
1 decembrie
1984
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

SIMBOL AL UNIRII, AL UNITĂȚII PRIN CARE SÎNTEM

Rezonanța ideilor și hotărîrilor marelui forum comunist se impletește strîns cu aceea de inimă și cuget prin care gîndurile și sentimentele întregului partid, ale întregii națiuni fac din acest răstimp de sfîrșit de an un moment unic, deosebit, înălțător și puternic prin faptul de a ne fi îndeplinit un viu mandat de conștiință, cel al realegerii tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția supremă de secretar general al Partidului Comunist Român.

Ca o coincidență istorică, acest moment al realegerii s-a petrecut doar cu puțin timp înainte de ziua Marii Uniri. Ca o expresie a unității indestructibile a poporului, a țării întregi în jurul partidului, al secretarului său general, Congresul al XIII-lea l-a reinvestit pe eroul națiunii la cîrmele destinului nostru unic și solidar. Unire și Unitate, deci, într-un gest care probează însăși lumina și tăria dragostei noastre, puterea de a ne vedea și edifica pe mai departe pe noi trepte de civilizație și progres, Unire și Unitate ca o sintagmă, ca o emblemă de spirit prin care garanția că tot ce am înfăptuit va dura și tot ce vom înfăptui se va întemeia pe efort și abnegație, pe gîndire și acțiune patriotică, revoluționară, în consens cu propriile noastre cerințe și posibilități. **Vom urca și vom străbate noi căi nebătătorite, necunoscute — ceea ce impune să fim animați permanent de un spirit cutezător, de hotărîrea de a promova tot ce este nou și înaintat în gîndirea și practica socială, de a însuși și aplica în viață cele mai noi cuceriri ale geniului uman, tezaurul cunoașterii universale** — a spus, de la tribuna marelui forum, secretarul general al partidului. Și în acest sens marele forum a hotărît în numele și după voința întregului popor, în acest sens a decis el pentru fericirea și prosperitatea întregii națiuni. Temeiurile sînt cît se poate de exacte și concludente, ele sînt cuprinse în magistralul Raport prezentat Congresului, sînt făurite și trăite de noi toți. Astfel, România se prezintă : cu o industrie de 100 de ori mai puternică decît acum patruzeci de ani, cu o agricultură de aproape 7 ori mai bogată, cu o creștere a venitului național de 32 ori mai mare, cu un învățămînt, o știință și o cultură avansate, investite cu uriașe fonduri materiale și umane, parte integrantă a construcției noii societăți și a omului nou, a conștiinței noi, înaintate. Pe aceste revoluționare înfăptuiri care au comprimat un timp istoric și au devenit substanțiale puncte de reper ale unei întregi epoci se sprijină gîndurile și puterea de viitor prin care partidul și țara au decis la cel de-al XIII-lea Congres noi dimensiuni și noi orizonturi ale dezvoltării, ale devenirii noastre.

Ca o coincidență istorică marele forum și-a desfășurat lucrările și a reales în fruntea partidului, doar cu cîtva timp înaintea zilei marii uniri, pe cel ce ne exprimă în chipul cel mai înalt ca unitate a gîndurilor și sentimentelor noastre fundamentale. **Vă asigur, dragi tovarăși,** spunea, **asigur partidul și poporul nostru că și în viitor — ca și pînă acum — voi face totul pentru a răspunde încrederii ce mi s-a acordat, că voi acționa cu întreaga fermitate, cu toate forțele în vederea înfăptuirii hotărîrilor Congresului nostru, a Programului partidului, pentru asigurarea ridicării poporului, a patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație, pentru întărirea continuă a independenței și suveranității României Socialiste !**

Partidul și țara și-au reales, și-au reinvestit eroul : l-au reales cu unanimă și vibrantă încredere de sine. Se știe și rămîne în memorie astfel acest moment prin care a fi uniți și a acționa în deplină unitate înseamnă a cuprinde istoria în toate marile ei evenimente trecute și prezente ca și în acelea viitoare, cu conștiința că ne aflăm pe un drum drept și sîntem călăuziți să ne împlinim cu ardoare un destin, pe cît de înalt, pe atît de eroic și generos. Vom urca și vom străbate, cum spune secretarul general al partidului, căi noi, nebătătorite, vom obține victorii ale muncii și creației care să ne consacre în termenii unei adevărate epopei naționale. Garanția stă în actul politic major prin care Congresul al XIII-lea al partidului a consfințit înalta realegere, un fapt de o semnificație și o valoare patriotică, istorică și morală în cel mai larg sens. Pentru că partidul ca centru vital al națiunii și poporul ca făuritor al propriei sale istorii și-au asigurat, printr-o unanimă voință și hotărîre, continuitatea unei opere în care viitorul are o răsfrîngere la zi prin tot ceea ce se gîndește și se înfăptuiește în economie, în știință și cultură, în activitatea de ridicare necontenită a nivelului de trai material și spiritual al întregii națiuni. Garanția aceasta care atinge deopotrivă căile minții și ale inimii, certitudinea și limpezimea de spirit cu care privim la lucrurile bine făcute și le prefigurăm pe acelea și mai bune, viitoare, poartă un nume, numele celui reales. Este aceasta starea proprie a unui popor pe care îl auzi și-l vezi urnindu-și din adînc toate energiile și înmănunchindu-și-le strîns pentru atingerea unor noi înălțimi, a unor noi trepte ale identității și devenirii sale. Știind că are la cîrma destinului său național un luptător care-l exprimă pe deplin, un gînditor și un vizionar pe măsură, un patriot și revoluționar înflăcărat a cărui viață și luptă i-au fost și îi sînt închinate pe deplin.

Luceafărul

Sever Cornel Mermeze : «Trei surori»

Telegramă

Tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU,

Secretar general al Partidului Comunist Român, Președintele Republicii Socialiste România

Mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu,

Într-un gînd cu întreaga națiune, vă aducem un fierbinte omagiu cu prilejul reinvestirii Dumneavoastră în înalta funcție de secretar general al partidului. Vedem în acest act politic de hotărîtoare însemnătate prețuirea firească a eforturilor neobosite pe care le-ați depus în activitatea de conducere a partidului și statului, a pasiunii, lucidității și cutezanței cu care ați trudit pentru propășirea țării, pentru așezarea ei la un loc de cinste în viața internațională. Considerăm prezența Dumneavoastră la cîrma destinelor patriei și poporului nostru drept chezășia certă a realizării mărețelor obiective înscrise în însuflețitorul Raport pe care l-ați prezentat la Congresul al XIII-lea al Partidului.

Primind cu bucurie aprecierile pozitive formulate în Raport în legătură cu împlinirile literaturii și artei în ultimii cinci ani, cu rolul acestora în întreaga activitate cultural-educativă, am reținut totodată îndatoririle care ne revin pentru a face din scrisul nostru un mijloc și mai eficient de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste a oamenilor muncii. Răspunzînd înflăcăratului Dumneavoastră îndemn de a ne afla sursa de inspirație în viața, preocupările și aspirațiile poporului, ne vom strădui și pe mai departe să dăm cititorilor opere valoroase, pătrunse de suflul generos al adevăratului umanism revoluționar al societății noastre, de încredere în prezentul și viitorul României socialiste.

Mulțumindu-vă încă o dată, mult iubite și stimate tovarășe secretar general, pentru grija și prețuirea pe care le acordați creației literare și slujitorilor ei, vă asigurăm că vom face totul pentru a fi la înălțimea încrederii cu care ne-ați investit, a timpului eroic pe care-l trăim împreună cu toți cei care nu cunosc bucurie mai adîncă decît aceea a înălțării patriei sub soarele socialismului și comunismului.

**UNIUNEA SCRIITORILOR
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA**

Un vot pentru viitor

Într-un anume moment al Raportului prezentat la Congresul al XIII-lea al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu ne-a adresat un revelator și patetic îndemn : „Vom urca și vom străbate noi căi nebătătorite, necunoscute — ceea ce presupune să fim animați permanent de un spirit cutezător, de hotărîrea de a promova tot ce este nou și înaintat în gîndirea și practica socială, de a însuși și aplica în viață cele mai noi cuceriri ale geniului uman, tezaurul cunoașterii universale".

Nu este prima dată cînd secretarul general al partidului ne dezvăluie cheia și exigențele progresului necontenit al patriei noastre socialiste, condițiile perfecționării noastre ca oameni și comuniști. Însă, de data aceasta, avem experiența unui drum parcurs, a unor etape încheiate, a unor victorii repurtate și, implicit, avem certitudinea că desenul conturat în proiecte al viitorului are mai multă fermitate decît oricînd. De asemenea, putem aprecia în deplină cunoștință de cauză valoarea inestimabilă a unui îndemn vizionar.

Cu alte cuvinte, o anume relație din existența noastră are un temei cît se poate de dialectic : cu cît înfăptuirile prezentului sînt mai concrete, generatoare de bunăstare, în acord cu aspirațiile și așteptările oamenilor, cu atît viitorul, preconizat chiar de înfăptuitorii împlinirilor de acum, se arată a fi și posibil, și necesar. Și viitorul, din acest moment, ni-l cunoaștem. Reperele lui reprezintă o prelungire în timp și în faptă a unor izbînzi care constituie însăși substanța istoriei noastre contemporane. Congresul partidului doar le-a enumerat, într-un rodnic bilanț. Însă viața patriei le conține în desfășurarea ei cotidiană,

Mihai Pelin

Continuare în pag. a 7-a

Meditație asupra istoriei

Există un sentiment care aproape că nu mai are nevoie de a fi rostit — cel al istoriei — el apare, ne conține și se transmite într-o lume a convingerilor care este însăși realitatea, o străbate de la un capăt la altul și se ridică la altitudini și orizonturi largi de reflecție care fac însăși matca vieții, fac rostul și chipul acesteia, ca un sigiliu de cea mai înaltă morală și cu cea mai pronunțată acoperire în acte care dau măsură și durabilitate în timp oricărui gînd atins de flacăra vie și purificatoare a dragostei de patrie și de popor. Este acest sentiment care nu se istovește și care răzbate mereu din adîncurile cele mai tulburătoare ale existenței, el poate fi trăit, a fost trăit și de unul singur de multe ori, în răscrucea și încleștarea veacurilor dar, cel mai mult și mai mult, el a dobîndit forță atunci cînd s-a cuprins de graiul și inima întreagă a mulțimii, atunci cînd noi hotărîri și noi demersuri — fundamentale pentru tot ceea ce reprezintă un destin unic și colectiv — au așezat viitorul la timpul posibil, cel mai exact, și l-au propus ca pe o stare de spirit cu nebănuite resurse și energii. După el sau cu un asemenea tonic sentiment se despică și apele vii ale cunoașterii, după el sau odată cu el se aleg și lucrurile între ele, se așează și gîndurile în bătaia cărora se luminează, sub rotunjimea cerului ei, o țară, după el sau odată cu el se visează, se aspiră către mari înălțimi și se văd veacurile prin care am trecut ca generații și am ajuns azi la un hotar nou de timp și pe o nouă zare de înfăptuiri. Căci, hotărît lucru, într-un asemenea moment sîntem, pe o asemenea treaptă ne aflăm ; cu ochii minții atingem de pe culmile unui an jubiliar reliefurile noi de izbîndă și acțiune pe care ni le-a prefigurat marele forum comunist, cel de-al XIII-lea Congres al partidului. Un eveniment care, prin multele și multele sale semnificații, printre multele și extraordinarele sale reliefări, printre multele și inconfundabilele sale rostiri în materie de voință, și gîndire, de abnegație și angajare patriotică, revoluționară, ne vorbește și despre această cuprindere a sentimentului istoric, nu numai ca viziune, ca asumare și implicit ca trăire, ci și ca meditație, ca faptă și deopotrivă ca normă de conviețuire, ca înțelegere și răspundere. Văd aici un

A. I. Zăinescu

Continuare în pag. a 7-a

În pagina a 3-a

CREAȚIA LITERAR-ARTISTICĂ — dimensiune a spiritului revoluționar

● Articole de ● Emil Poenaru ● Alex Rudeanu ● Vasile Donose ● Virgil Calotescu ● Gheorghe Daragiu

MAREA UNIRE

La noi, la români, istoria nu e, n-a fost niciodată literă moartă, depozit rece de date, fiia festivă ce se scutură din calendar, ci izvor sacru de viață a națiunii, apă vie, regeneratoare a ființei și a conștiinței noastre, ieri ca și azi. Ca și geții, care sorbeau din Istros înainte de luptă, împărtășindu-se sorbim, la rîndu-ne, din fluviul de fapte al trecutului, ne închinăm la chipurile înaintașilor, pentru a ne ridica mai tari, mai teferi, mai nestrămutați în hotărîrea noastră de a urma „lucrarea secolelor", pe care o moștenim. Sînt zeci și zeci de generații care dau sevă acestui îndemn, iar dintre toate, în prag de decembrie, este mai vie ca oricînd lucrarea generației anului 1918.

De ce-i prăznuim cu atîta fervoare pe cei care, la Alba Iulia, capitala Viteazului, au proclamat cu 66 de ani în urmă unirea Transilvaniei cu țara-mamă ? Pentru că, proclamînd acest act, ei proclamau, în auzul întregii lumi, deplina și definitiva unitate a neamului, ideal străvechi, tot atît de străvechi ca și neamul, ca și limba pe care o vorbim, ca și apartenența noastra la gintă, vis milenar, pus pisc tuturor visurilor omului de la Dunăre și Carpați. Fericită conjuncție a unor străvechi și năvalnice aspirații populare, purtate în lungul secolelor, cu o programă de luptă cristalizată într-un prielnic moment istoric, ziua de 1 Decembrie 1918, act cardinal al existenței noastre, a însemnat, astfel, un act definitoriu al conștiinței noastre despre noi înșine, desenîndu-ne locul și rostul pe harta geografică și spirituală a lumii. Profeții de învățați, încercat cu spada de voievozi, rivnit de suflarea românească din toate zările, acest act — similar ca greutate și consecințe cu întemeierea Daciei romane — a dat replică peste secole întemeierii prime, legitimîndu-ne ca națiune. Se reîntemeia, astfel, fapta Viteazului, se revărsau în uralele acelei zile, reverberînd din inima Transilvaniei, prea plină și mai sonoră ca bronzul, urale venind din străfund de veac, uralele celor care, la Blaj, pe Cîmpia Libertății, strigaseră „Vrem să ne unim cu Țara !" ; se împleteau, coalizînd forțele demiurgice ale maselor, idealurile generației pașoptiste, făuritoarea primei uniri, cea care, prin glasul lui Bălcescu, proclamase vibrant în auzul lumii : „Vrem să fim o nație, una puternică și liberă prin dreptul și datoria noastră, pentru binele nostru și al celorlalte nații, căci voim fericirea noastră și avem o misie a împlini în omenire".

Avem o misie a împlini ! Această misie, strălucit purtată de generația pașoptiștilor, generația primei uniri, generația independenței, generația idealului național împlinit, generația revoluției, a ajuns vie pînă la noi. Continuăm a o împlini, azi, cu o și mai aprinsă dăruire, cu o și mai nestrămutată credință în viitorul de aur al țării, întemeiat pe marile fapte ale prezentului, chiar dacă țelurile par diferite, diferită fiind și epoca în care le slujim.

Dar toți cei care știu a cîti cu bună credință în faptele noastre de azi, în marile fapte ale construcției României noi, în actul nostru edil, ca și în actul nostru politic, în actul nostru de cultură și de spiritualitate, înțeleg bine că tot ceea ce întreprindem e o slujire, o înaltă slujire. Slujim libertății și independenței, slujim unității de monolit a colectivității noastre umane, slujim patriei pe care o dorim „puternică și liberă prin dreptul și datoria noastră", slujim „pentru binele nostru și al celorlalte nații", iar această slujire a idealurilor națiunii și societății noastre, ca și a idealurilor de pace, concordie și progres, e, pentru noi, suprema misie, nu numai proclamată, ci devenită fapt.

Act epocal al istoriei românilor, act care, după cum sublinia p r e ș e d i n t e l e Nicolae Ceaușescu, **„demonstrează elocvent că formarea statului național unitar român nu este rezultatul unor înțelegeri încheiate la masa tratativelor, ci rodul luptei întregului popor, însuflețit de năzuința seculară a unității, de hotărîrea de a împlini visul pentru care au luptat și s-au jertfit atîtea generații de înaintași"** — Marea Unire din 1918 trăiește, vie, prin noi, prin toți fiii acestui pămînt, indiferent de naționalitate, decși ea, prin fapta și viața noastră, să răspundem din plin nădejdilor care din veac scînteiază pe chipul patriei.

Ilie Purcaru

Vocația universalității

„A sorbi apa nu din ulcioare, ci din izvoarele limpezi dătătoare de viață constituie și va constitui întotdeauna — singura sursă adevărată de inspirație pentru toți creatorii patriei noastre, care doresc să scrie pentru popor" — sublinia în Raportul prezentat la Congresul al XIII-lea al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu. Această observație însemnată, cu aplicație la întreaga literatură română, are însă un grad considerabil de generalitate. Este un fenomen pe care istoria literaturilor îl cunoaște și care este recognoscibil pretutindeni fără diferențe determinate de timp și de loc, acela al originalizării în direcția specificului : literatura, ca și artele naționale, are drept scop expresia ireductibilă a colectivității care o animă. A fi original în cultură, zicea cineva cu dreptate, este a cîștiga individualitatea, pe care o urmărește „creatorul singur. **Originalitatea literaturii naționale este totuna cu individualitatea personală.**

Acest proces desfășurat istoricește nu presupune, cu toate acestea, nici un element canonic, literaturile evoluează fără a semăna cu mult între ele ci după ore interioare diferențiate. Într-un rînd, G. Călinescu observa în chip judicios că două literaturi pot fi sincrone în absolut (prin ilustrația unui moment în principiu identic) însă niciodată în relativ. Generalizarea istorică a unor date exterioare, reieșite din așa-zisul „spirit al veacului", nu tulbură în esență substanța sufletească a unei colectivități care, aceea este decisivă în materie de creație și o impulsionează în cadrele stabile. Stabilitate determinată de condiția ireductibilă a creativi-

Artur Silvestri

Continuare în pag. a 7-a

Odu respirației istorice

**Se bucură poporul ca un copil frumos
că vrerea lui e liber să și-o spună
și ridicînd pe veci un ideal
puterea sa și-a pus-o-n a sa mînă**

**cu toată demnitatea el s-a văzut pe sine
pe cea mai demnă treaptă a gloriei comune
istoria respiră un aer de mai bine
se bucură poporul de propria-i minune**

**istoria respiră cu totul pentru pace
și-n adevărul simplu din pragu-acestei ierni
minuni numai poporul din dragoste mai face
cu inima și gîndul ca un copil etern.**

Ion Nicolescu

JURNAL DE POET

Grigorescu

În galeriile de artă avem o retrospectivă chiar dacă nu cu toate dintre capodoperele celui mai de seamă dintre pictorii noștri : prin Grigorescu mai mult ca prin alții este actualizat spațiul sufletului nostru interior și exterior în dreaptă cumpănă, ancorat în lumina sărbătorii, un spațiu doxologic din care a dispărut orice urmă de tragic, de imprumut, de tristețe, de ironie, unde s-a instaurat bucuria și nădejdea octogonului eliberator.

Boul a coborît din heraldica locului pe zarea cîmpului, fertilitatea peste veacuri celebrînd : Ce apropiere din adîncuri cu ființa jertfitoare a acestei creaturi atît de îndrăgită de peisajul și sufletul românesc. Românului lipsind mai îndelung din țară, i se întîmplă să-l mănînce mai ales dorul după boii lui Grigorescu, ființa acestui pămînt este contopită în aceste pînze capodopere care celebrează întoarcerea, întoarcerea de la cîmp în lumina amurgului, acasă, cu recolta-mană în carul tras de boi printre colinele și muncelele subcarpaților, prin cosmosul devastat, la modul dulce și întru totul de acea mistuitoare, scînteietoare lumină neapropiată a seninătății.

Un duh pur și eliberat, ce vine să farmece și edifice pe privitor.

Ioan Alexandru

CRONICA LITERARĂ

MIRCEA BRAGA: « V. Voiculescu în orizontul tradiționalist »

Cunoscut ca scriitor mai ales prin versurile lui, V. Voiculescu reintră în actualitatea criticii odată cu povestirile apărute după război și volumul de **Sonete închipuite** după Shakespeare, producînd o derută ale cărei urmări se văd și astăzi. Nici proza lui postbelică, nici sonetele nu confirmă vechile clasificări cerînd criticii o operație de acomodare cu o operă care nu se supune tiparelor simple. Este în linii mari un examen pe care critica l-a pierdut pînă acum. V. Voiculescu nu are cu excepția a puține pagini o interpretare adecvată dimensiunii și profilului particular al literaturii lui. Inegalitatea scrierilor lui este compensată de autenticitatea și calitatea de material nobil a materiei, realizată totuși în cîteva capodopere. În plus, V. Voiculescu mai are pentru unii neajunsul de a continua pînă la cota marii literaturi o direcție teoretic condamnată, tradiționalistă, deși pe axul ei se află cele mai importante creații ale literaturii române. Cercetarea, analiza lui Mircea Braga se resimte de situația obiectului său de studiu. Titlul cărții sale mărturisește preparația și precauția : **V. Voiculescu în orizontul tradiționalismului** fixează aria cercetării, ceea ce ne spune că nu vom asista la o traversare a operei scriitorului în sine, ci plasată într-un orizont anume, cel al tradiționalismului, și evident confruntat cu exigențele sau limitele acestui orizont. Încercarea lui Mircea Braga are un caracter pronunțat teoretic. Înainte de a aborda opera, Mircea Braga își propune elucidarea conceptului de tradiționalism căruia i se fixează o structură matrice : specificul național, i se precizează calitatea de concept necesar și i se caută sinergiile : trei deodată, adică : obsesia stilistică a culturii populare, realismul și toposul fantastic. Abia după ce se traversează acest preambul teoretic destul de precaut se ajunge la operă. Ceea ce lipsește din preambulul cărții este justificarea acestei necesități : de ce este necesară o redefinire a tradiționalismului, de ce un critic pentru a se ocupa de V. Voiculescu are nevoie de o restituire atentă a orizontului tradiționalismului. Este absentă din carte operația delimitării, a definirii punctului de referință de care se desparte dialectic și polemic, ceea ce se presupune inevitabil în orice act de cultură. Și Mircea Braga nu reprezintă singurul caz de construcție polemică, la care polemismul ca act intelectual firesc se refulează ocolind sursa care-l declanșează. Aparent neînsemnată această lacună afectează întreg demersul teoretic al autorului, care înaintează lent, cu reveniri, fără claritatea dialectică rezultată din delimitările frontale.

Studiul critic asupra operei lui V. Voiculescu apelează la cîteva sumare repere introductive pentru a trece apoi la definirea **„ideologiei" artistice sau „gîndul activ și realizator"**. Este vizibil capitolul cel mai nou al cercetării pentru că aici se caută în textele lui V. Voiculescu declarațiile, mărturisirile, de altfel foarte puține, cu ajutorul cărora s-ar putea reconstitui viziunea teoretică a scriitorului asupra propriei creații artistice. După ce a căutat cheia teoretică a tradiționalismului, Mircea Braga mai caută, în aceeași manieră prudentă, o altă cheie a operei scoasă din chiar paginile lui V. Voiculescu. Deși puțin generos în a se explica pe sine și propria operă, totuși V. Voiculescu oferă criticului suficiente texte datorită cărora să se poată vorbi despre o „ideologie" artistică. În elogiul creației populare se caută explicațiile pentru partea cea mai vie și mai interesantă a poeziei și prozei voiculesciene. Urmărind modul în care scriitorul transferă zestrea spirituală a artei populare în propria operă Mircea Braga se vede obligat să facă o mențiune interesantă de ordin general pe care o reținem și noi : „Panoramînd istoria literaturii noastre, ne putem întreba acum, odată în plus, dacă nu cumva obsesia eficienței prin etic nu constituie la rîndul ei o componentă, oricare ar fi locul ei, însă o componentă a mecanismului de „revelare" artistică a specificului național".

În continuare sînt analizate rînd pe rînd capitolele creației voiculesciene : poezie, povestirile, romanul, dramaturgia. Subtitlul **„Treptele devenirii întru artistic"** pentru **Poezie** este foarte grăitor. Lectura lui Mircea Braga este exactă, aplicată, ținînd să definească fiecare etapă fizionomic cît și valoric. La prima vedere autorul sistematizează ceea ce s-a mai spus cu economie și precizie de vocabular. Concluziile lipsesc, dar o definiție în mers există și capitolele se completează unul pe altul. Spiritul teoretic și de sistem al criticului se manifestă în plin mai ales în cazul povestirilor, unde stabilind structurile și invarianții acestor povestiri, Mircea Braga realizează și o eșalonare calitativă oferind un limpede tablou de teme, structuri și valori în proza lui V. Voiculescu. Nu vom mai găsi în pagina acestor analize entuziasmele nejustificate de altă dată, care îmbrățișau otova alături de marile proze ale poetului și pe cele care reprezentau o simplă ilustrație epică, o teză ornată și așa mai departe. Respectul, admirația chiar a criticului față de proza lui V. Voiculescu au drept rezultat o severă triere calitativă a narațiunilor voiculesciene explicată și prin reușita deplină a unor structuri, care în alte cazuri rămîn în stadiu intermediar ca tratament artistic. Sinergiile tradiționalismului își găsesc cea mai elocventă ilustrare mai ales în aceste povestiri, capitolul teoretic găsindu-și o confirmare expresivă în analiza lor. Controversatul roman **Zahei Orbul** rămîne și în cartea lui Mircea Braga obiect de controversă. Mai întîi, criticul nu este de acord că această carte n-ar fi roman ci simplă povestire. Analiza lui tinde să facă demonstrația inversă. Dincolo de apartenența la gen și specie, romanul mai ridică și alte probleme, reluate și ele de Mircea Braga. În genere, criticul contestă lecturile anterioare, găsindu-le la confruntarea cu textul gratuite și extrase mai curînd dintr-o suprapunere a personalității scriitorului peste profilul lui **Zahei Orbul**. Textul cărții nu vorbește după Mircea Braga despre soarta tragică a omului mitic, nici despre „căutarea luminii", nici despre preeminența unui „homo religiosus" în roman. Nefiind toate acestea, vine rîndul noului lector să ne spună ce este romanul Zahei Orbul. După o analiză în care rolul citatului este predominant aflăm că paratextual romanul este o demonstrație livrescă. Un răspuns, dar prea puțin. Mircea Braga este zgîrcit în concluzii și se bizuie mai mult pe expresivitatea analizei în sine. Prudența autorului face textul său misterior. Dar dincolo de aceste considerații, este un cîștig modul în care este lăsat să vorbească chiar textul scriitorului și este refuzată aventura unei interpretări atît de libere încît pierde orice legătură cu textul. În linii mari, cîștigul acestei cărți despre V. Voiculescu stă mai ales în întoarcerea la text, la sensurile lui, decît într-o interpretare cu teze spectaculoase.

Altă piatră de încercare a exegezei operei lui V. Voiculescu este dramaturgia acestuia. Mult mai bogată decît se știe îndeobște această dramaturgie reprezintă un cîmp experimental pentru scriitor, deși cîteva din piese au ieșit din laborator și au urcat pe scenă, iar unele s-au bucurat de aprecieri pozitive din partea unor spirite avizate. Mircea Braga este preocupat mai întîi să recunoască materia și structura operei lui V. Voiculescu și în acest compartiment al creației. Omogenitatea de materie și de structură este confirmată, dar cota artistică a dramaturgiei este mai joasă. Criticul consideră că una din cauze vorbind în limbajul teoretic pe care și l-a impus este aceea a „protostructurii oprite. Dacă această protrostructură sau chiar structură se dezvolta în proză pînă la faza reușitei artistice, în dramaturgie ea reprezintă un stadiu intermediar, neconfirmabil artistic. În cîmpul dramaturgiei românești piesele lui V. Voiculescu înseamnă însă, conchide Mircea Braga, un pionierat incontestabil și din acest punct de vedere ele rămîn titluri de referință.

Mircea Braga a conceput cartea despre V. Voiculescu ca pe un exercițiu de teorie și de metodă. Valoarea lucrării este dată însă, mai ales, de ieșirea din excurs teoretic și din metodă, înțelese ca puncte de plecare. Practic Mircea Braga verifică validitatea exegezei anterioare aprobînd propozițiile moștenite acolo unde coincid cu analiza sa și amendînd acolo unde analiza constrîngătoare de text conduce în alte direcții decît cele avansate anterior. Analiza de text funcționează însă și ca un factor de autoinhibiție : criticul avansează puține propuneri și concluzii proprii mulțumindu-se cu precizarea cadrelor analizei și a direcțiilor ei. Cu o precizare mai limpede a cauzelor startului acestei analize în orizont tradiționalist al punctul terminus al acestei cărți ar fi putut fi altul.

M. Ungheanu

P.S. Revista **Orizont** reproduce trunchiat un cuvînt al nostru ținut la întîlnirea **Scriitorii și spiritul revoluționar** fără a vădi, în cazul citat, acest spirit. Disocierea între ideologia stîngii liberale și a dreptei liberale din România interbelică să fie pentru cenzorii noștri ocazionali o temă tabu ?

EUGEN URICARU: «1784, vreme în schimbare»

În preajma sărbătoririi bicentenarului Răscoalei lui Horea, Eugen Uricaru dedică acestui important eveniment un roman intitulat : „1784, Vreme în schimbare" (Editura Eminescu, 1984). Întreprindere dificilă cel puțin din două motive. Primul dintre acestea, dar nu cel mai important, ține de tradiția literară, în care mari izbînzi estetice nu s-au prea înregistrat. Eugen Uricaru, deloc complexat de eșecurile antecesorilor, între care unul notabil îi aparține lui Liviu Rebreanu, ține, așadar, să intre în competiție, încercînd să ridice ștacheta valorică. Al doilea motiv, îl reprezintă fericita existență a monumentalei „Răscoala lui Horea", lucrare excepțională a istoricului David Prodan. Știu și eu că literatura este una și istoria alta. Dar lucrarea profesorului Prodan elucidează contextul istoric, cauzele declanșării și înfrîngerii răscoalei și epuizează interpretarea documentelor, astfel încît o reconstituire literară de tip istoric devine de-a dreptul inutilă. În plus, tensiunea dramatică a evenimentelor istorice și „scenariul" lui D. Prodan este atît de mare încît lucrarea devine, fără voie, concurentă chiar unei încercări literare. Eugen Uricaru nu este însă deloc un începător („Rug și flacără", cel mai valoros roman al său și una dintre reușitele certe ale prozei contemporane, trata, în fond, evenimente legate de revoluția din 1848) și știe să evite pericolele amintite. De aceea, „1784. Vreme în schimbare" (a se observa că titlul cărții nu conține, cum ne-am așteptat, poate, numele corifeului răscoalei) se deschide, ca și „Rug și flacără" cu un „Avertisment" semnificativ : „Cartea de față cuprinde fapte. Unele s-au petrecut aievea, altele au fost imaginate de cei care le-au trăit aidoma, cele mai multe au fost inventate de autor. Cititorul este rugat să se încredințeze ficțiunii și să creadă mai departe în istorie". Cîteva zeci de rînduri din aceste pagini se îndatorează documentelor, ceea ce nu-l împiedică pe autor să considere că a dat o interpretare personală unor evenimente ce aparțin cu siguranță și pentru totdeauna tuturor". Eugen Uricaru păstrează cadrul istoric cunoscut și sensul desfășurării răscoalei, dar umple această matriță cu o materie imaginată, verosimilă literar și istoric. Personajul principal al romanului nu este Horea, ci Nuț Mătieș, vărul acestuia și unul dintre trădătorii corifeului, personaj atestat istoric, a cărui acțiune este motivată și interpretată în chip original de către autor. Nuț Mătieș seamănă fizic cu vărul său, pînă la a putea fi confundat cu acesta, întîmplare care va căpăta, în cursul derulării evenimentelor, o pondere deosebită în roman. Un personaj malefic, Anton Melzer, cu statut ambiguu (trimis al Împăratului, reprezentant al unei puteri oculte ?) strecoară în sufletul pur al gornicului (paznic de pădure domenial) Mătieș otrava puterii : „L-a petrecut cu privirea pînă cînd l-a pierdut în desișul încă verde și Nuț Mătieș ar fi putut jura că l-a auzit spunînd, nu striga, nu țipa, dar cuvintele ajungeau pînă la urechile sale, duse de vînt poate : „E Horea, e el și chiar mai mult. E mai bun și lui i se cuvine să fie adevăratul". Minat parcă de o forță irațională, ajutat de conjunctură, capacitat de Melzer, care apare, fatidic, în momentele-cheie, Nuț Mătieș se substituie lui Horea, probînd, în fața „tumultanților" calități de apostol al neamului. Transformarea lui Mătieș, care intră pe de-a-ntregul în pielea eroului invidiat, este excelent sugerată de autor, atent la nuanța psihologică și la tensiunea evenimențială. Este momentul (într-o cronologie reconstituită de noi, căci romanul se desfășoară pe două planuri temporale, asupra construcției cărții urmînd să ne întoarcem mai tîrziu) cînd cititorul „intră" în problematica veritabilă a romanului și, în fond, ia cunoștință de miza acestuia. Revelatoare, din acest punct de vedere, este scena primei întîlniri dintre Horea și Mătieș, secvență fundamentală pentru înțelegerea cărții. Regimentele chezaro-crăiești pactizează cu nemeșimea maghiară și reprimă sălbatic răscoala. Cauza neașteptatei coaliții pare a fi îndemnul la libertate absolută lansat de Mătieș, sosia lui Horea: (...) „dacă știi vorbele acelea, dacă și tu le știi, de ce le-ai ținut doar pentru tine? De ce nu le-au spus oamenilor care este adevărata Poruncă și i-ai lăsat să se bată și să moară pentru o pisanie care nu-i decît o jumătate, nici atît din cît îi trebuie unui om ? ! De ce, vere, de ce ți-ai ascuns de ochii și de mintea iobagilor făgăduința cea mare : libertatea ?" Horea s-a frecat [illegible] de [illegible] puțin, fața i se înălbea ca a unui mort. „E doar o făgăduință, vere. O făgăduință pe care oamenii nu-s în stare să și-o țină. Nici cei care o dă, nici cei care o primește stîrnește frică, mai mare decît frica de moarte și [illegible] care nu se pot împuni. De asta m-am ferit eu, vere, să nu dau oamenilor nădejdea că pot duce o cruce care e prea grea și prea mare. Nu m-am silit să-i fac fericiți, că nimeni nu poate face bine cu de-a sila. Ce-a poruncit împăratul era o poruncă și nu o făgăduință. Porunca se împlinește ! Tu le-ai făgăduit libertatea ? Asta se dobîndește. Și după aceea se apără. Și în această vreme trebuie s-o îngrijești. Și dacă nu știi s-o îngrijești e ca via, mai mult necaz decît folos. Iar dacă nu știi s-o păzești și s-o îngrijești ajungi sluga ei, o șerbie mai cumplită în această vreme trebuie să o îngrijești. Și dacă ți-au fost spuse, vere. Și nici nu ți-a fost spus că nimeni nu va îngădui, pe față și nici pe ascuns, ca ea să ajungă la îndemîna unor slugi netrebnice care nu vor ști ce să facă cu ea. Din cauza asta s-a urnit armata, din pricina asta porunca împărătească va fi uitată și tot ce fusese îngăduit pentru iobagi va fi cu desăvîrșire poprit pentru că frica de răul cel mare sugrumă binele cel mic". Horea este un conducător raționalist, Mătieș, un răzvrătit dogmatic. Posibilitatea libertății, dreptul la ea, iată tema centrală a romanului. Disimulată în spatele aiuriei desfășurării evenimențiale, Mătieș îl va trăda pe Horea în schimbul eliberării, prin decret împărătesc, de iobagie. Această libertate, căci conduce la alienarea de propriul neam, rămas în robie. Personajul înțelege tîrziu, asemeni lui Alexandru Botta din „Rug și flacără", că a fost manevrat fără voie, pentru a oferi argumentul formal al represiunii răscoalei. Vinovatul fără vină este o mai veche obsesie a prozei lui Eugen Uricaru.

Romanul se desfășoară, cum aminteam, pe două planuri temporale : trecutul este răscoala și reprimarea ei, prezentul este existența lui Mătieș de după trădare. Sub raport epic, cele două planuri sînt disproporționate. Secvențele care prezintă răscoala sînt mai dense, lui Eugen Uricaru reușindu-i, mai ales, scenele violente expresioniste, cu prim planuri terifiante, excelînd în concretețea detaliilor urmate de panoramări rapide, în contrapunct. Planul prezentului este mai rarefiat în substanță, ritmul trenează. Psihologic, motivația există. Viața lui Mătieș este acum o lentă agonie, o golire treptată de vitalitate, o pierdere progresivă a acuității senzoriale, o însingurare fără leac. Senzația de inconsistență rămîne însă, și asta deoarece absența epicului nu e compensată de [illegible] proiecția în imaginar și simbolic, tentată doar dar nereușită. Ca personaj, Mătieș este interesant doar în relație cu ceilalți. Lăsat singur, în plan romanesc, el este cenușiu și lipsit de complexitate. Mai puțin „lucrat", atît compozițional, cît și stilistic (caligrafia nu mai este aceeași din „Antonia", „Rug și flacără", „Vladia"), „1784. Vreme în schimbare" rămîne un roman tulburător, ca orice creație literară ce se situează în intimitatea condiției umane.

Valentin F. Mihăescu

VIAȚA CĂRȚILOR

PROZA

FINALUL UNUI CICLU DE ROMANE

Cu apariția cărții a cincea*) se încheie ciclul „Pe urmele agentului B-39", pe care Haralamb Zincă îl inaugurase în 1976, prin romanul „Soarele a murit în zori". Au urmat volumele „Toamnă cu frunze negre", „Anotimpurile morții", „Destinul căpitanului Iamandi". Profesionist al unui gen care nu este acela al romanului polițist, ori de aventură, fără implicații, ci al romanului cu semnificație politică, Haralamb Zincă a creat, în suita de volume care are ca protagonist pe ziaristul și agentul Radu Doinaș, o formulă distinctă, chiar față de celelalte romane ale sale apărute între timp. Împletind ficțiunea cu datele documentare, prozatorul realizează un fel de istorie secretă a celui de al doilea război mondial, nu urmărind pe hartă mișcarea liniilor fronturilor, nici deplasări de trupe, victorii și înfrîngeri, ci activitatea de contraspionaj și diplomatică, „Frontul din umbră", nu mai puțin spectaculos. Cele cinci cărți ilustrează rolul armatei române în înfrîngerea nazismului nu doar pe cîmpul de luptă, dar și prin strategiile complicate ale serviciilor de contrainformații, implicînd mari riscuri și un eroism egal cu acela al luptătorilor din prima linie.

În volumul „Operațiunea Soare" Radu Doinaș trebuie să mijlocească, la Lisabona, o întîlnire secretă între un agent apropiat aliaților și ofițeri germani ostili führerului, misiune ce presupune, ca și cele anterioare, un important coeficient de senzațional și aventură. În întregul ciclu de altfel elementul de surpriză, enigma, înscenarea, răpirea, falsele execuții, dialogul-care-de-mască (sau nu), schimbările de identitate, întrețin atmosfera de tensiune care este una dintre condițiile esențiale ale genului. După Lisabona, Radu Doinaș, ajunge la Viena în preajma Actului de la 23 August 1944 trecînd, prin încercări nu mai puțin dificile.

Pe de altă parte, dincolo de acțiunea propriu-zisă, activează un alt plan al tensiunii, ce are în vedere importanța mizei politice și semnificația strategică majoră.

Romanele acumulează situații-limită, răsturnări spectaculoase de fapte, evenimente imprevizibile, dar autorul distribuie pasajele de tensiune și momentele intermediare într-un joc al secvențelor foarte bine stăpînit de experiența profesionistului. Haralamb Zincă instituie atmosfera celor mai diverse medii și creează numeroase personaje episodice demne de ținut minte. În romanele sale apar figuri originale și tipologii specifice genului, realizate prin descriere-portret rapid dar expresiv și prin dialogul condus cu abilitate și accentuat prin observație. Suită de romane-reconstituire, ciclul agentului B-39 valorifică în formă literară o asiduă cercetare în arhive, dublată de interpretarea faptelor, prin coroborare.

Modalitățile cărții documentare sînt însă convertite în procedee ale romanului de aventuri, susținute prin farmecul unor personaje, îndeosebi al protagonistului. Radu Doinaș are dezinvoltură și viață emoțională, intuiții și inteligență lucidă, spirit de sacrificiu și capacitatea de a gusta bucuriile care i se oferă, el este așadar nu un erou exemplar construit pe o singură dimensiune, ca factor într-o demonstrație, ci un personaj complet, atrăgător, care inspiră simpatie și prin aceasta participarea cititorului la aventurosul său destin. Maiorul Medoiu și Luisa Văitoianu sînt prezențe de aceeași factură, care își implică afectiv autorul, dar Haralamb Zincă realizează și portretele adversarilor fără a le subestima inteligența, fără a deforma personajele în sensul grotescului, și menționînd astfel ficțiunea în limitele necesare ale verosimilului.

Scris cu profesionalitate, alert, bine condus și tot atît de bine proporționat prin raportul între aspectul politic și cel de aventură, ciclul pe care acest roman îl încheie reprezintă o încununare a scrierilor autorului și un titlu de referință pentru genul său.

Sultana Craia

*) **Haralamb Zincă : „Operațiunea Soare", Editura „Militară", 1984.**

POEZIE

«LOCUITOR ÎN OEDIP»

DUMITRU PRICOP
LOCUITOR ÎN OEDIP

Apărut în 1978 și foiletonat cu oarecare zgîrcenie, volumul lui Dumitru Pricop „Patima muntelui" avea să fie recunoscut, ulterior, ca un debut de excepție. „Rătăcit" de generația sa, Dumitru Pricop (n. 1943) debuta, așadar, la vîrsta de 35 de ani, deși între timp culesese premiile importantelor concursuri literare pentru tineret din țară, fiind, mai apoi, în exclusivitate, poetul-laureat al primei ediții a Festivalului național „Cîntarea României".

Dumitru Pricop s-a grăbit încet. Poezia lui s-a ales din bogatul zăcămînt vrîncenesc, filtrat cu voluptate și discreție prin straturi mioritice, cristalizînd într-o formulă proprie motivele populare îngemănate cu marile obsesii culte ale lirismului autohton și universal.

Născută sub pecetea unui destin tragic în care răzbate vocea profetică a originilor, poezia lui Dumitru Pricop se redimensionează de la datele unui fatalism local, funciar, mioritic, pînă la cuprinderea unui martiraj universal de sorginte mitică. Aceeași tensiune se transmite exact, cu descărcări din ce în ce mai acute, în cea de a doua carte a poetului, „Lumile din strigăt" (1981), culminînd, mai apoi, cu „Locuitor în Oedip" (1983). Recitit într-o singură respirație, tripticul propus pînă la această dată de Dumitru Pricop instaurează cu gravitate autonomia unei spovedanii anistorice, un monolog aspru — cel al prințului tutelar, (Poetul ori conștiința însăși) — supraveghind zidirea dar și eroziunea lumii, percepută prin simbolurile ei definitiv consacrate (locuri, zei și oameni): Teba, Delfi, Itaca, Icar, Iisus, Oedip, Cleopatra etc. Poetul pare că resimte, în adîncimile ființei sale, frisonul săvîrșirii păcatului originar pe care s-a întemeiat existența umană și care alimentează, prin mîlul mileniilor scufundate, fragila noastră eflorescență de nufăr navigînd la suprafața păcatelor...

Vina pe care și-o asumă eroul contemporan are izvoare străvechi, rădăcinile lor rupîndu-se din chiar noaptea dintîi, din misterul nașterii și al ființării. De aici purcede dualitatea perpetuă, **creat-increat**, cu descendențele ei presupuse, pendulînd între simbolistica insulului **exilat** (orbit) în destin („ce mult locuiești, sărmane Oedip, / cu voie sau fără în fiecare !"), cît și a celui neîmplinit în **căutare** (Ulise). „Orbirea", precum se știe, e o privire dinlăuntru, analitică și totală. Simbolurile cuprinse-n legiferările miticei Elade nu sînt, de fapt, decît ipostazieri diverse ale marelui Învins : spiritul investigator ce nu cunoaște oboseala, și care, chiar în peisajul prăbușirii, e-ncununat cu „măreția învinșilor". Nu întîmplător poetul invocă emblematica lui Cristofor Columb, alias poetul, mereu descoperitor de continente ce vor suda definitiv geografia spirituală a Omului.

Dumitru Pricop, în adevăr, trăiește măreția tragică a eroului preferat, neascunzîndu-și, poetic vorbind, ținuta orgolioasă a prințului vrîncean, „rege scăldat în alte veacuri", sacerdotal, intransigent cu toți și cu sine purtătorul sigiliului oracular al unui „înalt destin". El este, totodată, corespondentul altui martiraj, cel al regelui baladesc, mioritic, „ciobanul orbit", și el, de ursitoare...

„Locuitor în Oedip" se propune criticii literare benefic, unei investigații mai ample, absolut necesare.

*) **Dumitru Pricop : „Locuitor în Oedip". Editura „Albatros", 1983.**

«DEOSEBIREA DE PĂMÎNT»

ION PANAIT
DEOSEBIREA DE PĂMÎNT

Poezia lui Ion Panait*) impune un anume ceremonial tensionat, un aspru acord al existenței cu elanurile ei aristocrate, un ritual ferit, însă, de violență și impuritate — ceea ce, în ultimă instanță, nu poate fi altceva decît spovedania unui timid convulsionat.

Ieșind cu hotărîre din aburul patriarhalității, poetul n-a avut răbdarea să-și „ardă" (simbolic) hainele pruncieі, ci s-a lansat, asemenea tuturor celor timpuriu intersectați de destin, în marea arenă a confruntărilor directe, conturînd, cu maturitate studiată, relieful unei poezii de certă originalitate.

Am recitit cu plăcere reală cartea dintîi a lui Ion Panait („Noaptea unde mă închin", Editura Albatros, 1970) riguros concentrată pe simbolul nopții, conceput ca spațiu misterios al vegherii și al zămislirii — al genezei, în general. Paradoxal, **noaptea** deschide, în poezia lui Ion Panait, un orizont de lumină prin straturile căreia vîrsta își filtrează condiționatele ei întrupări.

După o înșelătoare (și nedreaptă) tăcere de 13 ani, Ion Panait revine în atenția cititorilor, împovărat de așteptare, cu un nou volum : „Deosebirea de pămînt", apărut la Editura Eminescu. Față-n față, cele două cărți sînt amforele unei clepsidre aflată în echilibrul împlinirii durabile. Retrasă, pînă acum, într-o orgolioasă discreție, vocea poetului irumpe cu eleganță și stăpînire în volutele unei rostiri clare și penetrante, avînd ceva din tăria și noblețea vinurilor vechi. „Ceva adeseori susține rangul acestui trandafir" — spune poetul, și nu e greu să distingem, în frăgezimea receptacolului vegetal, întruchiparea însăși a poeziei („adevărul miroase a floare").

Și, totuși, floarea adorată de poet e crinul, simbol otrăvit al nocturnității, al privegherilor în sine ale solitarilor neiubitori de spectacole luxuriante, ci doar de recepții intime, aproape neîntîmplate drame eșuate la granița idealității... Dacă în cartea de debut poetul trăia teama cenzurată a cuvîntului nerostit în rama căruia se instalase memoria („Robește-mă ferestrei ce cade-n amintire"), în cel de-al doilea volum discursul poetic își divulgă, cu sincopări abile, plăcerea trădării propriului enunț încărcat de măreția unei așteptări revărsate... Întîmplătoarele tentații trubadurești („Șah la regină", „Romanță cavalerească" ș.a.) își trăiesc, cu prospețime, farmecul autenticității lor nostalgice („O, lebăda mușcînd din petala încă / verde a toamnei sau poate atîtea / clipe de rouă pe degetele tale / prelungi ca niște privighetori" ; „În noiembrie se ridică zilele ca un templu de nobili..." etc.). Poetul gesticulează în fața unui spectator închipuit — partener de care răspicat se deosebește („Deosebirea de pămînt"), arogîndu-și, cu puterea flagrantei autenticități, proprietatea însăși a Poeziei — „pămîntul divin".

Ion Panait este, cu siguranță, un poet împlinit a cărui prezență așteaptă să fie relevată, cu gravitate, în „radarul" criticii literare actuale.

Gheorghe Istrate

*) **Ion Panait : „Deosebirea de pămînt", Editura „Eminescu", 1984.**

BREVIAR

■ **SPECIFIC ȘI UNIVERSAL.** Remarcabil publicist nu doar prozator, Gheorghe Schwartz produce (în „Tribuna", nr. 47) o interesantă contribuție pe care publicația o atașează unei dezbateri asupra literaturii tinere. Prozatorul a reflectat asupra obiectului și a propus o idee care merită o mențiune, interpretînd voința de specific a literaturii în chipul unei condiții pentru universalitate. A fi universal, dă a se înțelege el, ar însemna să fii profund specific, ipoteză care trebuie salutată ca un cîștig teoretic. Universalizare nu înseamnează asociere mecanică la formula altora, ci completare : „Deci : eu încerc să adaug bucuriile și frămîntările pe care le cunoaște un tînăr scriitor din România de azi bucuriilor și frămîntărilor lumii contemporane. Și am conștiința că lumea contemporană este completă doar dacă și bucuriile și frămîntările unui tînăr scriitor din România sînt așternute în această carte mare în care încap și taigaua și preeria și jungla, și mările și munții și deșerturile, și zăpezile și cine știe cîte alte locuri despre care nu mă încumet să scriu fiindcă nu le cunosc. Despre ele vor scrie tineri scriitori ai acelor locuri". Democrația culturilor, o teză ideologică esențială, se observă foarte limpede în intervenția lui Gheorghe Schwartz.

■ **DESPRE „LIMBĂ" ȘI „LIMITE".** O confuză tabletă, intitulată „Să împărtă părerea lucrurile ?" („Ramuri", nr. 11) dă prilejul tînărului Constantin Barbu să emită un șir de opinii asupra semnificației „filosofice" a unor cuvinte. Aceasta, în principiu, și după un exemplu, rău digerat, al lui C. Noica. În realitate, această „scrisoare despre limbă" nu comentează decît un singur cuvînt și comentariu, acesta îl arată pe autor drept un filosof îndrăgostit de „limite". Ce sînt, deci, „limitele" ? C. Barbu răspunde „Oare limita („ce limitează") nu-i ea prin marginile ce le dă obiectului horetic, un strălucit exemplu de „bun duel" de „război" chiar al „esenței cu intrarea în prezență ?" Să reținem, „limite" înseamnează „un strălucit exemplu de bun duel".

■ **„POLITICA" ; DAR CE FEL DE POLITICĂ ?** O recenzie semnată de Al. Th. Ionescu și apărută în „Argeș" (nr. 11) tratează despre o recentă sinteză, merituoasă, a lui Marian Odangiu și dedicată „Romanului politic". Recenzentul procedează, în general, corect, salută ce este de salutat și face observațiile care i se par mai însemnate. Una dintre ele merită să fie decupată. Iat-o : „...transcriind aceste procedee, regretăm absența din analizele inserate a lui Nicolae Breban și Mihai Sin, ale căror romane sînt o ilustrare și — cum ar spune Nicolae Manolescu — a mecanismelor de manipulare a conștiințelor umane". Înainte de elaborarea conceptului de roman politic ar fi bine, totuși, să știm că nu tot ce intră în domeniul „politicii" poate fi pentru „romanul politic".

■ **EREDITĂȚI.** Nu mai departe decît acum un an, doi, exista o curioasă obsesie a unor recenzenți, aceea de a descoperi în literatura de azi „înlocuitori" ai lui Marin Preda. Cîțiva dintre prozatorii de azi, de anvergură mai mică ori mai mare, se văzuseră așezați în locul autorului „Moromeților", ceea ce presupune o perspectivă destul de curioasă asupra literaturii, unde, în chip logic, nimeni nu ține locul nimănui. Mai de curînd, în „Ateneu" nr. 10, cineva descoperi pe cel mai recent substitut, Augustin Buzura. Însă de unde această idee ? Din lectura unor tablete publicate de cîteva luni în fiecare număr din „Tribuna" : „În timp ce unii scriitori se metamorfozează cînd scriu pentru presă (cine ? cînd ? — n.n.), devin fără motiv, euforici, idilici, A. Buzura personalitate coerentă ce amintește de Marin Preda, publică în «Blocnotes» pagini asemănătoare ca factură cu cele din romanele sale". Să fie publicistica romanele, să fie roman publicistica ? Enigmă de nedezlegat.

A.S

În cadrul Cercului pedagogic al sectorului 4 (îndrumător prof. Dumitru Bușcan), la Școala Generală nr. 190 din București a avut loc recent lansarea romanului Dans în foișor de George Șovu, **roman apărut la Editura Cartea Românească. La acțiune, organizată de colectivul catedrei de limbă română, au participat criticii literari** Nicolae Ciobanu și Costin Tuchilă, **care au prezentat recenta apariție editorială, vorbind totodată despre problemele literaturii pentru tineret, literatura română în școală, bibliografia critică în manualele școlare. Au luat cuvîntul, referindu-se la raportul dintre ficțiune și realitate, aplicat în mod special asupra cărților lui George Șovu, prof.** Lucian Raica, **directorul școlii, profesorii** Maria Anchescu, Ion Bolog **și** Dumitru Bușcan.

CRONICAR

CREAȚIA LITERAR-ARTISTICĂ — dimensiune a spiritului revoluționar

„LITERATURA, ARTELE — CARE AU CUNOSCUT O PUTERNICĂ DEZVOLTARE ÎN ANII SOCIALISMULUI ȘI CARE ÎN CINCINALUL TRECUT AU DAT NOI OPERE DE MARE VALOARE, AVÎND UN ROL IMPORTANT ÎN ÎNTREAGA ACTIVITATE CULTURAL-EDUCATIVĂ — TREBUIE SĂ PROMOVEZE CU MAI MULTĂ ÎNDRĂZNEALĂ SPIRITUL REVOLUȚIONAR ÎN NOILE CREAȚII. ESTE NECESAR SĂ SE REALIZEZE OPERE LITERARE DE TOATE GENURILE CARE SĂ REFLECTE PE LARG MARILE REALIZĂRI ALE POPORULUI ROMÂN, EPOPEEA CONSTRUCTORILOR SOCIALISMULUI, CARE, ÎNTR-O PERIOADĂ ISTORICĂ SCURTĂ, AU RIDICAT PATRIA NOASTRĂ PE CULMI ÎNALTE DE PROGRES ȘI CIVILIZAȚIE".

NICOLAE CEAUȘESCU

Dimensiunea formativă a creației

În cuvîntarea la închiderea lucrărilor Congresului Educației Politice și Culturii Socialiste (4 iunie 1976), secretarul general al partidului nostru spunea că făurirea omului nou constituie cea mai mare și mai complexă sarcină, cea mai nobilă răspundere, îndatorirea de onoare a partidului comuniștilor. După 8 ani, în magistrala expunere rostită la tribuna Congresului al XIII-lea, aceeași idee-etalon străbate întreg capitolul închinat activității politico-ideologice a partidului: **„Numai trăind și scriind împreună cu poporul pentru popor, participînd activ la făurirea prezentului și viitorului patriei noastre, creatorii de literatură și artă pot da opere de înaltă valoare, își pot îndeplini misiunea în formarea conștiinței revoluționare, în promovarea adevăratului umanism revoluționar al societății noastre socialiste în care tot ce se realizează este destinat înfloririi patriei, omului, bunăstării și fericirii sale".**

În lumina acestor principii se profilează cu o claritate sporită imperativului ca arta să fie o parte integrantă a revoluției. Prin faptul că oferă oamenilor șansa conștientizării relațiilor cognitive și afective, care îi apropie, modelîndu-le raporturile, arta a însoțit istoria din zorii civilizației pînă astăzi, constituind arcul de lumini al spectrului sensibilității umane, curcubeul — semn de mai mult bine și mai mult frumos.

Arta a fost și va rămîne o prezență semnificativă și indispensabilă în societatea umană, atît prin funcția ei de comunicare complexă (de idei și sentimente), prin funcția ei de inriurire a conștiințelor, de instaurare, cît și prin funcția predictivă, vizionară, deschizătoare de perspective și modelatoare de idealuri.

Nu subscriem deci la opinia de sorginte hegeliană conform căreia în etapa istorică în care știința va putea explica totul, societatea se va dispensa de modalitatea artistică de reflectare a realității, pentru motivul că, mai întîi, știința nu va conteni să-și pună întrebări, orice aflare a ei deschizînd porți spre alte necunoscute și, mai apoi, fiindcă asimilarea artistică a realității va rămîne „un mod de existență uman" (Lucian Blaga) indestructibil apartinător de esența consistenței noastre spirituale.

Cele două moduri de exprimare ale condiției umane se completează reciproc și se vor seconda necontenit, știința alimentîndu-se din avîntul predictiv al artei, iar arta îmbogățindu-se din cutezanța și adevărurile științei.

Prin artă ideile sînt sensibilizate și, totodată, prin comunicarea pe care ea o realizează acționează ca un mediator care înlesnește socializarea umanului.

Noua sensibilitate pe care o inriurește arta determină transformarea structurilor psihice și morale ale societății; dezvoltă creativitatea și sporește capacitatea de raționalizare și organizare afectivă a spontanului; acționează ca o modalitate de impiedecare a alienării de esența umană, ajută la restabilirea echilibrului în condițiile supralicitării raționalului în raport cu sensibilitatea și contextul actualei explozii informaționale; elimină narcisismul și izolarea individuală.

Asemuind ascensiunea istorică a patriei noastre în deceniile construcției socialismului cu o epopee, arta este solicitată să fie „martora" epocii de renaștere națională, de afirmare plenară pe care pe drept cuvînt o numim Epoca Ceaușescu, transfigurînd mărețele fapte ale oamenilor în opere de artă. Totodată ea este solicitată să fie unul dintre factorii fundamentali ai procesului de modelare a conștiinței socialiste avansate, de promovare în viața socială și în viața fiecăruia a spiritului revoluționar.

Arta își poate îndeplini această nobilă menire prin conținutul comunicării rațional-afective pe care o face, prin ardența și altitudinea ideilor pe care le înfățișează și nobletea idealurilor pentru care pledează, prin educarea înțelegerii perspectivelor și scopurilor, a asimilării valorilor și țelurilor care merită dăruirea talentului și capacității de muncă a fiecăruia.

Trăim într-o epocă în care se impune cu fermitate rolul sporit al științei în toate domeniile de activitate, în care arta este chemată să contribuie la cultivarea pasiunii de a învăța, a setei de autodepășire, a cutezanței noului.

În cuvîntarea la Consfătuirea de la Mangalia, tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat însemnătatea pe care o are personajul pozitiv, cu valoare de model formativ, în îndeplinirea rolului educativ al producțiilor epice și dramatice — teză ce se cuvine a fi aprofundată, dată fiind însemnătatea ei.

Privind operele epice sau dramatice ca sisteme de comunicare, care folosesc multiple și variate semne, observăm că elementul structural prin care se realizează integralitatea sistemului este personajul. Construcția acestuia, ca mod artistic de ipostaziere a umanului, ca exponent al unui simbol, al unei atitudini, al unei teme, implică din partea autorului o activitate de analiză, de studiere a tipologiilor, de observare a frămîntărilor, a aspirațiilor umane; o activitate de comparare și de selecție, în urma căreia, printr-un proces de abstractizare și generalizare, i se fixează trăsăturile, i se conturează concretețea ce îi conferă aparența de individualitate. Personajul este elementul principal prin care se realizează ceea ce este specific artei — sinteza generalului prin particular.

Operele artistice epice sau dramatice își pot afirma menirea educativă numai în măsura în care vor contura personaje care să constituie pentru spectatori și cititori modele față de care să se raporteze, exemple pe care să dorească să le urmeze.

Mai mult ca oricînd în istoria poporului nostru, astăzi se profilează în fața creatorului o imensă răspundere față de semnificațiile și inriuririle operei sale, dat fiind larga accesibilitate la artă, mijloacele de difuzare a culturii în masă, cît și sporirii sensibilității și capacității de recepție a oamenilor în urma ridicării nivelului lor de instruire. Dar cine este el, creatorul, subiectul pe umerii căruia cade această atît de mare și de nobilă răspundere?

Semiotica modernă face distincție între „autorul model", sau „autorul textual" — cel dezvăluit prin opera sa și „autorul real" sau „subiectul enunțării" — adică autorul cu fizionomia sa și datele sale autobiografice. Distincția este întemeiată fiindcă atunci cînd își traduce gîndurile și sentimentele în sistemul de semne specifice genului respectiv, autorul este influențat de subiectivitatea firească a părerilor despre sine, cît și de dorința de a place publicului.

Dar, totodată putem spune că orice operă de artă este un „autoportret" mai mult sau mai puțin fidel al autorului ei, căruia îi trădează mecanismele mentale, viziunea asupra lumii, opțiunile, sensibilitatea — autorul împrumută operei ceva din ființa sa.

El trăiește însă într-o anumită epocă istorică (cu problemele și frămîntările ei specifice), într-un anume mediu social, face parte dintr-o anumită națiune (cu trăsăturile ei specifice, cu valorile ei de permanență), desfășoară o anumită muncă (ce își pune amprenta asupra personalității sale), e integrat unui anumit orizont cultural, a parcurs un anumit proces de formare intelectuală, a trăit anumite experiențe și influențe formative — toate acestea invederînd că autorul este și produsul mediului social, creîndu-și opera sub influența unor multiple determinații. În operele sale de artă se obiectivează structurile intelectuale și perceptibile ale comunității căreia îi aparține.

În opera sa, autorul nu săvîrșește însă o reflectare pasivă a realității, ci integrează obiectivul și subiectivul, raționalul și emoționalul, într-o elaborare intens condiționată de originalitatea lui creatoare. Opera de artă este deci reflexul conștiinței colective numai în măsura în care orice creator este produsul timpului și lumii sale, întrucît creatorul ei le-a subiectivat într-o manieră inconfundabilă cu a celorlalți contemporani; opera de artă este deci rezultatul acestei filtrări a realului în sens larg, prin gîndirea, talentul, sensibilitatea, forța de expresie a artistului. În ce privește semnificația mesajului pe care îl comunică opera sa, el nu poate împărți cu nimeni răspunderea ce îi revine. În fața judecății modului în care și-a împlinit menirea el este totdeauna solitar.

Creația sa trebuie să fie accesibilă nu prin limbajul sau formele de expresie folosite, ci prin convergența mesajului ei cu idealurile maselor, cu sentimentele și trăsăturile morale cele mai nobile ale acestora.

Bineînțeles, există și opere care se asimilează mai greu, care se înțeleg mai dificil de către publicul larg. În ce ne privește nu aderăm însă la teza apariției unei „contradicții temporare" între capacitatea redusă a publicului de a asimila valorile de culme ale artei și rolul formativ sporit tocmai al acestora, fiindcă din moment ce o realitate a creat un artist, el va avea cu necesitate și receptori, pregătiți și capabili să-l înțeleagă; și nu trebuie să se pretindă ca toți cei care iau contact cu opera lui să-l înțeleagă pînă la aceeași adîncime.

Spre a-și putea îndeplini menirea formativă, actul de creație trebuie să izvorească din cele mai nobile trăsături ale personalității artistului, din altruismul care duce la dăruirea prin creație, din angajarea în destinul și idealurile poporului căruia îi aparține, din setea de mai mult bine și mai mult frumos, din speranța trasării unei „urme" pe „nisipul eternității". Artistul creator trebuie să fie întruchipareа modului în care Marx înțelegea împlinirea vieții umane scriind că: „Firea omului este astfel alcătuită încît el nu poate ajunge la desăvîrșire decît muncind pentru desăvîrșirea semenilor săi, pentru binele lor".

Emil Poenaru

Artă, educație, progres

Privilegiul pe care l-am avut de a lua parte la lucrările celui de-al XIII-lea Congres al comuniștilor români, de a trăi acele momente de maximă și vibrantă inflăcărare patriotică în care se descifrau voința și pasiunea revoluționară cu care întregul nostru popor, strîns unit în jurul Partidului Comunist, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, este hotărît să pășească în noua etapă de dezvoltare a țării pe calea socialismului și comunismului, Congresul a constituit un prilej de adîncă meditație și de acumulări ce-mi vor străjui gîndul și fapta prin care, ca muzician și totodată ca activist politic pe tărîmul artei și culturii, înțeleg să-mi integrez eforturile în marea operă ce se săvîrșește azi pe pămîntul străbun al patriei noastre. Trasînd liniile directoare ale noii etape de dezvoltare a României socialiste, înfățișînd cu claritate obiectivele principale și sensurile de acțiune ce decurg din necesitatea consolidării și accelerării proceselor acestei dezvoltări în cincinalul 1986—1990 și în perspectiva anului 2000 secretarul general al Partidului nostru, a conferit datelor și cifrelor, ideilor și tezelor, strălucirea și coerența unui program fascinant prin complexitatea, adîncimea și originalitatea articulațiilor sale științifice, ideologice și politice, prin supletea dialectică a analizelor, prin acuitatea observației.

În mod firesc, un loc deosebit de important în strategia generală a dezvoltării, expusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu, l-a ocupat activitatea politico-ideologică, de ridicare a conștiinței socialiste și formare a omului nou. În context a fost subliniat rolul crescînd ce revine domeniilor de creație spirituală, ca factori esențiali, constitutivi ai progresului social și uman.

„Literatura, artele — care au cunoscut o puternică dezvoltare în anii socialismului și care în cincinalul trecut au dat noi opere de valoare, avînd un rol important în întreaga activitate cultural-educativă se arată în Raportul prezentat Congresului de tovarășul Nicolae Ceaușescu, trebuie să promoveze cu mai multă îndrăzneală spiritul revoluționar în noile creații".

Implicarea din ce în ce mai puternică a artelor în procesul de formare a omului nou, a omului ca obiect și scop al dezvoltării sociale, ca esență a socialismului și comunismului este de natură să potențeze la maximum responsabilitățile sociale și politice ale tuturor slujitorilor artei și culturii românești, cărora li se cere să reflecte în operele lor „eroismul muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, întreaga activitate tumultuoasă de transformare revoluționară a țării...".

În fond ce ar putea fi mai nobil și mai înălțător pentru creatorul de artă, deopotrivă muzician, scriitor, poet sau artist plastic, decît slujirea poporului, a muncii și luptei sale eroice pentru afirmarea deplină a libertății și demnității sale, pentru dobîndirea dreptului la viață, la un ideal etic și moral superior!

Explicarea artei prin om, presupune, ca o condiție obligatorie, întoarcerea la om, cu noile lumini dar și cu noile întrebări pe care i le ridică societatea contemporană, cu bucuriile dar și cu frămîntările și aspirațiile acestuia, în deplin consens cu profundul umanism ce caracterizează acțiunea revoluționară a conducătorului partidului și țării noastre.

Muzica, prin esența ei, are misiunea de a degaja acea irezistibilă și iradiantă bucurie a inteligenței umane, o bucurie care luminează și înnobilează trăirea noastră dincolo de eul empiric; ea poate favoriza pătrunderea în straturile luminoase ale ființei dezvăluind resorturile intime ale acesteia, capabile să contribuie la ameliorarea existenței; ea poate releva și umaniza sensul evenimentelor pe care le trăim. De la cîntecul patriotic și revoluționar pe care îl socot conștiință politică explicită a muzicii pînă la ample lucrări simfonice, vocal-simfonice, concertante, lirico-dramatice și camerale, muzica românească demonstrează acest lucru; ea se revendică în tot ce are mai valoros, de la marea tradiție a culturii românești, de la izvoarele veșnic vii ale culturii și înțelepciunii noastre populare. Cîntec simplu înaripat și înaripant îndemn pentru mobilizarea conștiințelor creatoare la opera de fundamentare a destinului nostru contemporan sau amplă desfășurare simfonică, muzica este ceea ce trebuie să fie, adică un document asupra problemelor spirituale ale acestui veac și ale acestei țări; prin vitalitatea și funcționalitatea educativ-estetică ea vine să ateste consensul necesar dintre valorile materiale și cele spirituale ale societății, dintre progresul de o spectaculozitate impresionantă a științei — știința înseamnă putere — spunea Fr. Bacon — și valorile strict necesare pentru progresul uman, ale conștiinței,

Atașați ideii de claritate, echilibru și rațiune atît de strălucit reflectate de Raportul prezentat Congresului al XIII-lea al Partidului de tovarășul Nicolae Ceaușescu, muzicienii noștri înțeleg că, prin refuzul ei de a lua în considerare distincția dintre bine și rău, știința fără conștiință poate ușor căpăta o turnură cinică, poate conduce la dezumanizarea rațiunii. Ei știu și îndemnurile secretarului general al partidului, le-a reamintit acest lucru, că sarcina lor este de a contribui la dezvoltarea multilaterală a personalității umane, la îmbogățirea fondului de civilizație a poporului. Față de evoluția generală a spiritualității europene contemporane, o spiritualitate ce pare a fi devorată din ce în ce mai necruțător de demonul cunoașterii și măcinată de criza morală a omului contrariat și strivit în malaxorul unor societăți bazate pe inechitate socială, compozitorii noștri înțeleg că menirea sfîntă a muzicii — cum spunea George Enescu — este de a stinge urile și de a uni popoarele într-o caldă înfrățire; ei înțeleg — și faptul este ilustrat de o creație impresionantă sub raport cantitativ și calitativ — că reflectînd viața și munca poporului, frămîntările și aspirațiile lui, dragostea și recunoștința pentru tradițiile culturii naționale, pentru frumusețile țării, ataşamentul față de partid și față de Secretarul său general, respectul său pentru adevăr și dreptate, lupta sa pentru triumful păcii și înfrățirii între toate națiunile lumii, vor contribul la dezvoltarea artei naționale cu noi opere ce se vor constitui peste timp în documente ale acestei epoci de adînci transformări revoluționare. Afirmîndu-și din ce în ce mai activ calitatea de seismograf al timpului pe care îl trăim și de factor modelator în procesul de edificare a omului nou, reflectînd timpul prezent în dimensiunile lui cele mai caracteristice, muzica românească dobîndește forța și originalitatea mesajului ei, superioritatea ei față de experiențele sterile, prestigiul de care are nevoie ca domeniu de manifestare inexorabil vieții, transformărilor ei.

Vasile Donose

Un fel de-a fi

M-au impresionat niște spuse ale unor părinți, adresate copiilor lor, înregistrate în locuri diferite și la mai mulți ani distanță, referitoare, într-un fel sau altul, la muncă. Într-o familie de munteni, tăietori de pădure, tatăl își dăscălea fiul cum să aleagă, de undeva, dintr-un desiș, „lemnul" (adică pomul) care le trebuia la o lucrare în gospodărie. Erau atîtea povețe pregătitoare pentru treaba aceasta simplă, că vorbele bătrînului pădurar sunau ca o blagoslovire adresată vreunui navigator-corăbier sau unui săpător de fîntîni. Se aveau în vedere felul pomului, locul lui față de alții (să nu cumva să le dăuneze în cădere), depărtarea pînă la drum și desimea pădurii (să nu se chinuie calul!), toate sculele necesare și starea acestora, ideea de bază stînd în povața „măsoară de șapte ori și taie o dată!" Spiritul acela gospodăresc mi-a rămas multă vreme în minte și mă tot îndoiesem, dacă merită să-l folosesc, undeva, într-o proză, să nu fie răstălmăcit ca excesiv prețios sau chițibușar, pînă cînd, peste multă vreme, tot în casa unor săteni de munte, mi-am notat cealaltă spusă, a unei femei cărunte, către fiul său, care-i mărturisise că vrea să se însoare. „Tu, băiete — îi zicea maică-sa, pe tonul cel mai serios din lume —, nu ai deșelenit încă nici locul pe care să-l ari în spatele casei unde să semeni inul din care ți-oi țese eu cămașa de nuntă!" Abia după această replică am deslușit gravitatea conținută în povețele pădurarului de mai demult și m-am gîndit la cîtă gravitate, în toate împrejurările și-n cele mai diferite treburi, pun românii în felul lor propriu și inconfundabil de a munci. Spun inconfundabil asociind termenul noțiunii de amprentă digitală bunăoară sau felului de a umbla al unui om, pe care-l recunoști, după mers, de oricît de departe, dacă omul acela are într-adevăr personalitatea lui... Fiindcă, m-am gîndit mai tîrziu și am căutat și n-am găsit comparații, nu știu dacă există pe lumea asta și alți oameni pentru care felul de a munci reprezintă trăsătura fundamentală cum și-o dovedește, în muncă, românul.... Esența lui ca om, vreau să spun, se vede din felul cum el muncește.

Pentru că el pune în activitatea conștientă de făurire a bunurilor sale tot ce ține de ființa lui, de la gînd la simțire, de la cutezanță la simț de proprietate, de la tradiția moștenită din moși-strămoși și dăltuită în ființa sa pînă la capacitatea cea mai nouă de a învinge timpul, fiind totodată un rezultat al timpului, pe care-l sintetizăm în prezent într-o epocă: „Epoca Nicolae Ceaușescu". Despre eroii acestei epoci literatura contemporană lasă o mărturie la fel de impresionantă ca și faptele, ca și oamenii care au inspirat-o și o inspiră în continuare. Aș spune că în toate cărțile scriitorilor de azi personajele se identifică — și invers — cu epoca lor, iar munca este văzută în plan literar ca una dintre dimensiunile care conferă identitatea și demnitatea acestei epoci. Și dacă descrierea unei scene de muncă este o piatră de încercare pentru un scriitor care susține că știe totul despre eroii săi, majoritatea confraților prozatori au depășit cu succes această grea încercare; eroii literari muncesc, trăiesc și își întregesc personalitatea în scene și în domenii felurite de muncă, fără de care viața nu poate exista și, deci, n-ar putea să existe nici literatura.

Recent de la tribuna Congresului al XIII-lea al Partidului, referindu-se la rolul literaturii și artei în reliefarea cît mai pregnantă a epocii în care trăim, secretarul general al partidului sublinia încă o dată necesitatea implicării totale a scriitorului în orizontul social al patriei lui: „Eroismul muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, întreaga activitate tumultuoasă de transformare revoluționară a țării oferă minunate posibilități literaturii și artei, creației de toate genurile, dînd subiecte pentru opere nepieritoare, care să ridice cultura și arta românească la un nivel mai înalt de dezvoltare, să contribuie la formarea conștiinței socialiste a poporului nostru, să însuflețească în muncă și viață tînăra generație, să înfățișeze perspectiva, viitorul luminos al patriei noastre".

Și dacă societatea noastră de azi trăiește sub deviza permanentă a muncii, oamenii muncii de pretutindeni însușindu-și acest adevăr și străduindu-se în toate domeniile să-și îmbunătățească munca, nu văd cui ar putea să-i fie rușine sau incomod să se identifice cu deviza societății, să se recomande MUNCITOR. La urma urmelor, a fi demn de ceva presupune o situație de viață, o conjunctură anume: demnitate înseamnă a avea și curaj, a fi și cinstit, a trăi într-un anumit fel, a fi moral și așa mai departe, ceea ce nu oricine poate dovedi în orice moment. A munci mi se pare modul cel mai direct și simplu și accesibil oricui pentru a-și arăta demnitatea. Iar epoca la care ne referim este mai darnică în această privință decît oricare alta; totul e să vrem să muncim și astfel dăm epocii identitatea ei cea mai durabilă...

Alex. Rudeanu

Datoria de conștiință a cineaștilor

Nu demult pe platourile de filmare din SHANGHAI un muncitor chinez m-a întrebat cu obișnuita discreție:

— De unde sînteți?

— Din ROMÂNIA — am răspuns.

— Ah, LOMANIA-CEAUȘESCU, cunosc!

Atunci, poate mai mult ca niciodată, am avut revelația unei omeniri care respectă și identifică ROMÂNIA cu Conducătorul ei, am înțeles pe deplin recunoașterea universală a marii personalități a lumii contemporane — tovarășul Nicolae Ceaușescu — activ și consecvent luptător pentru progres, fericire, libertate, independență, colaborare, prietenie și pace pe pămînt... Și m-am simțit mîndru că sînt comunist român. Cu acest minunat sentiment, adăugat la cel al demnității de-a participa de două decenii la realizările societății socialiste românești, concepute creator de gloriosul nostru conducător, am intrat în sala Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român. Aici, comuniștii veniți din toate zările spațiului și timpului României socialiste au adus incandescența gîndurilor și sentimentelor unui întreg popor, contopit cu idealurile partidului, demn ziditor al vieții noi și spiritului revoluționar, genial gîndite de cel pe care toată suflarea țării îl întîmpină și-l urmează cu dragoste. Documentele Congresului, inegalabilul RAPORT, mărturie istorică peste timp, bilanț adevărat al eforturilor, greutăților și izbînzilor împlinite de la cel de-al XII-lea Congres, ne-a condus apoi cu vizionarism genial, și realism în același timp, către fața țării din următorii 15 ani. Și noi am văzut aievea România din anul 2000, cu noul relief construit de noi, fiindcă de 20 de ani sîntem obișnuiți ca tot ceea ce concepe secretarul general și partidul să devină fapt material sau de spirit.

Impresionantă prin înaltul umanism și dragoste pentru perpetuarea valorilor omenirii este chemarea conducătorului nostru către toate popoarele lumii, pentru ca acestea să se mobilizeze în slujba păcii.

Să ne amintim oameni ai pămîntului! După atîtea secole, sigur că țineți minte, deplîngem încă dispariția tezaurului scris din Biblioteca din Alexandria, deși suficient de multe surse și edificii similare au tezaurizat și asigurat continuitatea spiritualității epocii respective.

Dar acum cînd cu luciditate știm că o conflagrație mondială ar putea însemna dispariția vieții de pe pămînt, cine și ce să mai deplîngă?!

Convinși că pacea va triumfa, căci minți și suflete mari vor lupta pentru ea, cineaștii români se angajează să reflecte cu spirit revoluționar-partinic realitatea socialistă din țara noastră, ce se construiește zi de zi sub cerul senin al patriei viitoare.

Fiecare dintre noi am reținut acea subliniere din RAPORT care cere creatorului de artă să aibă permanentă sursă de inspirație izvorul viu al muncii, nu ulcioarele, care, chiar aurite, pot deforma realitățile, să pună în centrul preocupărilor sale omul nou, constructor al societății socialiste, eroi cotidieni capabili să devină modele demne de urmat, prin înalta conștiință revoluționară.

Îndemnul secretarului general al partidului de-a construi în imagini adînc semnificative Epopeea vieții contemporane — peste ani, istorie — este, sîntem convinși, condiția principală de confirmare a valorilor, măsura talentului, realizatorilor, posibilitatea incomparabilă de afirmare a artei noastre cinematografice și a mult doritei școli naționale de film. De aceea ne angajăm să aducem pe ecran, direct din tumultul faptelor de viață, într-un limbaj capabil să transfigureze artistic realitatea, filme convingătoare prin forța mesajului educativ, credibile prin adevărul faptelor de viață socialistă, prin atitudinea conștient revoluționară a eroilor, convinși fiind că așa și numai așa vom contribui și noi la trăinicia coloanei infinite a spiritualității românești. Peste 15 ani, în anul 2000, cineaștii vor prezenta publicului spectator filme cu o altă față a țării, o Românie adusă în fața Congresului și-a omenirii azi de către gloriosul bărbat care a conceput-o, Nicolae Ceaușescu, și pe care în unanimitate de gînd și sentiment, partid și popor, ni-l dorim Conducător în patria comunistă. Numai așa ne vom putea intitula cu demnă mîndrie cineaști ai artei umanist-revoluționare, artiști militanți, liberi pe creația lor, în Epoca Nicolae Ceaușescu.

Virgil Calotescu

Omfăurar

Preiau acest titlu după poemul unui poet care, omagiindu-l pe **SECRETARUL GENERAL AL PARTIDULUI** îl numea inspirat OMFĂURAR pe cel care a dat timpului efigie nouă, făurind oameni demni în acțiunile lor, oameni care zi de zi contribuie prin tot ceea ce fac la edificarea noii Românii, moderne, socialiste.

OMFĂURAR, adică făuritor de oameni, de conștiințe, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU ne dă zi de zi exemplul său strălucit de viață și acțiune: ne face să fim mîndri de noi, în Patria noastră nouă.

OMFĂURAR, spunea poetul, adică făuritor de conștiințe clare, libere într-o țară liberă, independentă și suverană, în țara aceasta a Păcii și Prieteniei, în această țară carpato-danubiano-pontică în care Istoria este o pildă și o mîndrie a întregii natiuni. Fiecare zi încărcată de istorie trece în fila de glorie a luptei drepte și firești pentru acea lume mai bună despre care, de atîtea ori, vorbim elocvent tocmai prin faptele noastre. Cine, în fapt, ne-a învățat acest lucru? OMFĂURARUL nostru. Omagiindu-l, omagiem istoria bravă, de luptă revoluționară pentru progres și pace dusă de milioanele de oameni ai României în frunte cu cel ce ne este Președinte de Republică, de stat european care și-a cîștigat un binemeritat prestigiu în lume. Se conjugă armonios în acest an două mărețe evenimente în devenirea noastră istorică: aniversarea a 40 de ani de la revoluția de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă și cel de al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român care a avut loc în acest memorabil an, 1984, an care a înscris tot aniversar, în cinste și demnitate, deceniile de aur ale Președintelui nostru.

OMFĂURAR, adică făuritor de oameni prin oameni și pentru oameni așa cum, în acel strălucit început din urmă cu aproape douăzeci de ani, în cuvinte ilustre și ferme, tovarășul Nicolae Ceaușescu exprima o credință de nestrămutat, adică: prin popor, pentru popor!

Împlinim cu mîndrie deosebită un drum de succese remarcabile, venite din voința noastră unanimă, unită. Din multiplele planuri și cel al culturii noi, socialiste își are locul său bine determinat.

Oamenii României noi, cu conștiințe noi, poartă pe barricadele timpului pilda înflăcăratului erou al timpului nostru, și-i spunem pe bună dreptate cu toții: OMFĂURAR

Ales din nou în fruntea Partidului nostru, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU ne este chezășie și certitudine întru Progres!

Gheorghe Daragiu

1918-1 DECEMBRIE-1984

un poem de

ION GHEORGHE

RECVIEM

1. În cimitirul eroilor din Sinaia
Lumina era albă ca oaia –
La al cărei gît sunau clopotele monastirii
Pururi cîntecul rostirii
Pentru cei dormiti la sînul firii :

„Puii mei,
Care, tot în chip de miei ;
Na, la mama, și mai sugeți
Că vă prinde vremea mucezi :
Pe la cap de groapă,
Stoarce sîn de capră,
Pe delături de morminți
Mulgere de bivoliți...

2. Erou soldat
Panait Nicolae
Să-mi dai fața la spălat
Cu lapte de oaie
Și să-mi dai și buzele
Cînd picură frunzele
Și să-mi dai și ochii tăi
Să mă mulg la amindoi

3. Un ostaș român
Necunoscut,
Să-ți dea mama sîn
La care te-ai născut :

Să-ți vină de sus
Sfîrcul pururea virginei
Ca pe gura pruncului cel sus
Laptele luminei...

4. Erou soldat
Busuioc Ion
Dă trupșorul la scăldat,
Dragul meu cocon,

În cea apă purpurie
Stoarsă viței cea de vie
Ce-a dat roșul odrăslit
Din coasta celui răstignit

Tot în brațe să te țină
Pururea fecioara de lumină

5. Un ostaș român
Necunoscut
Să-ți dea mama sîn
La care ai crescut

Să prinzi sfîrcul
Cu minuța
Cum ciupește cocostîrcul
Bălțile, sămînța.

6. Erou soldat
Nicolae Ion
Dă picioare la spălat
În apa ălui Varilon

Și în sfinte pletele
Pururea luminii
Să-ți șteargă mama degetele
Și din talpe să-ți ia spinii :

Unde ești prea strîns de jambiere
Să te ungă mir și miere
Unde te-au ros bocancii
Si esti spart de pliscul negrei lancii
Te-oi unge cu seu de inorog
Să nu stai mamii olog

7. Un ostaș român
Necunoscut
Să-ți dea mama sîn
La care-ai cunoscut

Să iei mărul
De la maică
Tot la Remus feciorul
În genunchi de sub lupoaică
Cu-amîndouă mîinile
Apucînd-o de ciorchini
Din toate fîntînile
Preaslăvitelor lumini.

8. Erou soldat
Anostu Gheorghe :
Din solda care eu ti-am dat
Un cal nou ti-ai cumpărat
Si sabie de împărat
Dar cămasa cea de zale
Ti s-a tare ruot la sale :
Dă la mama să ți-o cos –
Nu poți merge-așa rufos.

9. Soldat Dine Constantin
Ti-am tăiat drumul cu olin :
Bea ici de-o gură de vin,
Si de-o gură să te soăl
Să ajungi fără ocol
Drept sub pomul pomilor
Dus de mama vămilor

10. Un ostaș român
Necunoscut,
Da' eu floare tot iti pun,
Odihnitule pe scut

Cînd te-a lua un pic mirosul
Să-ți furnice osul
Să ne strigi din ceea lume,
Numele ce ți-a fost nume

11. Erou soldat
Deci Vasile
Poate ți s-ar fi mai dat

Ani de zile
Dar al tău nume hotărît,
Tot acolo te-a tirit

Drept în poala
Mamei Domnului
Să te joci de-a boala
Cea de-a somnul somnului

Degetul de la picior
Deci Vasile ți-l tot sugi
Tot în chip de făt-fecior,
De-ai făcut din îngeri slugi.

12. Soldat
Bucur Nită
Iarba pe tine te-a-mbrăcat
Într-o năframă de domnită

Ca un scump epitrafil
Unde esti brodat copil
Degetul de la minuta stîngă
L-au suit furnicile să-l lingă

Pe cînd precista lumină
Ți l-a luat în chip de-albină

Și ți-l ea încet sărută
Tot la rană prea durută.
O, seminti, seminti, seminti,
Osemintе, osemintі
Pururi patriei pămînti.

GUSTUL ȘI CULOAREA

gheorghe jurcă

Cînd m-a ajuns din urmă trailerul și șoferul a oprit înainte de a-i face eu semn cu mîna, folosind o formulă ce mi-a mers la inimă : „Hai sus hombre !", soarele se înălțase binișor deasupra orizontului și razele lui lunecau vii pe trunchiurile molizilor, pe horbota cetinișului, pe pietrele drumului, se strecurau în cabină, mîngîindu-ne fețele și trezind în noi senzații proaspete de viață. Din adîncul pădurii răzbăteau valuri de răcoare și odată cu ele miresme acre de vegetație tînără, susurul piraielor, geamătul ajuns la moliciunea șoaptei al rădăcinilor copacilor seculari, trezite din somnul adînc al pămîntului, acele vaiere necunoscute pe care le reverberează pădurile în luna lui mai.

Omul de la volan, un zdrahon și jumătate, croit dintr-o plămadă specială, înalt, umeri lați, fălci osoase, ochi negri cu irizări verzui, voce baritonală, o claie de păr de culoarea spicului copt, fericit că scăpase măcar pentru un timp de uritul drumului, începuse să-mi povestească tot felul de istorii. Șuguia frumos cuvintele. Își căina singurătatea și primejdia drumurilor lungi pe care era nevoit să le străbată, repetînd mereu : „două lucruri nu pot să sufăr în viață : femeia proastă și drumul lung și de astea am avut parte pînă peste cap", ca apoi să treacă cu ușurință la subiecte mai vesele, ca de pildă, la episoadele amoroase pe care le trăise, la femeile ce-i îndulciseră tinerețile, primele tinereți, căci trecuse de patruzeci de ani și i se mai potolise sîngele. Văzîndu-mă mai tînăr și mai fără experiență ținuse să-mi dea unele sfaturi cu privire la modul în care să mă port cu femeile pentru a le cîștiga simpatia. „Ascultă, hombre, la mine, zicea cu emfază, că-s ros de patimile lor ! Femeile îs de două feluri : cele pe care le pierzi dacă te porți delicat cu ele și cele pe care le cîștigi dacă te porți mai aspru...". Mă privea cînd blajin, cu o ușoară compasiune, cînd cu o ironie dulce. M-a întrebat la un moment dat, arătîndu-mi nenumăratele fotografii ce acopereau pereții cabinei și care înfățișau actrițe de cinema, dansatoare și cîntărețe celebre, femei mai mult goale, bronzate de mările și soarele sudului ce surideau concupiscent aparatului de fotografiat și bineînțeles admiratorilor de ocazie cum eram și eu, pe care dintre ele aș avea poftă s-o ciupesc de... și folosise un cuvînt trivial ce m-a făcut să roșesc. Mă feream să mă hlizesc la ele ca țăranul la tonomat, le dădeam tîrcoale mai mult cu coada ochiului. „Toate îs șarmante, i-am zis. Că de n-ar fi frumoase nu le-ar fi pus nimeni chipurile în reviste." „Ce părere ai, hombre, de cea blondă de colea, cu pielea catifelată și gura dulce ca bombozu sau de cealaltă, brună, cu ochii numai sclipăt, coamă de mînză și gleznele subțiri gata s-o taie la galop prin troasele amorului !". „Îs numai bune de făcut dragoste !", i-am zis ca să-i arăt că nu-s călugăr și că văzusem și eu destule la anii pe care îi aveam. „Mama mia !", a șuierat din toți rărunchii și a început apoi să fredoneze un cîntec adecvat momentului : „Cine îmbătrînește omul / Țuica, biterul și romul / Băuturile spirtoase / Și femeile frumoase...".

În cabină se făcuse cald, așa că a trebuit să-mi dau jos bascul de pe cap și să rămîn numai cu bandajul acela nesuferit ce răspîndea mirosuri grele de tincturi. Nu scontasem de fel pe surpriza ce i-o oferream, dezvăluindu-mi capul. A căscat niște ochi mari, uitîndu-se ca la o arătare de pe altă lume, gata să scape volanul din mîini și să ne izbim de bolful unei stînci apărute brusc după o cotitură. „Tulai mamă ! Cine te-a sluțit în halul ăsta !". „O nimica toată. O neatenție mai bine zis... O întîmplare stupidă", i-am explicat eu. Se încholba la scăfîrlia mea care de bună seamă îi trezea compasiune, dar și reflecții hilare. „Am căzut de pe-o scară metalică și era al dracului de înaltă, am continuat eu. Ningea și cum eram grăbit să cobor am alunecat și m-am dus de-a berbeleacul la vale și cînd am ajuns jos, dau fainfrumos cu capul de-o șină și-mi sparg țeasta în două. Știi cum ? Ca și cum m-ar fi izbit cineva cu securea în moalele capului. Mi-au pus medicii vreo treizeci de copci. Era cît pe aici s-o zbîrcesc rău de tot". Adevărul era însă cu totul altul. Mă mirasem și eu cît de repede confecționasem această plăsmuire. N-avea nici un rost să-i relatez totul, cum se întîmplase, pentru simplul motiv că nici eu nu știam exact pățania. Omul începuse să rîdă cu hohote că se zguduia mașina. „Nu te supăra prietene, încerca să se dezvinovățească de rîsul acela homeric, eu nu rîd de ceea ce ți s-a întîmplat. Îmi dau seama că ai trecut printr-o năpastă mare care se putea încheia și mai trist. Scuză-mă, dar îmi vine să rîd de făula pe care o ai. Să-ți spun cum arăți ? Parcă ai fi Ali Baba. Pe moartea și viața mea ! E ceva... Ceva, nu știu cum să-ți spun dragă prietene, ceva ce nu se poate explica! N-am cuvinte. E incotroscibil ! Ai un cap ca un cozonac. Că din alea n-ai văzut...". M-am privit în oglinda retrovizoare și-am simțit cum mă umflă rîsul și pe mine. M-a apucat apoi brusc un acces de tuse. S-a oprit și plăvanul din rîs și-o bucată de vreme n-am scos nici unul o vorbuliță. „Bine că ai scăpat cu atîta ! Zi-i mulțam celui de sus, că puteai fi morto definitivo", a mai zis după aceea și a dat iar să fredoneze un cîntec vesel.

Stîrnit de imaginea hilară pe care o văzusem în oglindă am început să mă gîndesc la tot ce mi se întîmplase cu săptămini și chiar luni în urmă. O vedeam pe Lacrima cum stătea alături de mine și mă îngrijea ca o mamă, îl zărisem și pe tata pironit în mijlocul salonului, cu chipul răvășit de durere, îmi apăruse și imaginea celui din cauza căruia mi se declanșaseră toate belelele. Bietul de el, îmi era milă, cu toate că eu fusesem cel cu un picior în groapă și prin urmare, mie mi se cuvenea acest sentiment și nu lui. Trecea un om cu vază, respectat de toată lumea, om cu merite deosebite, încărcat de glorii, cică avea o valiză de medalii, poseda cea mai elegantă vilă din oraș și, colac peste pupăză, era fericitul soț al unei femei cum rar se pot vedea în tîrgurile de provincie. Înalt, de o eleganță eclatantă, abia trecut de cincizeci de ani, nu exista miting sau adunare festivă în care să nu-l zărești în prezidiu cu acel aer de superioritate pe chip care voia să spună, că, el, Corpade e zeul orașului, că datorită lui locuitorii urbei aveau șrand, casă de cultură, parc cu ciupercă de lemn și fanfară care cînta în fiecare duminică dimineața valsuri, polci și mazurci, înflorînd suflarea orașului în așteptarea supei fierbinți de la prinz. În uzină unde îndeplinea de peste douăzeci de ani funcția de șef de secție, nu se făcea absolut nimic fără știrea lui. Vorbea cu deosebit patos despre biografia sa profesională, neocolind niciodată acel episod plin de tensiune în care aflat în fruntea comisiei de muncitori preluase de la fostul patron uzina metalurgică, apoi despre punerea ei pe picioare, despre refacerea industriei serios distrusă de război. Nu uita să amintească de nopțile dormite lîngă cuptoare, înghițind la praf și la gaze, despre drumurile făcute în țară și peste hotare la diferite schimburi de experiență, întruniri, conferințe, apoi despre inovațiile pe care le adusese cuptoarelor Piltz. Cert este că lipsise de la împărțirea modestiei dar luase, în schimb, cu desaga calupuri mari și grele de trufie și mărire. Mai degrabă ar fi permis cuiva să-i curteze nevasta, pe serafica Teodora, nume și tipar de frumusețe bizantină, decît să se amestece în treburile secției. Dispozițiile lui erau sfinte, nu accepta nici o cîrcnire. Ce tărășenie a mai ieșit cînd împreună cu Blag ne-am dus să îi propunem o nouă rețetă de amestec care să ducă la îmbunătățirea randamentului de extracție și mărirea numărului de șarje. Nici n-am deschis bine pliscul că a sărit ca și cum ar fi detonat în fața lui o bombă. S-a făcut cînd vînăt, cînd verde, cînd galben, apoi roșu la față și ne-a scos afară de n-am văzut ușa. Ne-a făcut în tot felul : nemernici, eretici, nebuni, dezaxați. Nu ne-am lăsat nici noi. Peste cîteva zile l-am călcat din nou pe bătătură. Parcă se mai potolise, se mai dezumflase nițel. De avut nu ne avea însă la pancreas. „Ce himere vă bîntuie sufletul tinerețe revoluționară ?, ne-a prins pe amîndoi de umeri și ne-a ciocnit capetele deolaltă, de-am văzut un cer fantastic, plin cu stele verzi, cu sori și cu lună blondă, cu vîrcolaci și alte comete. Ați înnebunit ? Nu merg cuptoarele astea bine ? Vreți să le dărîmați ? Da, asta vreți ? Să vă iasă odată din cap gîrgăunii ăștia ! Dacă nu, vi-i scot eu fără nici un fel de anestezie. Ceea ce vreți voi să faceți este curată utopie, fantezie !". Degeaba încercam să-i explicăm, că se poate experimenta, încerca fără nici un fel de urmări neplăcute pentru el și pentru cuptoare. Chestiunea era foarte simplă, să adăugăm la fiecare șarjă o anumită cantitate de alabastru. L-am poftit la director. Și-a impus punctul de vedere. Cuvintul lui avea greutate. „Nu vă dați seama tovarăși, își pleda propria cauză, că procedînd în felul ăsta, ne îndreptăm spre o catastrofă ? Lăsați cuptoarele în pace. Nu cu ele ne-am făcut planul în fiecare an ? Am fost sau nu felicitați, dați ca exemplu pozitiv la ziar ? Am primit diplome, steaguri de unitate fruntașă pe ramură, am încasat premii, medalii ? Cu ele, cu aceste cuptoare bătrîne, cu vechile rețete de amestec ne-am trăit viața. De ce să ne legăm la cap dacă nu ne doare ? Lăsați ideile astea pentru mai tîrziu, cînd veți conduce voi uzina. Pînă stau eu aici nu admit !". În concluzie a propus directorului să fim trecuți la alt loc de muncă, nu înainte de a fi examinați de un psihiatru care să vadă dacă nu avem cumva vreo defecțiune la mansardă. Dihonia din noi nu s-a potolit însă, continua să lucreze febril. L-am bătut la cap pe director pînă ce ne-a admis să experimentăm inovația. Și ca totul să decurgă bine, l-a trimis pe Corpade în delegație la minister.

Curînd am intrat într-un peisaj dezolant, aproape pustiu, ceva în genul celor din sudul Californiei, văzute în filmele cu căutătorii de aur : coline pietroase, tufișuri rare, ici-colo se iveau brațele goale ale unor copaci singuratici. Simpatic, șoferul fluiera o melodie western, în vreme ce mie îmi zburase gîndul la cîmpiile verzi, la fînețele de-acasă, la ploile acelea minunate ce fac ierburile și copacii, văzduhul să cînte, să fremete. Îmi părea un veac pînă o să ajung acolo. Parcă îl văd pe tata ce-o să se mai bucure. N-am să-l uit niciodată cu cîtă deznădejde și disperare mă privea la spital, cum tot așa n-o să uit scena aceea de la cuptorul Piltz. Eram în schimbul întîi, emoția îmi stringea inima ca într-un clește. Ni se dase o șansă și nu trebuia s-o ratăm. Cuptorul duduia, auzeam prin micile orificii cum clocotește metalul cu înverșunare, gata să spargă burta cuptorului. Parcă fierbea în mine. Dacă m-ar fi întrebat cineva cum mă cheamă, n-aș fi știut să-i răspund. Noroc că afară a început să ningă cu fulgi mari și stelați și mișcările lor aievea unor fluturi sau flori de măr purtate de boare au avut darul să mă calmeze, să mă scoată pentru un timp din atmosfera aceea. Reveria, ca să-i spun așa, n-a durat mult. Ochii îmi

Guașe de Elena Dragomirescu
Din expoziția deschisă la Opera Română

cornelia mureșan

Domestică

Ce umed miros de iarbă sub rouă
cu mucede ziduri cu sfinți de prisos
ce spaimă concretă de lucruri abstracte
întoarse cu susul în jos.
Ce zici tu iubite de toată-nîmplarea ?
Printre muscate, dulceturi și murături
motan somnolent plictisit de rumoarea
zburdalnicei mele făpturi.

Tu stai sprijinit în cuvinte ca-n cîrjă
esti viu, mai respiri sau doar numele tău
mai tremură vag ca o stea în tărie
reverberată de hău.
Ti-as spune să vii să privim împreună
imaginare cete de cai în galop
să ne iubim disperat și metodic
precum înainte (sau după) potop.

Dar nu e potop, și nici semn c-o să vină
asa că mai bine cultivă bureți
sau pune dulceturi și varză-n butoiul
acestei mult prea domestice vieți.

Lanul de griu

Plătim prea scump un singur răsărit.
Din zile am făcut poduri cu taxă
pe care mergem încolonați în tăcere
precum soldații pe cîmpul minat
prin spaimă-nfrățiți, prin speranță-nfrățiți
înfrățiți prin durere.
Acolo în capăt e lanul de griu
superbul talaz al mării de spice bogate.
Vom ajunge cu toții, cu unul în minus
cu zece în minus cu o mulțime
sau cel puțin jumătatea jumătății
din jumătate.

Eu mi-am plătit toate taxele
am trecut se pare și podul,
unii spun că sînt chior în cîmpul de griu,
fericita de mine
alții jură c-am și ajuns.
Nu-mi mai rămîne decît să astept
explozia macului strivit în picioare
ca o confirmare, un semn, un răspuns.

Posibile definiții

Sînt doar un val care-n curînd
se va pierde,
trasat de-un elev mediocru pe un caiet
de desen.
Sînt pata de sînge obscur, din stînga sus
a tabloului
care închide în rama bogată o banală scenă
de gen.
Sînt urma lăsată de degetele tale absente
pe un geam înghețat, în ianuarie.
Sînt linia frîntă care nu se unește
cu nici o altă asemenea linie
ca să închidă în sine o arie.
Și așa mai departe. Cît de departe ?
Cît din ochiul tău plictisit mai vine la
mine vreo rază.
Cît viața asta plină de repetenți și de
note scăzute
Mă minte subtil că la mine
e încă amiază.

Pastel

Păduri de verde vindecător
de liniște și stinsă împăcare.
Păduri ca temple-n care intri-ncet
ca pentru o purificare.

În coridoare lungi de umbră
alergi cu gîndul împlinit
cu inima bătînd supusă
de ritmul de la Infinit.

O veșnicie-i pînă-n Capăt
și Capătul l-atingi curînd
în curgerea de verde tandru
care se risipește-n gînd.

Pragul existențial

Vai ce frumos te-apropii de mine
cu scurte fandări masculine
ce delicat, ce inteligent, ce puternic
ce diavol cu zîmbet cucernic
și eu ce ah, naivă
cu sentimentele făcute stivă
făcute minge, făcute breloc
făcute lemne de foc
un foc abstract, în care tot ard
pentru eternul meu bard
pentru tine adică, pragul meu existențial
fără de care, se vede treaba
că nu mai pot
deși am trecut peste o mie de praguri
cu cal cu tot
cu tinerete, cu douăzeci de ani
de zburdălnicie
drept în cuvintele din poezie.

teatru

O prea modernă comedie

...Agitație besmetică ca într-un alt vis, de astă dată al unei nopți de decembrie, ce pare menit să dea la iveală adevărata înfățișare a oamenilor ; trăsături de caracter sînt proiectate caricatural de-a lungul unei acțiuni ce are loc într-un tărîm ficticv, atemporal, aspațial și totuși extrem de familiar ; pentru că este vorba de iubire, și ipocrizie, de sinceritate și mistificare... Se indică un alambicat perpetuum al succesiunilor ce se țin lanț într-o continuă sarabandă... Urmează a fi speculată alegoria aventurii simbolice : doi gemeni, frate și soră, sînt azvîrliți de furtună în imaginara Ilirie, indirect experiența lor va revela coordonate ale naturii umane îndeobște ascunse de convenționalisme comportamentale... Un **quiproquo** inițial se divizează degenerînd în alte confuzii și neînțelegeri... O imagine poate fantastică, în orice caz înfricoșătoare, a uritului fizic și moral : vicii convertite în virtuți, virtuți pervertite în vicii... Veleitar pe scara parvenirii sociale, dezvăluindu-se treptat, cameleonicul Malvolio este mai întîi un puritan și un ascet, ca apoi să se dovedească un monstru odios, spectru al răului absolut. (Acceptînd deconcertanta, restrictiva propunere regizorală, Ovidiu Iuliu Moldovan, într-un **contre-amploi** operetistic. Împinge eroul spre limita inferioară a grotescului)... Veleitar sub aspect strict fiziologic, Sir Andrew prezintă decrepitudinea în oarbă ofensivă. (Cu o compoziție groasă de haz enorm și facil Claudiu Bleont ia aplauze la scenă deschisă)... De două ori ipocrită, invocînd o pretinsă, capricioasă suferință și crezîndu-se etern seducătoare, contesa Olivia, în perspectiva unei grabnice împliniri, își pune totuși problema unei tranzacții de indiferent ce natură. (Silvia Popovici schițează o violentă satiră la adresa legendarei regine-fecioare, în genere a femeilor ce refuză cu îndîrjire să abdice de la plăcerile vieții)... Afișînd o misterioasă detașare, participînd fără patos la propriile sale tentative amoroase, ducele Orsino, la rîndul veleitar în plan afectiv, ascunde vicii mai perfide. (Damian Crișmaru se conformează sec măștii pretinse)... Neputincioasă în fața destinului, imaculata Viola apare incertă în gesturi, în atitudini. (Concentrîndu-se posac, Tamara Crețulescu nu întreprinde nici o tentativă de senină, necesară detașare)... Sir Toby (Matei Alexandru) nu atinge plenitudinea, vitalitatea debordantă a unui Falstaff... Maria (Eugenia Maci) este isteață, zvăpăiată, dar nu teribilă, subjugantă... Spirit necruțător oscilînd între zeflemea și sarcasm, expresie a bunului simț cotidian, Feste este un înțelept printre nebuni, un fals bufon printre reali mascărici. (Fără efort, Mihai Mălaimare face sesizabilă elasticitatea gîndului acestui **raisonneur** mereu lucid)... Investite cu un surplus de semnificații (discutabile), personajele nu mai ajung pe deplin să fie tragice prin esență și ridicole prin prezență... Schimbînd cîteva accente și adăugînd noi elemente mai mult sau mai puțin exterioare, schematizînd abuziv pe alocuri, dar mai ales ignorînd repere fundamentale de poezie, de filozofie existențială, Anca Ovanez-Doroșenco și-a propus să prezinte **A douăsprezecea noapte** pe scena Naționalului decupînd textul shakespearian ca pe o modernă, actuală comedie grotescă a spulberării aparențelor și a demascării suficienților. Dar stilul montării are puternice disonanțe, în loc să fie subtil și rafinat rămîne doar artificios, excesiv redundant. Muzica manifestă o inconsistență supărătoare. Scenografia lui George Doroșenco, interesantă ca sugestie, este sufocată de o plurifuncționalitate gratuită, polifonia intrigii fiind abandonată după primele tablouri... Dimensiunea amar ironică se pierde undeva în zona grotescului care — potențat fără măsură — amenință interpretarea propriu-zisă... O feerie ce s-a vrut atroce, dar nu a reușit să fie decît prea banal terestră...

Irina Coroiu

muzică

Cîntecul muncitoresc patriotic și revoluționar

În imediata apropiere a Marelui Forum al comuniștilor români, o binegîndită inițiativă a făcut ca sala Radioteleviziunii să fie din nou gazdă a unor spectacole-concurs și gale a laureaților, după recent încheiatele manifestări ale Festivalului cîntecului ostășesc. Este vorba de **Concursul cîntecului muncitoresc, patriotic și revoluționar**, manifestare inițiată de Uniunea Generală a Sindicatelor în colaborare cu C.C.E.S., R.T.V., C.C. al U.T.C. și Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor.

Juriul prezidat de Nicolae Călinoiu a avut dificila sarcină de a selecta între multitudinea de lucrări prezente în concurs la cele două secțiuni ale manifestării : muzică corală și muzică ușoară. Cele mai reușite lucrări au primit numeroase premii și mențiuni, putînd fi audiate grupat cu prilejul **Concertului de gală al laureaților**, concert care ne permite schițarea cîtorva judecăți de clasificare și apreciere (nu înainte însă de a transcrie aici numele colectivului interpretativ care a asigurat redarea lucrărilor intrate în faza finală : corul și orchestra Ansamblului artistic „Rapsodia Română" al U.G.S.R. dirijat de Nicolae Ghiță și Anatol Goreaev-Soroceanu și orchestra de muzică ușoară a aceluiași ansamblu, dirijată de Adam Czako, căreia i s-a alăturat grupul vocal „Studio B"). În primul rînd, remarcabilă mi se pare calitatea profesională a cîtorva dintre lucrări, pe drept evidențiate prin premii importante, fapt punînd în vedere nu numai preocuparea, insistentă uneori, de a inova în cuprinsul unor genuri cu limite destul de fixe ci și calitatea profesională a autorilor muzicii care garantează astfel finalitatea, succesul unor întreprinderi dublate, repetăm, de știință componistică. **Ecuator de mese** și **Vise de legendă**, ambele de tînărul Valentin Gruescu, lucrări distinse cu Premiul Uniunii Compozitorilor (versurile aparțin lui Alexandru Andrițoiu și, în a doua piesă, autorului), lucrări prezentate în prima secțiune a concursului, pun în evidență o știință componistică remarcabilă, dublată de stăpînirea tainelor contrapunctului imitatoriu și a orchestrației cantabile. Tot aici, semnalăm valențele orchestrale deosebite ale pieselor **Congresul Comuniștilor Români** și **Mulțumire către țară** pe versuri de Angel Cârstea și Mircea Block, ambele de Constantin Arvinte, distinse cu premiul C.C.E.S., valențele armonice atrăgătoare ale piesei, pe versuri de Ion Neagu, **Slavă clasei muncitoare** de Gheorghe Bazavan (premiul III), nemaivorbind de ambițiile poematic-oratoriale ale lucrării distinse cu premiul I : **Luceafăr nou străluce**, muzica și versurile Theodor Bratu, amplă lucrare vocal-simfonică, remarcabil structurată muzical. Toate lucrările menționate aduc ceva nou într-un gen cu valoroasă tradiție la noi (în direcțiile de „împrospătare" a orchestrației, formei, scriiturii vocale etc.), deschiderea juriului spre nou, spre inedit trebuind așadar subliniată apăsat. La secția de muzică ușoară, lucrările **Onoare ție clasă muncitoare** de George Grigoriu, versuri Mircea Block (premiul I) și, în primul rînd dacă ne raportăm la cele de mai sus, **Floarea muncii, floarea vieții** și **În rîndu-ntîi, noi tinerii**, versuri Mircea Block, muzica aparținînd tînărului autor Ion Cristinoiu (piese distinse cu premiul C.C. al U.T.C.), mărturisesc aceeași înclinare spre nou, spre proaspăt, tradusă cu ajutorul atributelor specifice muzicii ușoare (mai ales la nivel de orchestrație și ritm).

În al doilea rînd, calitatea versurilor este într-o creștere indiscutabilă. Nu aparține cronicii muzicale autoritatea de a discuta acest capitol ; peste el însă nu se poate, cred, sări.

Și, în fine, audiența publicului, sensibilitatea, receptivitatea unei săli arhipline mi se par factori de primă importanță. Dacă ne gîndim că genurile cuprinse în concurs trăiesc și se dezvoltă exclusiv prin priza asupra largilor mase de ascultători, atunci una dintre premisele indispensabile continuității genurilor mi se pare temeinic afirmată.

Viorel Crețu

FERICIRII

erau absorbiți de flăcările cuptorului, inima batea undeva în tîmple, zvîcnea sacadat precum răbufnirile metalului, picioarele de la genunchi în jos nu mi le mai simțeam, salopeta, casca și ochelarii ce mă apărau de dogoarea focului păreau că se aprinseseră. Pe chipurile tuturor se putea citi roșeața, acea ușoară roșeață pe care ți-o împrumută așteptarea unui fapt deosebit, nerăbdarea, încordarea. Abia mai tîrziu am observat că veniseră în secție și unii oameni pe care nu-i cunoșteam sau îi știam doar vag ; se preumblau de colo-colo, unii mă salutau de departe, îmi făceau semne prietenești, cine știe, poate că intraseră aici din cauza ninsorii, alții păreau nepăsători ca și cum s-ar fi aflat la promenadă. Un gînd care mă întovărășise încă din clipa cînd m-a străbătut ideea că am putea sili cuptoarele să dea mai mult, îmi spunea că nu vom da greș. Mai era circa un sfert de ceas pînă la... I-am făcut semn lui Blag să pregătească rina. Puslul inimii creștea cu fiece clipă. Dansul fulgilor de zăpadă îmi furară din nou privirile dar nu pentru multă vreme deoarece, în spatele meu s-a iscat ca din senin o rumoare de glasuri. Întorc capul. Să leșin nu altceva. Se învîrtea totul cu mine. Parcă băusem în neștire sau înghițisem un sac întreg de mac. Nu mai vedeam bine. Visam sau poate aveam halucinații. De unde apăruse așa pe nepusă masă ? Stătea proțăpit într-o vergea de oțel și privea năuc la cei din jur. Blag riciia cu ranga pregătind canalul de scurgere. Oala era și ea pregătită pentru a primi fluviul incandescent al metalului, totul era aranjat pînă în cele mai mici detalii. Corpade începu apoi să sară ca un țap în jurul lui Blag, nu știu ce-i tot cetera la ureche, că ăsta se enervase și părea că acuși-acuși îl va face una cu rina. În cele din urmă s-a retras și Blag și-a văzut mai departe de treabă. Șuvoiul de metal a început să curgă din ce în ce mai vîrtos. Și pentru prima dată în viață am simțit gustul dulce al bucuriei, al fericirii adevărate. Simțeam că nimeni și nimic nu mai pot zădărnici izbînda noastră. Îmi venea să sar într-un picior de bucurie, să țip, să cînt, să... O, cum aș fi vrut ca printr-un miracol să apară în fața noastră o masă încărcată cu halbe de bere și eu să le fac semn tuturor să se apropie și să înșface cîte-o halbă, să ciocnim în sănătatea noastră, pentru șansa, pentru victoria noastră. Aș fi dorit să ciocnesc cu nea Corpade, să-i spun că orice se poate face pe lumea asta, dacă omul are dragoste, ambiție, încedere în puterile lui și în semenii săi. Metalul curgea năvalnic, se zvîrcolea și-n oglinda lui am zărit chipul lui Corpade. Părea desfigurat, nu i se mai vedeau decît ochii mari, imenși, un potop de flăcări. M-a cuprins frica, începuseră să-mi clănțăne dinții, să-mi curgă de-a lungul șirei spinării broboane de sudoare, să tremur. Cei strînși în jurul oalei îl încercuiseră și omul voia să iasă și nu putea. Își făcea loc cu brațele, cu vergeaua de oțel ce-o avea la el. Voia să vină spre mine. Mă apropiasem de rină atît de mult că am simțit că-mi iau foc hainele pe mine. Ce s-a întîmplat mai departe, nu știu. Cînd m-am trezit eram într-o altă lume.

O femeie îmbrăcată în alb, blondă ca soarele, cu zulufi ce se vînturau ca niște bondari la tîmple, se căznea să-mi dezlipească de pe găoacea capului bandajul pe care tot ea probabil mi-l aplicase. Am recunoscut-o repede. Era Lacrima, iubita celui mai bun prieten al meu, Luca. Mă implora să stau cuminte și să nu mișc, că altfel nu mă poate salva de dureri. Feșele se întăriseră ca niște cercuri de fier. Glasul ei bun și blînd, ochii albaștri în care pluteau luminițe îndepărtate, mîinile ei ușoare, delicate m-au făcut să nu simt nici un fel de durere.

Zăceam deci pe un pat de spital, cu medici, surori alături. „Lacrima, ce s-a întîmplat cu mine ?, am rugat-o să-mi spună. De ce sînt aici ?“. A zîmbit, apoi mi-a pus degetul pe buze, să tac. „Ești la spital“, mi-a zis. „Asta văd și eu !“. Se simțea miros de medicamente, antiseptice, amoniac, boală, descompunere lentă a vieții. „Un accident stupid te-a adus aici. O să afli mai multe după ce vei ieși din spital. Oricum te afli în afara oricărui pericol și asta e lucrul cel mai important“. Nu m-am speriat deloc cînd am aflat prin ce-am trecut. Bănuiesc că eram inconștient și nu realizam la dimensiunea reală adevăratul tragism al întîmplării. Îl vedeam doar pe Corpade cum dă să fugă spre mine. Ninsoarea se oprise și ea. Nu mai puteam nici respira, din pricina căldurii sufocante. Apoi am simțit cum iau foc hainele pe mine. Mai departe, nimic. „Corpade, o aud pe Lacrima șoptind, a dat fuga să vină spre tine și să te felicite pentru izbîndă și să se recunoască învins. Tu, copil necopt te-ai speriat și te-ai dat la o parte din calea lui. Destul că te-ai împiedicat de picioarele cuiva și ai căzut. În cădere te-ai lovit cu capul de rina cu mată topită.

Spusele ei m-au înspăimîntat cu adevărat. „S-a ținut moartea de mine și nu i-a mers !“, am încercat s-o dau pe glumă. Mi-a povestit apoi cum zăcusem între moarte și viață mai bine de o săptămînă, timp în care doctorii își cam pierduseră speranța de a mă mai salva, dar că acum depășisem momentul critic, eram deci salvat. „Nu se poate Lacrima, să se fi întîmplat chiar așa ! Cred că le cam înflorești...“. „Se poate, nu se poate, acesta e adevărul gol-goluț !“ S-a ridicat în picioare să plece. „Nu, Lacrima. Te rog să mai rămîi !“, am rugat-o. I-am luat mîna într-a mea și ea s-a reașezat pe pat. Eram numai noi doi. N-aș fi lăsat-o atunci să plece pentru nimic în lume. Simțeam că aș fi murit fără ea. „Păi tu frumoaso, de ce nu mi-ai spus că puteam să dau ortu popii ?“, i-am zis, simțind cum mă trec fiori reci din cap pînă în picioare. „Lasă asta ! Mai ai puțin de stat în cîrpele astea nenorocite și apoi vei ieși teafăr. O să-ți crească părul și n-o să se mai observe nimic. Cît despre minte, ți-a rămas întreagă și chiar dacă s-a mai evaporat ceva din ea tot vei rămîne un om mintos pentru că...“.

Lacrima s-a ridicat oftînd și cu pași moi, legănați a ieșit din salon, nu înainte de a-mi expedia un zîmbet de încurajare, de speranță. „Cînd mai vii Lacrima?“, am întrebat-o. „Mîine dimineață. Acum culcă-te, ai nevoie de multă odihnă și liniște“.

„Mama mia !“, cum mai miroși a spital că mă ia cu amețeli, spuse vlăjmanul și scuipa cu scîrbă pe geamul cabinei lăsat jos. E ceva incotroscibil, că din alea n-ai văzut !“. „Păi dacă am stat acolo trei săptămîni, doar n-o să miros a griș cu lapte sau a țuică bătrînă, spune și dumneata !“. „De, asta cam așa-i !, spuse el. Și ia spune drăguțule, ți-au crăpat găoacea capului ?“. „Asa ca pe un măr. „Tulai doamne !, se minuna omul, că din alea n-ai văzut ! Pe cuvîntul meu că e incotroscibil!“. „Asta e!“ „Bre, ai avut mare noroc. Da.. Ai avut stea bună. Altfel erai acum morto definitivo ! Știi

ce-i aia ? Îți cînta cucu la cap...“ „O șansă la un milion. Așa au zis și medicii !“ „Huuuu, hoooooo, hiiiiii ! Mărculița mea cea scumpă ! Să treci prin ce-ai trecut și să mai și rămîi cu mintea întreagă, ba să-ți mai ardă și de glume, zău că asta e ceva incotroscibil. Că din alea n-ai văzut...

M-a dus pînă aproape de casă. N-a vrut să-mi ia nici un ban. „Să fii sanatos, bombare, și cînd ne-om mai vedea să faci cinste, că ai scăpat cu viață. Du-te și fă-te bine, că mansarda îi lucru gingaș la om“, mi-a spus la despărțire. Intrasem în lunile rosioarei. Cîmpurile înverziseră bine, verdele mătăsos al luncilor, ca și frunzele copacilor, aerul umed și călduț ce adia dinspre pădure, se dovediră adevărate balsamuri pentru ochii mei obișnuiți să privească în ultimele săptămîni numai albul spitalului.

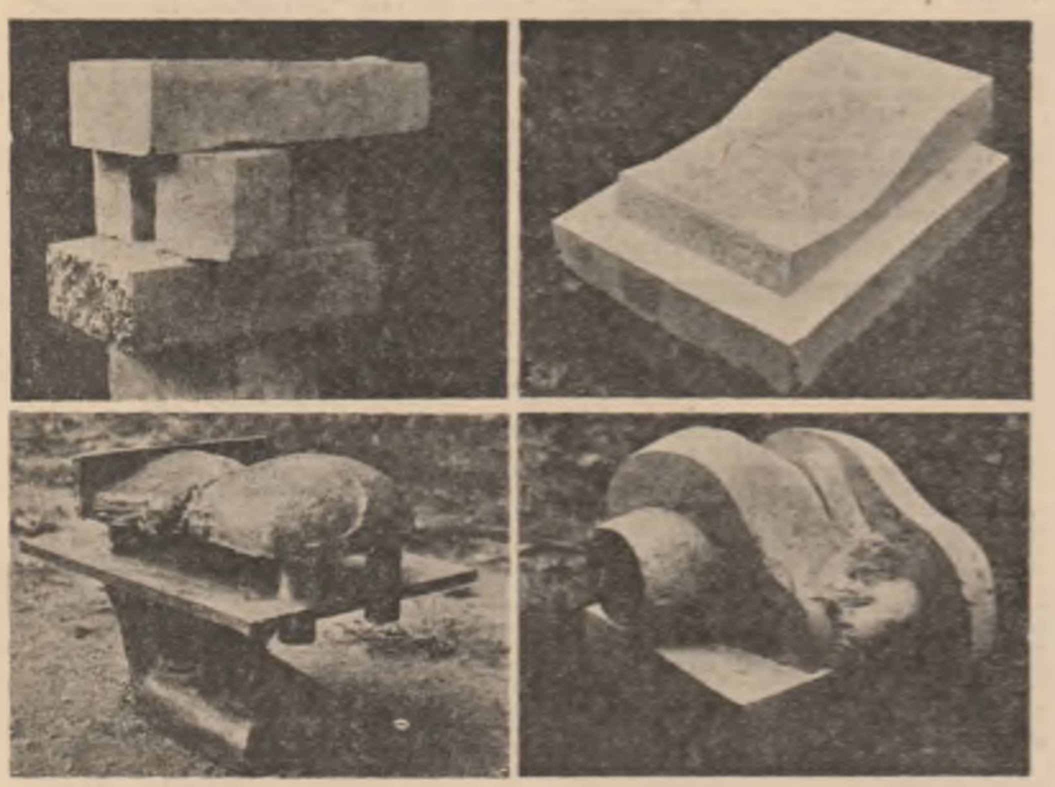

POEȚI DIN MARAMUREȘ

Ion Grigore : „Unirea de la 1 Decembrie 1918"

O doină pentru Vasile Lucaciu

„Ascult mierla,
Ca să nu mint."
Grigore Vieru

Glăsuiește românul o doină –
viers de întristată mierlă încă mai răzbate.
Ci inima stă semeață
ca un codru de flamuri ce-n vînt se-nvîlvoară:
„Nu fii mierlă supărată,
Nu-i robia ne-ncetată.
Vine-o dalbă primăvară..."
Rostește românul un singur cuvînt –
el se înalță ca o turlă, veghează
clar și netulburat printre mișcătoarele stele,
deplin cum e soarele și bobul de grîu
în amiază.

Muntele

am rostit : MUNTE și iată-l
înfiripîndu-se

din neant

ori din prea mare-mi iubirea
pentru a lui semeție

nimic nu mai este întîmplător
totul
știutele – neștiutele
în ale noastre inimi lăcașul își au

așteaptă un semn cum să fie
și să triumfe

chiar rîul
limpede și pururi trecător în preajmă
către misterioase adîncuri poartă muntele

zi și noapte
șiruri nesfîrșite de munți

ori doar adevăratul MUNTE, poate.

Ion Bogdan

Alba Iulia

Milenii din letargie pocnească și toate
vămile roșii
lîngă nubilă a ta gleznă de-argint mîncat,
Alba Iulia.
Picure elocința zbucnind miile de aule pentru
Transilvania. Miile de auie sacre. Și ne rămîi,
ne rămîi
Grai scurs cu rășinile prin tăioase ,
priveliști...
Din oseminte se-ntrupează Fluierul, apleacă
imne
în fîntîni ! Vină purpura la răni, le ungă.
Desfrunzească stînci peste Eroare și ardă
torțe
pleoapa viscolită-a catedralelor, o,
Poemule :
să despici mlaștina făgăduielii-n van
cu lancea lui
Horea și propriu-ți Destin – agonia
s-o dezbraci
surpat în tine pe-o prispă unde Vizionarul
spintecă
lumea, deschide-n putregaiuri ochiul
jinduitei
Dimineți ! Craiule... Să gemi. Să gemi.
Pe toate
costișele nemîngîierii Surparea-i :
Auraria Gemina
în daliu – Centurionii fulgerați sub carpeni
Transilvaniae.
...și odinioară Voievodul, alb și călare –
1601 anno
domini – pe-un cal bătut în soimi de aur
în fruntea întîiului alai de nuntă al poporului
român...
(Îngăduiește-i, Alba Iulia, Mezinului
atingeri în acest răsărit de flacără nouă...)
Flacără nouă încinge ruine și le
transferă-ntr-un fast al eternului –
La Alba Iulia șezum și plînsem, Noi,
Valachia.
Miile de aule sacre. Și ne rămîi, și ne rămîi,
Alba Iulia,
Mater Dulcissima, Transilvaniae.

George Bocșa

Voința intemeietorilor

Așezați umbrele cu inima în cosmoramă
admiteți fulguratiile nisipului devorator
de nisipuri
cu gînduri curate, cu o încredere statornică,
să mai putem trăi fără umbră –
între viață și o perpetuă moarte –
biografia întemeietorului
în vîntul rece –
o ureche și mai multe ape
în cetate vremelnică de spaimă
cu o poartă numai de corn
spre o aspirație nesăbuită –
mlaștina Argonida, meleaguri palustre
pentru ieșirea în lumină
prin unghenii fierbinte al memoriei
să suferim de slava lor !
Ei vin, pe creasta albă de sare
și nu au nici o pîndă în putere,
ei urcă în vîntul rece –
două miresme sprijinind o floare
și reîntorși în gestul unic
respiră uniform
întreagă trecerea și triumful,
sîngele în extaz și iarba.
Bucuria ce ne cuprinde
e voința intemeietorilor !

Augustin Botiș

Voievozii

Pămîntul țării noastre-i leagăn blînd
În care dorm voievozii osteniți.
Șirul lor tînăr nu s-a întrerupt
În goana unor zimbri rătăciți...

Apele-s imnuri aspre în curgere eternă,
Carpații sînt granit și oseminte,
Și flamuri sînt, chemare și tăceri
Pentru eroii țării noastre sfinte.

Voievozii dorm în glia strămoșească.
Trezindu-se la ceasuri de restriște,
Prin doine și caval ne cheamă-n munți.

Și munții-ncep atuncea să se miște !

George Boitor

Casă memorială

Toți aud pașii lui ;
inima cu sensurile orizontale
înfiorîndu-se cum
universurile iau forme în fiecare noapte,
uitînd și refăcînd sunetul de luptă.

Un chip așteaptă în cercul furtunilor,
apoi străbate pădurile, nopțile...

...Sămînța grîului
prefăcută în nervuri de
lumină.

Încet, pasul și glasul
există în vadul îngust dintre tăceri.
În odaia sa, îmbrîncindu-se pe raft,
cărțile favorite, ascultînd caii morți ai
anotimpurilor ; rămîne lîngă el
vuietul și freamătul final.

PĂRINTELE NOSTRU ARE
INIMA STRĂPUNSĂ DE SĂGEȚI.

O singură odaie. O singură ușă
prin care intră purtînd
candela cu zilele arse.
De-acum îndărătul fiecărei clipe
există un drum ce străbate
sate nemăsurate și margini de orașe.
Se întîmplă ca focul, răsuflarea lui,
să atingă depărtările și gîndurile.
El rămîne înconjurat de puternica
cenușă a tăcerii și paloarea
ideilor sale intră într-un
anumit ocean
și dintr-o parte, dintr-o parte simt că
aceste ape neascultătoare
l-au devorat ; între flori înveninate și
lanțuri, atît de puternic se unește
identitatea sa, și nu dispare, ci străbate
această geografie externă.
Nu și-a uitat nici mersul, nici vorba.
De acum, obișnuința înseamnă
frîngere, picătura lipită de sunet.
În ultimele purificări
umbra sa străbate
icoană după icoană,
această odaie.
...O singură lacrimă
ca un val, spală veacul.
De acum pînă și mineralele
se unesc înconjurînd
acest imperiu al cuvîntului
și al unității.

Petru Dunca

Sculpturi de Ion Mândrescu

Grai

Brațu-mi înarmat
Cu scutul lui Bogdan cel Viteaz
Descălecătorul –

Scrutez al gliei necuprins
Nimbat de tricolor
Cugetu-mi plin
De pașnicul umblet
Al plugarului de la nord
Și sud de Carpați :
A plecat să scoată roadele pămîntului
Ades a devenit oștean
Cînd pofte străine
Adulmecau fruntariile
Muntene, Moldave, Transilvane
Graiul cu care mîngîiau coconii
Sau își rosteau
Bucuria și amărăciunea
În veacuri de veci.

Sîntem purtătorii făcliei de pace
Milioane
Gata oricînd
Să păstrăm
Zestrea străbună.

Nicolae Remețean

plastică
p

Identitatea formelor

Un acut simț al formei vădește, încă de la prima sa expoziție personală, tînărul sculptor **Claudiu Filimon**. Creația sa se afirmă astăzi cu precădere prin semnele unei riguroase discipline plastice. Artistul pare înclinat nu atît către crearea unui univers de forme originale cu orice preț, cît mai mult spre delimitarea unei identități plastice distincte a formelor ce compun materialmente spațiul nostru de existență. O lume aproape comună de obiecte investighează ochiul artistului — un stup, un țest, un nod, un fagure, un ciorchine sau, pur și simplu, relieful egal ritmat al unui știulete de porumb. Cu toate acestea, un asemenea inventar de lucruri nu le regăsim transpuse ca atare într-un alt material ; nu o oglindire a acestui univers obiectiv urmărește artistul, ci o conversiune adîncă a lui. Pe acest plan, aflăm una dintre cele mai viguroase atribute ale personalității tînărului sculptor. Și anume, capacitatea de reprezentare adecvată a unui concept formal, pe care numai o gîndire plastică bine educată o poate poseda. Claudiu Filimon deține această cheie a creației.

Stăpînind, în mod vizibil, tainele artei căreia i s-a dedicat, sculptorul se mișcă în voie în această lume de semne, pe care un subtil simț al metaforei îl ajută pe artist să o recompună conform unei sintaxe plastice proprii. Realismul creației lui Claudiu Filimon se bazează pe disponibilitatea remarcabilă a artistului de a sublinia formele realului. Lucrările sale sînt **nu reprezentări după natură**, ci **extracții din natură** ale unor matrice formale coerente și veridice. Artistul nu se rezumă, însă, la atît. El nu este un colecționar, ci un creator și rolul acesta și-l exercită prin efortul, de fiecare dată cu trudnică migală săvîrșit, de a conferi o identitate de sine stătătoare, credibilă, formelor de el plămădite. Obiectele sale ne întîmpină însoțite parcă de o vibrantă aureolă de lumină și tensiune. O stare lăuntrică încărcată de sensibilitate emană din fiecare detaliu al lucrărilor expuse. Sculptorul introduce o astfel de miză subiectivă, ușor lirizantă, prin care accentuează calitățile plastice intrinseci ale materialelor cu care lucrează — de predilecție, lemnul. Exemplare mi se par, în această privință, **„Dimineața lumii“**, **„Stupul“**, **„Țestul soarelui“**, **„Pomona“**. Întreaga expoziție de la sala „Orizont — Atelier 35“ este valoroasă prin omogenitatea ei stilistică și prin maturitatea gîndirii plastice a artistului.

La Galeriile de artă ale municipiului, **Virgil Mancaș** propune, pentru mulți dintre vizitatorii și admiratorii săi, o entuziasmantă probă de virtuozitate artistică. Un mare număr de lucrări, în majoritate peisaje, confirmă calitățile acestui pictor în a surprinde, în tente meticulos compuse, datele semnificative, „polii de sensibilitate“ ai unui univers de forme și spiritualitate, ce a impus în ultimele șase veacuri spectacolul marii picturi europene. Virgil Mancaș pare conștient de această ontogeneză a formației sale artistice și o cultivă cu mijloacele ce-i sînt, firește, proprii numai lui. Dar nu în mod inconfundabil, pentru că aluziile motivice și stilistice, atît din compozițiile sale peisagistice, cît și din naturile statice, ne urmăresc cu obstinație. Cu greu putem privi un „sat de iarnă“ în viziunea lui V. Mancaș fără a simți, din foarte multe detalii ale tabloului, „ochirea“ mustrătoare a lui Breughel cel tînăr. Sau, mai aproape de noi, ale lui Vrâneanțu, Gavrilean (mai cu seamă în ciclurile de „rituale ale iernii“) sau Câlția („Sărbătoarea“ lui Mancaș este calchiere aproape fidelă a „Mesei de nuntă“ a înainte citatului).

Nu socotim aceste alăturări drept scăderi ale meritelor acestui virtuoz pictor, ale cărui lucrări se situează la un considerabil nivel de împlinire artistică. Deși cunoscut mai mult ca peisagist, noi socotim că punctul forte al creației acestui artist sînt naturile statice.

Corneliu Antim

Geometria ideilor

Privind sculpturile lui Ion Mândrescu, intrînd în dialog cu formele împovărate de tensiune, descoperi o energie descărcată în sinele obiectelor și una înspre spectator. Încerc, nu în calitate de specialist, să-mi răspund mulțimii de întrebări ce mi se impun de către lumea plastică a neobișnuitului talent care este Ion Mândrescu. În primul rînd limbajul lui unitar, unitate sugerată de structura și jocul volumelor și abia apoi de impecabila tehnică a tînărului artist. Apropiate de figurativ prin redescoperirea unor forme esențiale ale realității, vitale prin conflict și înțelegere, un dramatism logic dintre spațiile pline și inerentele goluri, dintre sferă și plan, un dialog de tipul celui sugerat la întîlnirea dintre munte-șes. Un element poartă aspirația celuilalt.

De unde vine forța structurilor lui Ion Mândrescu ? După Paciurea, Brâncuși, Anghel iată curajul, îndrăzneala celui tînăr de a se căuta și descoperi, de a se căuta și rosti, cu sinceritate și profunzime, în gîndurile și realitatea lui ideatică. În structurile lui din bronz ori lemn, din piatră ori marmoră nu se găsesc elemente străine sieși, nu se regăsesc idei din Henry Moore cum vor fi tentați probabil unii să descopere și nici din Brâncuși. Și totuși prin simplicitate, prin reducerea la esențe cît de aproape este de modalitatea de a gîndi a marelui precursor. Un volum sferic obligă la volume corespondente spațial, un zbor frînt — vezi Limite — sugerează căderea în cunoaștere a lui Manole ori o construcție în bronz patinat, victoria lui Icar. Pămîntul își înalță formele prin scarabeul de aur, focul veghează împlinirea. Platoșa de bronz concavă — o cupolă peste rîul sugerat prin golul dintre cele două forțe — pămînt-ființă — condiționîndu-se și explicîndu-se în plan moral și filozofic într-o regenerare a celei de a treia cupolă — cerul cu spațiile sale stelare ca o pînză de paianjen prin care ochiul și gîndul artistului își țes verticale zboruri.

Artistul Ion Mândrescu re-crează și re-face în piatră-lemn-bronz o lume de simboluri cu o rară îndrăzneală în expresie. Fiecare din obiectele expuse — în ordinea sugerată de artist — este într-o strînsă relație cu cele din jur, ideile se înlănțuiesc și sporesc de la un obiect la altul. Structurile (*Iluminare*, bronz; *Sinteză*, piatră; *Calea robilor*, lemn) alcătuiesc o lume monolită în sensul în care unele obiecte din lumea ancestrală a satului românesc pot duce la multiple interpretări, reîntorcîndu-se în punctul de plecare, alcătuiesc o lume de semne într-o logică plastică, semne care rezistă întîi prin asociere, prin sens mai apoi prin tehnica impecabilă de care dă dovadă tînărul sculptor în tăierea suprafețelor. El reușește să pună în relief datele materiei în care gîndește, și mai apoi cioplește; virtuțile pietrei ies la iveală cu o rară pregnanță, strălucirile și plasticitatea marmorei, irizările de lumini ca un duel de oglinzi ale bronzului la fel.

În spațiile de lumină reflectată se găsește totdeauna omul, subiectul cu comentariile sale călătorind pe drumul impus de vîrsta sculptorului pentru a înlesni spectatorului decodificarea sensurilor.

Expoziția lui Ion Mândrescu ne vorbește despre. un mare artist, chiar dacă este doar la început de drum. El are toate datele necesare acesutia: har, tenacitate și credință în ceea ce face.

Ion Iuga

FANTASTICUL, DIMENSIUNE A PROZEI SCURTE ROMÂNESTI

ION CREANGĂ

V. Basmul fantastic (1)

Ideea homerismului „nuvelizant", din unghiul căruia este receptat imaginarul stereotipizant și indeajuns de canonizant propriu basmului folcloric, nu trebuie totuși înțeleasă și în sensul că scriitorul ar respinge, programatic, tentația basmului de factură fabulos-mitică, relativ autonom în structura sa : tipologia personajelor, conflictul și motivația lui epică, ideatică morală, cooordonatele timpului și ale spațiului etc. Specia **basmului fantastic** în accepția consacrată de estetică genului își afirmă prezența cu mare strălucire și pe cuprinsul epicii de ficțiune crengistă. De data aceasta, însă, fenomenul de „nuvelizare" a eposului folcloric se exercită exclusiv în interiorul **cadrului dat**, adică în spațiul narativ originar, statornicit de prototipul oral ; în așa fel încît „impurificarea" realistă a acestuia constituie mai ales o problemă de subtilă (prin indicibila ei fidelitate) revigorare narativă menită, în cele din urmă, a sugera un climat existențial caracteristic prin acuitatea lui concret umană. Postulatul formulat de V. I. Propp (op. cit.), potrivit căruia „O formă internațională (de basm fantastic, n.n.) este primară în comparație cu o formă națională", în cazul lui Creangă își atestă indiscutabila valabilitate tocmai pe o asemenea cale. În ultimă instanță, actul creator are drept efect autohtonizarea revelatoare a mai înainte numitului **cadru dat**. Cît despre însemnele particulare ale filonului fantastic și ale ideaticei lui, într-un atare context de asemenea, sînt demne de cel mai mare interes.

Luînd în considerare cele trei basme eminamente fantastice ale lui Creangă (**Povestea porcului**, 1876, **Povestea lui Harap-Alb**, 1877, **Făt-Frumos, fiul iepei**, postumă tipărită în 1898), ajungem la constatarea că ordinea valorii lor este dată de complexitatea și adîncimea acestui fenomen de autohtonizare. „Cazul" basmului postum și neterminat **Făt-Frumos, fiul iepei** a fost luat în discuție, între alții și de G. Ibrăileanu, care l-a „sancționat" cu multă severitate. Punînd sub semnul întrebării însuși faptul integrării ei în ediția operelor lui Creangă (ceea ce, evident, precum și în privința postumelor eminesciene, invederează o poziție excesiv criticistă, care nu a avut nici cea mai mică șansă de izbîndă), criticul aducea în discuție cîteva chestiuni ce merită totuși a fi luate în seamă. **„Făt-Frumos, fiul iepei,** conchide G. Ibrăileanu, trebuie să fi fost un manuscris vechi, părăsit de Creangă sau, dacă e mai nou, un manuscris la care totuși a renunțat, genul conținutului lui nemaifiind în preocupările sale, ori considerindu-l, **deja**, prea copilăresc". Este inutil, desigur, a ne întreba aici care din cele două ipoteze referitoare la perioada cînd a fost scris basmul poate fi acceptată. În schimb, bogată în sugestii ni se pare ipoteza legată de motivul pentru care **Făt-Frumos, fiul iepei** pare mai degrabă o scriere neterminată prin abandonarea ei. Sub acest raport, explicația lui G. Ibrăileanu sună astfel : „Noi credem că Creangă nici n-a avut de gînd să isprăvească această poveste și s-o tipărească. Din toate povestile lui, aceasta e singura unde întreg conținutul e numai miraculos. În toate celelalte adevărate nuvele din viața de la țară, miraculosul e secundar și de multe ori e un ingredient pentru puterea realistă a picturii oamenilor și vieții lor sufletești". Precizînd (așa cum s-a constatat de-a lungul analizei de față și cum se va constata în chip special cînd vom interpreta **Povestea porcului** și **Povestea lui Harap-Alb**), că din punctul nostru de vedere statutul elementului miraculos la Creangă comportă disocieri și nuanțări mult mai complexe, e întru-totul adevărat că în **Făt-Frumos, fiul iepei** elementul în cauză covîrșește prin prezența lui. Cauza unei asemenea stări de lucruri este una singură, limpede formulată de Ovidiu Birlea (op. cit.) cînd spune că varianta Creangă a basmului, la fel cu toate cele 56 de variante cunoscute pînă acum, este „de un autentic folcloric neașteptat". Așadar, statutul de simplă **variantă** a scrierii (caz unic pe ansamblul operei narative crengiste) explică totul, căci, iată, nu mai departe, laconismul simplificator, strict enunțiativ, sub auspiciile căruia începe basmul : „Acum, cică era odată un om, care avea o iapă. Și într-o zi, vroia omul să bage iapa în ocol, și ea nu vrea nici în ruptul capului ; și includindu-se omul pe dinsa începu a o bate. Atunci iapa sări peste gardul de răzlogi și a fugit într-o pădure îndepărtată. Iapa era a făta și, peste noapte, a fătat un băiet în loc de minz, care băiet s-a chemat **Făt-Frumos, fiul iepei**. Și băiet ca acela nici că mai era altul prin meleagurile acelea ; era frumos și creștea ca din apă ; cît creștea el într-o zi, altul creștea **într**-un an". Cum lesne se poate observa, inaderența textului la structurile narațiunii de tip „nuvelistic" (inclusiv la nivel stilistic, de data aceasta, „alb", străin de meandrele oralității paremiologice), este izbitoare. În alți termeni, absența a ceea ce numim tema autorului, care la Creangă se bucură peste tot de un privilegiu absolut, duce la „transcrierea" de o corectitudine impersonală a basmului folcloric. Și e de mirare că se întîmplă astfel, pentru că în datele lui originare, grație universalismului literalmente incomensurabil în timp și spațiu vădit de motivul inițial (Ovidiu Birlea, în rigurosul său studiu, face trimitere la originea ursulină a eroului, cu ecouri frapante în **Odiseea**, în **Metamorfozele** lui Antonius Liberalis, în epopeea anglo-saxonă **Beowulf**, în epopeea lui Firdusi etc.) prototipul oral se arată extrem de generos sub raportul eventualei acțiuni de „rescriere", în sensul „nuvelizării".

Hazardîndu-ne, la rîndul nostru, a da curs unui punct de vedere ipotetic, ne gîndim că adoptarea unei astfel de poziții neutrale, „obiectivistă" chiar, față de prototipul folcloric exprimă eventuala decizie a povestitorului de a „rescrie" acest basm **altfel** decît a „rescris" toate poveștile și povestirile sale. Anume, ne gîndim că este posibil ca, pur și simplu, Creangă să fi fost atras de puritatea epic-spectaculară a basmului folcloric și, drept urmare, să fi dorit a manifesta o maximă fidelitate față de acesta, cu prețul sacrificării deliberate a genialului său dar de „inscenare" autohtonizant-homerică a eposului oral. Într-o atare ordine de idei, nu excludem de tot nici presupunerea ca marele prozator, procedînd ca atare, să fi nutrit gîndul unei (pasămite !) emancipări, în sensul „modernizării" viziunii narative. A mai încercat acest lucru și în alte imprejurări (încercarea de comedie satirică **Dragoste chioară și amoru ghebos**, de pildă) și dacă basmul **Făt-Frumos, fiul iepei** este scris în ultimii săi ani de viață, ipoteza pare să aibă oarecari temeiuri. Prin urmare, evaluînd scrierea din unghiul temei noastre critice, nu ne rămîne altceva decît să reținem acele momente în care miraculosul cristalizează în structuri epice de o incîntătoare spectaculozitate, așa-zicînd, naivă, aflate în intima apropiere a arcanelor fantasticului.

Nicolae Ciobanu

P. S. Răspuns (scurt) profesorului Nicolae M. Emil, localitatea Întorsura, județul Dolj : Consider extrem de pătrunzător și nuanțat amplul dv. comentariu-dialog pe marginea povestirilor și poveștilor lui Creangă, „inspirat" de spusele subsemnatului în prezentul serial. Nutresc speranța că, cel puțin în parte, textul va vedea lumina tiparului în paginile „Luceafărului". Un gînd de caldă simpatie pentru năzdrăvanii dv. elevi, pasionați interpreți ai operei genialului humulestean.

N. C.

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

VĂZUTĂ DE ION CUCU

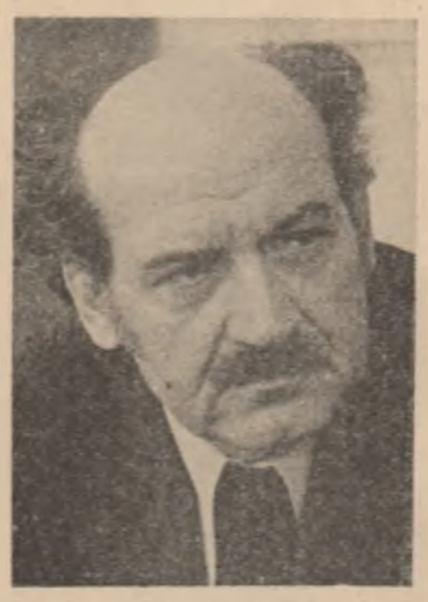

Ion Bănuță și Ion Sofia Manolescu — poeți ai „vîrstei de aur".

Platon Pardău — o jumătate de secol de roman

Poetul ieșean Corneliu Sturzu

Conștiința dilematică

Am avut impresia citind romanul **E noapte și e frig, seniori** (1983) că el reprezintă cîntecul de lebădă al lui Laurențiu Fulga. Și iată, din nefericire, impresia a devenit realitate. Cartea aceasta este o frumoasă sinteză — cele trei sute cincizeci de pagini ale ei focalizează universul literaturii unui scriitor patetic, grav în majoritatea scrierilor sale, pornite să deslușească arhitectura condiției umane. Prin patetism și prin preocupările dominante Laurențiu Fulga s-ar apropia de Malraux, într-atît de vibrantă este pledoaria sa pentru „identitatea eternă a omului cu el însuși". Precum un personaj mairusian, eroii — eroul unic din proza lui Laurențiu Fulga — caută acele „imagini destul de puternice pentru a nega neantul nostru". Este drumul, adesea sinuos, dintre două situații-limită, experiențe cruciale din viața universalizată a „omului fundamental", spre himera căreia se îndreaptă întrebind cărțile lui Laurențiu Fulga. Lumea lor nu este ireconciliabilă, deși **Alexandra și Infernul** (1966) sau **Fascinația** (1977), pe de o parte, și **Salvați sufletele noastre** (1980) sau **E noapte...**, pe de alta, plasată de la motive imaginare compiet diferite : într-unele psihoza erotică, în celelalte criza de natură estetică. Sincronizarea celor două planuri, ontologic și estetic, pe terenul demiurgic al creației, este sensul major, putem spune acum, al întregii proze a lui Laurențiu Fulga.

Sensul pe care îl ilustrează, ca un acord final, această splendidă carte cu titlu rătat, publicată anul trecut. Ea este o tulburătoare confesiune despre condiția artistului confruntat cu experiența neantului. Ceea ce se înfățișa ca transă frecvent onirică în alte volume, urmînd de mijloacele realismului fantastic și de o largă paletă de procedee tehnice, devine aici de o simplitate tragică, de o măreție funebră, potențată de punctele sensibile ale memoriei afective, de imaginile ei în care epicul rămîne o ramă pentru stăpînit tonul eseistic. Capitolele scurte ale acestui roman-eseu sînt paragrafe dintr-o posibilă sublimare morală și estetică a obsesiei tematice care apărea de la prima carte, **Straniul paradis** (1942). Se prefigura acolo o concepție filosofică mai largă pe care scriitorul o va face expresivă în romanele sale de mai tîrziu, exceptînd cărțile copioase cantitativ din deceniul al șaselea. E vorba de dualitatea existenței, manifestată frenetic, adesea extatic. Prezența cuplului asigură individului confort interior și echilibru între stările pozitive (simbolul erotic) și cele negative (simbol thanatic). În alt plan, dualitatea se manifestă printr-o balanță invizibilă între spirit și materie, între sinele perfect, demiurgic, și sinele aparent, exersat în ordine existențială. Odată produs dezechilibrul, insul se va refugia în unica speranță de perfecțiune : erosul, capabil să refacă și să conserve esența umană. Invadat de euforia negativă a spiritualizării thanatice, omul încearcă să o domine prin acest adevărat experiment de salvare. „Cunoașterea capătă drept de existență numai prin comunicare" și ideea erotică oferă și o asemenea posibilitate, pusă pregnant în evidență în situații extreme.

În cartea întîi din proiectata trilogie **Eroica, Oameni fără glorie** (1956), se anticipă structura actanțială care va inunda romanele următoare : Ștefan Corbu poartă cu sine idealul erotic, Oxana, la care face apel în momentele în care criza thanatică planează asupra conștiinței. Structura va fi reluată succesiv, caracterul psihotic al revistei erotice întrupîndu-se în personaje, fapte, gesturi, scene, într-o realitate halucinantă. Caracterul de ciclu romanesc nu e dat numai de continuitatea structurilor, ci și de gradul de repetabilitate al acestora. În **Alexandra și Infernul** va fi exemplificată la un nivel artistic superior scindarea conștiinței aflată între eros și thanatos. Războiul e infernul de care personajul se atinge într-un tragic balans între speranță și deznadejde. Psihoza erotică se manifestă sub forma invaziei imaginarului în reprezentările eroului. În fiecare capitol apare alt personaj, dar toate poartă obsesia numită, simbolic, la fel : Alexandra. Posibilitatea de refugiere în imaginație și de purificare prin modelul erotic trebuie să fie aceeași pentru că problematica erotică ridicată de război este invariantă ; și pentru că orice ins este o structură duală care intră în reverberație ori de cîte ori sinele aparent ajunge o prezență infernala. În replică, personajul feminin face pasul infernal, și o vom vedea pe Horația, din **Moartea lui Orfeu** (1970), coborînd prin moarte, în Infern. Principiul feminin se poate realiza **esențial**, în ordinea erosului, numai acceptînd spectacolul infernal, distrugerea la care își corupe partenerul. Retrospectiva „tehnică" din acest roman explică în buna măsură și rătăcirile Alexandrei prin infernul războiului, care apar stranii eroului.

În poemul polifonic **Fascinația**, prozatorul ține să ne convingă programatic de ciclicitatea structurilor. **Fascinația** cuprinde patru romane într-unul singur, identificabile cu cele patru capitole. Revin cinci personaje numite identic, Luchian, Maria, Timotei, Vernescu, zugravul de măști, mereu cu altă stare civilă dar subordonate unei structuri unice. Invazia subconștientului este tratată verosimil nu prin mijloace epice, ci mai degrabă lirice. Detaliului halucinant i se îngroașă latura **figurală** pentru a deveni antologic. „Doamna în roșu" sau **Alexandra** se confundă cu **doamna străină**, simbol thanatic, ca și **domnișoara W.** (Mentors) din ultimul volum, act de pulverizare divină a identității pe care nu o realizau eroii celorlalte romane.

O retorică simplificată separă **Salvați sufletele noastre** de cărțile precedente : ea mizează pe exemplaritatea „poveștii" singulare, al cărei protagonist „acoperă" un spațiu epic voit sumar, cedat divagațiilor eseistice, la fel ca în **E noapte...** Interpretarea poematică, simetriile structurale care transcend materia epică, schemele „umplute" cu o populație fantastică de figuri poetice, rotirea textului ca un disc newtonian în jurul focarului luminos au fost părăsite în favoarea surprinderii **transei** tragice. Motivația se află, desigur, în profunzime: structura tragică e monolitică, individualizantă. Ea nu acceptă, în principiu, reluarea ; caracterul ciclic depersonalizează. Romanul din 1980 vine să ilustreze faptul că personajul unic al lui Laurențiu Fulga e traversat de **vina tragică** în oricare ipostază s-ar afla. Modul de manifestare al conștiinței scindate trece acum din planul existențial în cel estetic. Prin Heronim, sculptorul aflat pe un pat de spital în ajunul operației fatale, „vinovatul tragic" e un artist de geniu. Conștiința erotică a individului s-a transformat în conștiință estetică. Dar acestui eu scindat de o implicabilă lovitură a destinului, ca în tragedia clasică, arta nu îi poate oferi nicicum o superioară împăcare, ci un continuu extaz negativ. Existența artistică e pentru el o provocare a hybris-ului ; mai mult, o exteriorizare a neputinței de a se salva prin desăvîrșire în plan estetic. Aici se cere localizată însăși „vina tragică" a eroului. În **E noapte...** romancierul însuși devine personaj, în afara modelelor ilustre ale veacului, cu o sinceritate dezarmantă, pentru a accentua ideea, dindu-i relieful reflexiei finale. Posibilitatea eliberatoare a artei e insuficientă, incompletă înaintea misterului tragic al vieții reale. În ciuda acestui fapt, ea rămîne „cucerirea inversunată a omului", felul lui de a se înălța în fața lumii reale, cum spune Malraux. Cuplul se desface fatalmente pentru a se reintîlni prin percepția, din ultima frază, a neantului. Sînt pagini cutremurătoare, de o concizie neașteptată la un autor care probase construcții polifonice. Am semnala frumusețea unui pasaj : moartea cîinelui Dicky, pagină de mare romancier. E atît de multă tandrețe, atît de multă iubire în fiecare gest și observație, atît tragism, atîta sfîșiere în acest superb poem în proză așezat la sfîrșitul cărții, vorbind despre dispariția irevocabilă a ultimului însoțitor — și astfel de invazia neantului.

Cîntecul de lebădă se înfăptuise.

Costin Tuchilă

NUMELE POETULUI

Petru Aruștei (VIII)

Forța poemelor lui Petru Aruștei izvorăște și dintr-o bucurie secretă de a trăi, de a crea, de a-și contempla propriile viziuni cu detașare și de a le comunica cu multă precizie, precizie ce vine și din linia desenului pictorului-poet. Chiar viziunile propriei morți, frecvente în poemele lui Petru Aruștei nu au nimic lugubru, ele nu sînt pînă la urmă decît un ritual de exorcizare. În mijlocul hăurilor de dinaintea Facerii, gestul creator, demiurgic — desen sau poezie — aduce lumea în ființă și o organizează în jurul unui principiu constructiv. Dacă despre o angoasă e vorba, ea nu funcționează decît într-un singur sens : viața nu trebuie să ne scape, ea trebuie mereu așteptată cu incordare ca să ne cuprindă mereu într-o nouă alcătuire. În felul acesta Moartea nu e decît un cîntec de dragoste din care se naște Viața. Într-un poem cum este cel intitulat **Atunci cînd vine** pe care l-am putea numi un poem-revelație (sensul real al cuvîntului **apocalypsis**), sub ochii poetului vizionar se naște o lume curată și puternică, triumfătoare, chiar dacă ea este mereu pîndită de hăurile întunericului. „Urcînd pe înălțimile acelea am văzut în depărtare silueta neagră, prelungă a unui om care se profila pe cerul brăzdat de curbe violete și roșii. Undeva, mult mai în adînc, se simțea prezența unor forme ce păreau goarne. De acolo se înălțau chipuri de păsări cu totul și cu totul neobișnuite. Goarnele și păsările îmi sugerau atunci ideea de Înălțare, de Purificare, și cumva, de Triumf. Totuși, răzbăteau pînă la mine raze ce se rupeau fîșii-fîșii din Întuneric. Am coborît cu privirea pe una din ele pînă am văzut Noaptea. Era adîncă, nesfîrșită. M-am înfiorat. Plin de speranță mi-am înălțat privirea spre Totem. Razele ce coborau din el mă orbeau. L-am auzit vorbind : TOTEM : Nimeni să nu se teamă de nimic. Nimeni nu a plecat vreodată fără să se întoarcă. Cel reîntors să se caute într-o nouă alcătuire. Am văzut la picioarele mele pe Copil fugind după cîine, care-i devora capul. Cîinele s-a supărat și i-a spus : — Ia-ți capul îndărăt și nu mă întărîta ! — Da, acum nu mai vreau eu ! Și începu să-și dea de-a rostogolul capul prin praful galben. Așteptați ? Dacă nu te temi nu mai aștepta ! Așa mi s-a spus. Am crezut că-i aud pașii. M-am bucurat, am strigat : Iată, vine, deci nu e o minciună ! Mi-am încordat nervii. Inima-mi bătea cu putere în piept. Cum va arăta ! Și dacă mă înșel iarăși! Dacă nu s-a născut încă ? Mi-am amintit de un gînd al meu mai vechi. EU : De-ai ști de cînd te aștept, cît doresc să fii în preajma mea ! Vino, nu mă lăsa singur ! UN GLAS : Eu te iubesc mult, mult de tot, dar ce păcat că nu m-am născut încă ! ECOUL : (batjocoritor, poate) Ha, ha, ha ! EU : Hm ! Am alungat acest gînd cu un surîs. Amar ? Poate. Un foșnet de vînt a trecut pe lîngă mine ca o părere-regret. Parcă mi-a spus, vîntul parcă mi-a spus : „Nu aștepta, nu aștepta, nu aștepta și viața trece, trece! „Pașii se îndepărtau. Iarăși. Ca-ntotdeauna. Sînt singur. Acum ca-ntotdeauna. În astfel de împrejurări se rîde tare : ha, ha ! Așa e bine ? Am coborît spre casă. Acolo mă așteptau mihnite, Păsări. Vai, dar nu-i nimic ! N-a venit! Va veni cîndva! Mi-am primit tablourile. O, păsări, o, Speranță ! Cele trei strigăte erau : „Strigătul spre cer", „Strigătul de seară", „Strigătul obstinat". Vai, Vai ! O casă este un atelier de pictură. Pictorul era singur și aștepta. A așteptat mult dar n-a venit nimeni. A spus : „Va veni cîndva !" A ieșit în grădină cu un hîrleț. Peste tot înflorea liliacul. În depărtare murea o pasăre. Pasărea care murea cînta. Păsările care nu mureau se înălțau spre cer. Mi se părea dureros ceea ce făceau. Dureros poate dar nu sumbru. Moartea era Cîntarea Cîntărilor! Mă reîntorceam în pămînt. Înălțarea. Purificarea, Bucurie ! Se mai poate picta mult, însă... Am strigat iarăși, am strigat din adîncul ființei mele, am strigat tare: — Sînt bucuros! M-am întins în groapa săpată de brațele mele puternice. Am tras pămîntul peste mine, senin. — Ce faci? m-am surprins întrebîndu-mă. Nu te-ai acoperit bine cu țărînă! M-am ridicat din groapa adîncă și am bătătorit bine pămîntul peste trupul meu reîntors în sine. Și pentru că ziua aceea avea ceva sărbătoresc în ea, Pictorul și-a spus : — Nu mai pictez, în schimb încep să miros a pămînt proaspăt și în curînd, dacă o să-mi meargă tot așa bine, o să crească din mine iarbă. Dar va trebui să veghez în continuu ca nu cumva să nu-i aud Strigătul. Atunci cînd va veni !"

Cezar Ivănescu

ARHIVA «LUCEAFĂRUL»

De la Voiculescu la Voicu?

— contribuții bibliografice —

Poetul V. Voiculescu este fiul lui Costache Voiculescu și al Sultanei Voiculescu, fostă Ioan, după cum reiese din certificatul de căsătorie al părinților : „Act de căsătorie a domnului Voiculescu Costache de meserie speculantu, născut în Pîrscov, la anul 1833, domiciliat în Pîrscov, fiu major al domnului Băcanu Voiculescu, în etate de ani 69 și al doamnei Maria, în etate de 68, de meserie liberă, domiciliată în Pîrscov, care au fost de față și au consimțit, și a domnișoarei Ion Sultana, în etate de 20, de meserie speculantă, fiică minoră a decedatului Hagiu Ion și a doamnei Ion Ana, în etate de 55 de ani, de meserie speculantă, domiciliată în Pîrscov, care au fost de față și au consimțit. Martori la căsătorie au fost trei plugari și un speculant. Semnează Costache Voiculescu, iar pentru soție, secretarul. (Registrul stării civile — căsătoriți, 1870, actul de căsătorie nr. 5, din 20 februarie, Arh. St., filiala Buzău).

Ceilalți copii, născuți în urma căsătoriei, apar toți cu numele de Voiculescu, de la Filipache pînă la poet. Tată prima parte a actului de naștere a lui Filipache : „Actul de naștere nr. 9, din anul una mie opt sute șaptezeci și unul, luna martie, ziua 4, ora zece. Act de naștere al lui Filipache, de sex bărbătesc născut alaltăieri la casa părinților din comuna Pîrscov, fiu al domnului Costache Voiculescu, (în) etate de 30 de ani și al doamnei Sultana Costache Voiculescu, (în) etate de 28 de ani, de meserie comersanți..." (Arhivele statului, filiala Buzău, Registrul stării civile din 1871).

Culmea e că tocmai poetul, în actul său de naștere, apare sub numele de Voicu, ceea ce arată inconsecvența cu care încheiau actele de identitate funcționarii, fără a ține cont de înregistrarea anterioară în primărie a familiei, ci luîndu-se după declarația de moment a declarantului. Trascriem actul de naștere al poetului: „Actu de naștere al lui Vasile Costache Voicu. (Din anul 1884, luna noiembrie, ziua 27, ora 10 dimineața), sexu bărbătesc, născut în casa părinților săi din comuna Pîrscov, fiul lui Costache Voicu, de ani patruzeci și cinci și al Sultanei de ani patruzeci, ambi de profesiune muncitori și domiciliați în această comună Pîrscovu. După declarațiunea făcută de tatăl(u) său care mi-a(u) prezentat copilul. Întîiul lui martor Ionachie Stancu de ani patruzeci și cinci și Costachi Stanca Nedelia de ani douăzeci și cinci, ambii de profesiune muncitori, domiciliați în această comună, care au prezentat acest(u) act(u) împreună cu noi. C. Davidescu, primarul(u) comunei, și ofițer al Stării Civile. Declarantul(u) și marturii neștiind(u) carte s-au subscris(u) de noi. Declaranți — Costache Voicu ; marturi : Ioanichie Stancu, Enache Stanca Nedelia, primaru oficiar".

La același act apare o rectificare din 1950 : „Rectificat numele de Voicu în numele de Voiculescu spre a se numi Voiculescu Vasile, conform deciziei cu nr. 12 880 din 30 mai 1950, a Comitetului provizoriu București, județul Ilfov, conform decretului nr. 432/1949. 4 iulie 1950, ofițerul stării civile — M. Harabagiu, secretar — M. Preda" (Arhivele statului, filiala Buzău, Registrul stării civile pentru născuți, 1884/6/, nr. 86, comuna Pîrscov).

Așa cum se observă, în actul de naștere al poetului apar schimbate și numele și profesia părinților (și vîrsta mamei, mai tînără cu 17 ani pe care tatăl o apropia de a sa), fapt ce l-a determinat mult mai tîrziu să ceară rectificarea numelui la cel adevărat, păstrat de familie din generație în generație. Ca și tatăl, bunicii scriitorului, Băcanul Voiculescu și Maria, născuți 1801 și, respectiv 1802, se ocupau cu negustoria rurală. Bunicului îi este dat de locuitori numele de Băcanul, după numele profesiei.

De reținut și faptul că actul de căsătorie e semnat de Costache Voiculescu, iar din cel de naștere al poetului reiese că acesta nu știa carte („Declarantul(u) și martorii neștiind(u) carte s-au subscris(u) de noi..."). Așa cum am văzut mai sus, tatăl poetului știa carte dar, dintr-un conservatorism specific țăranului de atunci, declară lucruri convenabile atît din punct de vedere al stării sociale, cît și al vîrstei, ajungînd chiar să nege cunoașterea buchiilor, considerînd că, prin aceasta, ar scăpa din atenția de prim-ordin a autorităților, care căutau să angreneze în mai multe acțiuni pe țăranii înstăriți, cunoscători de carte.

Gheorghe Andrei

Eta Boeriu

Era din ce în ce mai frumoasă. Părea că timpul n-are nici o putere asupra ei. Venea de foarte departe, dintr-o veche stirpe macedoneană, splendidă regină a nopții cu făptura cioplită într-un lemn veșnic tînăr și în care dintele vîrstei nu se putea implinta. Înaltă, suplă, unduitoare, era suficient să apară pentru ca spațiul să se cristalizeze în jurul ei. Am privit-o de multe ori înainte să ne cunoaștem și faptul că exista, pur și simplu, magnetiza universul, obligîndu-te să o vezi doar pe ea. Era de la sine astfel, puternică și misterioasă, fără nici un fel de efort, fără urmă de străduință, un etalon de magică frumusețe căreia nu i-au trebuit niciodată podoabe, nici zîmbete de duminică pentru a fascina.

Cînd m-a primit în conul ei de melancolie mi-am dat seama cît de mult i se sprijinea frumusețea pe suflet. N-am întîlnit niciodată un om mai senin ca Eta Boeriu și nu țin minte să mă fi despărțit vreodată de ea altfel decît împăcată cu viața, căreia îi găsea totdeauna destule virtuți ca să merite să te bucuri de ea.

Nu era explozivă. Nici măcar volubilă. Era tandră. Avea un fel nostalgic de a se ataşa de existență de parcă s-ar fi aflat totdeauna în fața primei și ultimei mari iubiri. Ne întîlneam la mare, în fiecare septembrie, un anotimp pe care îl alegeam de curînd, amîndouă, nu fără urmă de părere de rău și cu o fluturare de spaimă în suflet, — un peisaj ușor ofilit de tristețe și care i se potrivea ca un cadru gîndit de un regizor magnific dinadins pentru ea. Îngropate în plajă (ori de cîte ori izbuteam să o fur din mina doctorului Boeriu) îi adresam liste de întrebări al căror răspuns îl așteptam cu înfiorare, fiindcă nu doar ceea ce spunea mă „lovea", inteligența ei vibrantă și scăpărătoare, — ci vraja, melancolia aceea blajină care îi voala și privirea și vocea, preschimbînd orice subiect de discuție într-o incantație rituală șamanică, studiile italiene, Dante, anii studenției clujene, poeziile, binele mariajului ei de care nu înceta să se bucure ca de un dar divin, fiul, — al cărui nume îl rostea dispersîndu-se de iubire, dar și cine știe ce întîmplare banală previlește, nume de cunoscuți comuni din Ardeal sau pur și simplu marea, pe care cînd în sfîrșit ne ridicam s-o privim — ardeau.

Astă-vară am vorbit despre Blaga. O rugasem demult și de multe ori să o facă, știind că-i fusese studentă dar m-a refuzat, cu vizibilă iritare, și-am crezut că bat la o ușă închisă definitiv cînd, absolut pe neașteptate, mi-a propus ea „Vrei să-ți spun despre Blaga ? Cred că acum aș putea !" și mi-a spus, și dacă aș fi fost în stare să mă smulg din starea aceea hipnotică în care cădeam ori de cîte ori Eta Boeriu începea să vorbească, aș fi spus și eu, mai departe, aș fi transmis acel cod — Blaga pe care foarte puțini din cei care l-au cunoscut și au scris despre el îl cunosc, — dar vraja pe care o țesea vorbind, existînd acolo, pe tărmul mării în lumina nostalgică de septembrie, binele pe care mi-l dăruia trăind, mă agăța de viață cu o asemenea vitalitate și forță, încît nu voiam să înțeleg nimic ci doar să exist, să absorb elixirul care ei i se termina.

ERA nemărginit de frumoasă. De acum înainte VA FI.

Sânziana Pop

CUMPĂNA

AȘCHII

I. Muzică. Timpul suferă în acute, spațiul — în notele joase.

II. Am o ancoră, mai am nevoie de un ocean și de o corabie.

III. Legendă dunăreană. Dacă atingi o broască de Dunăre, îți lasă pe mînă, după o secundă, lichidul ei propriu. În momentul de perplexitate care urmează ea se retrage prin cîteva salturi. A doua zi mîna se umple de negii broaștei.

IV. Impresionism. Fața rîului înaintea iernii exprimă frica apei că va îngheța. Această frică se transmite și privitorului care se zgribulește brusc.

V. Unde se termină ironia insului începe „ironia sorții".

VI. Așa ceva n-am mai văzut
O bunică cu căruciorul
mergea pe trotuar și cînta
din toate puterile :
„nani, nani, puiul mamii".
Mașinile sfîșiau liniștea străzii
dar vocea bunicii acoperea totul :
„nani, nani, puiul mamii" !
Și copilul
dormea
liniștit și adînc.

George Alboiu

Poezie şi solificare (II)

Un procedeu similar indică notele explicative ale **Scripturilor :** prin mărirea fotografică a unor monezi geto-dace şi contemplarea lor într-o lumină estompată se obţin un soi de **tablete** în care s-au aşezat „suite imagistice riguroase, precum şi combinaţii de litere greceşti şi latineşti şi de rune gotice alcătuind cuvinte ; (...) un soi de pictograme, ideograme". Prin dublare cu oglinzi, ele „se combină în ansamble picturale, dînd la iveală chipuri şi grupuri de fiare şi animale, de bărboşi şi femei". Devine recognoscibil „stilul figurativ-hieroglific al reprezentărilor plastice vechi. (...) ...unde nu apărea cuvînt au apărut cuvîntări şi tratate ; unde nu apărea chip s-au ivit icoane şi temple. Încă de dincolo de cuvînt emană un fel de «mură în gură» ce orientează spiritul celui ce pătrunde sensurile şi limbajul monezilor geto-dace (...) Am înţeles că ne aflăm chiar la geneza cuvîntului şi a ideii despre cuvînt ca nume şi imaginea Ideii, dar mai cu seamă că ne aflăm, cu banii geto-daci, în chiar incinta sacră a **mentalităţii idiomatice,** la tiparul mental al graiului părintesc". Dacă în **Dacia Feniks** obiectul contemplat aduce în simultaneitate cu limbajul poeziei, pe acela al unei inscripţii, al expresiei iniţiatice, refractat şi recuperat poetic prin operaţia hermeneutică, **Zoosophia** întemeiase, la rîndul său, acea „zicere la zicere" pe care o reia, mai recent, volumul cu acelaşi titlu, poemele articulînd glose lirice ale citatului de poezie („ţepele lui Vlad / la noi sînt codri verzi de brad, / săbiile luminoasă / cîmpurile de mătasă ;"). **„Icoane pe sticlă"** ilustrează procedeul **ekphrasisului** în modul cel mai explicit iar „megaloproiecţiile" inseriate în ciclul imediat următor şi în **Noimele** sînt reprezentări plastice imaginate şi desfăşurate după acelaşi procedeu, tot astfel descrierile caligrafiate atent ale aspectului exterior strict codificat estetic al ceremonialului riturilor arhaice **(Kalion, Ţăranii mucenici,** sau cele imaginate în descîntece sau într-unele din poemele **Cavalerului Trac).**

Din această perspectivă, a unei recurenţe care s-a dovedit constantă de-a lungul unei opere, pare mai puţin plauzibil că acest procedeu al **ekphrasisului** poate închide, accidental, un principiu disolutiv, fie şi numai în **Zoosophia,** jocul unei „oboseli ironice" în „spirit iconoclast" în spaţiul bîlciului rural de Drăgaică, pe tărîmul unei „cumplite bătăi de joc" al unor profanatoare saturnalii carnavaleşti, cum pare a argumenta C. Stănescu într-un amplu şi pertinent comentariu introductiv al volumului **Proba logosului** din 1979.

În transparenţa suprapunerii acestui procedeu ca demers comun al mai multor volume se vădeşte configurarea destul de limpede a unei reţele tematice obsesive, insistenţa unei anumite formule combinatorii a bestiarului omniprezent în volumele lui Ion Gheorghe, indicînd faze ale „operaţiei hermetice". Fenixul, emblema finală a **solificaţiei,** emblemă, în acelaşi timp a renaşterii prin foc, cifrează un sens care ar trebui să conducă spre ceea ce psihocritica identifică drept **mit personal.** Acesta ar fi sensul obscur. Celălalt sens, clar, indică un circuit de palingeneză ignică, comprimînd violent distanţa dintre cele două tărîmuri recuperate în poezia sa. Dacia Felix şi Dacia Feniks. Simbolul apare insistent încă din **Scrisorile esenţiale,** recurent, sub diferite alte forme de-a lungul celorlalte volume **(Pasărea, Columba, Lebăda, Pasărea Măiastră, Pasărea Luminoasă),** instaurînd un posibil racord între avatarul său eminescian (pasărea măiastră cu pene de păun de pe umărul Dochiei — **Memento mori),** proiectat, prin solificare pe „cerul instelat ca păunul» de pe umărul „marelui Unu» din **Joaca Jocului.** În acelaşi timp, într-un poem din **Elegii politice,** un ţăran „Vrea foc, nebunul, vrea păsări învîind / Din cenuşa..." În **Noimele,** aceeaşi este emblema acestei şanse de resurecţie în continuitate a „încercatei spiţe" ţărăneşti : „Scrişnetul de cumpănă de fîntînă ce-l făcea şira spinării / ţărăncilor biruite de ciorchinii durerii copţi în rărunchi, / îndreptîndu-se sufletele morţilor către prunci /— / mai lipsea mîna de cenuşă presărată postum / mai lipsea scrumul meu nesemănat încă pe drum / rugul pe care mă voi arde / adunîndu-mă apoi într-o oală de lut..."

„Chivotul spagiric" de care vorbeşte alt poem, din **Megalitice,** e, metaforic şi etimologic, (gr. **Kibotos,** cu sensul de **arca lui Noe,** „Geneza", VI, 14) **o arcă ;** în captivitatea ei evoluează bestiarul, alchimic complet. De-a lungul volumelor, migrează, din aerul său de sfinţenie şi vrajă, blîndul bestiar sophianic al **Zoosophiei** înfiripîndu-se calm **ekphrasisurile** din **Mai-Mult-Ca-Plinsul.** În acelaşi cortegiu, „cu pliscul de foc / (...) seminţă / mînca Pasărea Măiastră / la Domnitorul la fereastră", „Neicanime / îl ia pe cărăbuş / din întunecime / şi-i face culbuş", „cărăbuşii / (...) adună-n sacul guşii / cenuşa cenuşii", ni se arată „copilul de oaie" ; „cu sabia de măslin / el trecea pe asin". „din lacrimă s-a făcut o lebădă codalbă". „lebăda a zburat iute pe horn / şi a strigat în palatul de diamante". „porumbelul cu lăstar de măslin". „despletită / Eva copilandră / s-a prefăcut în salamandră", „vine şarpele la blidul cu lapte". „vasiliscul", şarpe veninos / în holdele lui Cristos". „Grifonul de trei ori plînge", „Licorna Maică", „Calul Inorog" şi „Marele Zimbru" ; „bufniţa roteşte pe umere / floarea capului după soare». Monumentalizat în **Megalitice,** el trece în panteonul zoomorf al **Daciei Feniks** („Lupul". „Zimbrul", „Şarpele", „Pasărea Soarelui", „Genia-Oaie". „Boul-lup". „Lupul-Păsării-Şarpelui", „Călăreţul pe Cal-Pasăre-Lup", „Şarpele-Bou", „Oul de aur") şi de acolo în **Scripturi** cu aceeaşi frenezie combinatorie pe care o vom regăsi şi în **Joaca jocului.** Din **Cavalerul Trac,** metamorfoza lui Manimazos din poemul **Arbora** („ajunse soarele la asfinţit (...) şi-l văzu / pe Manimazos incolăcit şi cu gura / lipită de lemnul cel tînăr — / sorbindu-l, făcînd pustiire / în sîngele mirositor (...) / se lăsă seara şi Manimazos alunecă, / se deznodă de pe tulpina tînără, / o dezbrăţişă, îşi depărtă pieptul, / îşi ridică gura, îşi sfîrşi sorbirea, / sfîrşi sărutul început azi dimineaţă") se transferă în **Joaca jocului** în poemul **Şarpe muşcă lemn** („O muşcă şarpele pe cracă / Fiindcă nu vrea să-l placă, /.../ O muşcă şarpele pe rămurea / Dar de el tot nu murea. /.../ Îl muşcă el pe lăstar / De-l face drept şi de cleştar / C-au îngheţat cele ape / Din căldură de şarpe. / O muşcă el şi pe creangă / Dar o-nfloreşte de drangă /.../ Pe crenguţă, / Pe nuia, / Dar de dragă şi drăguţă / Cu niciuna nu se ia, /.../ Îl muşcă pe băţ, / Îl, muşcă pe vreasc / Şi din mult răsfăţ / Muguri li se nasc"). Volumul **Zicere la zicere** exultă de presimţirea solificării extatice, sub zodia Fiarei Solare, desăvîrşite în **Joaca jocului (Despre eu :** „În capătul Scării / Iniţiatice / Stau Îmblînzitorii / Fiarelor sălbatice // Unei alte-ntemeieri / Dat postum — / Nici în Ieri, / Nici în Acum /.../ Iată, îmi aştern / Cămaşa Eului / S-o calce etern / Laba Leului // Cel de pe care / Mama Semele, / Aruncă o floare / Asupra vieţii mele."). Athanorul sau recipientul spagiric, „vas hermeticum", reprezentat în alchimie prin **ou** sau haosul acelei **prima materia** în care e captiv sufletul lumii (C.G.J., Idem, p. 266), din care zboară Vulturul, Lebăda, Columba sau Fenixul, sufletul eliberat, identificat cu Anthropos înlănţuit de Physis (Idem, p. 206) este în **Joaca jocului** „cuibarul", „cuibul ceresc", oul sau sfera („Om să-mbuib, / Să-nvulturesc / Am în cuib / Al meu ceresc" — **Încuibat ;** Lebăda „Tot fugea cu ei în ou" ; „Pasărea cu ouă-n ea" — **Fiii Soarelui ;** „Într-ale păsării coapse / Ouăle ne-ntoarse") amintind recurenţa aceluiaşi motiv din alte cicluri. În Noimele („Sfere şi ouă-ngropind în mitra de pasăre a ţărinii adînci" — **Matca ;** „Ciorchini de sfere şi ouă poartă-n rărunchi / cuibare se ivesc pe unde se-aşaz-ncărcate, depline» — **Mumele)** în **Scripturi** („Şi iată cum sînt mărgelele ei ; / Ou de giscă, ou de raţă : de drople, de gaie ; ou de găină ; de; porumbel; iar ou de giscă; / în sîrmă de aur legate : în ferecături de litere şi semne ;") sau, în **Elegiile politice** fie printr-o proiecţie cosmică („Androginul Cosmos cum se manifestă / Sferic, tatăl sfericului care nu se-nfăţişază decît sferic."), fie în „sfera fructiferă". Apare aici un straniu echivalent fitomorf al **solificării,** un model, detaliat gradat, de alchimie vegetală după cum, într-un avatar analog al palingenezei, descris de Anton Pann este propus, printr-un subit efort biologic de generaţie spontanee, în **ekphrasisul** emblemei Fënixului din **Erotocrit** („Era şi pasărea Finix în mijlocul unui foc / Care de voia — şi se arde făr' de-a se sfii de loc / Iar din cenuşa ei iese un viermuleţ mititel / Din care iarăşi se naşte un alt Finix tinerel"). În **Megalitice,** ţigvele sînt „sfere spagirice cu popoare de seminţe / presărate prin haos /.../ fructele contorsionate la seva de foc / asemenea unor retorte de lemn preţios" ; **Uzina de bocete** din **Elegiile politice :** „Se umflă asemenea pistilurilor cu mitra plină de fruct : turnurile uzinei ; / În şapte lujeri, forţele nesăbuinţei / De cum pleacă păsările..." ; **Floarea astrului** devine disc visceral într-o anatomie solară („Eu în locul sacului fără fund, / Al pîntecului, aş fi pus o floarea-soarelui / Din zori, pînă la asfinţit, discul ventral / Să se fi întors după astrul cu numele poetului / Apollon / Atîta toată mîncarea omului şi băutura / Rotaţia de floare cu faţa la lumină" — **A mînca şi a bea).** Reprezentarea fazelor operaţiei transmutării, după „separare", începe cu „mortificarea hermetică", **Nigredo,** stadiul de disoluţie, operaţie obscură, în „mormîntul lui Osiris" şi cunoaştere a **Pămîntului,** dezintegrarea în componenţi sau amestecul elementelor. Ea apare în **Joaca jocului** în acest prohod cosmic : „Cine v-a dat după negru / De la negru de nu v-a mai luat / Pomii să nu-mi înnegriţi / Dar pămîntul e negru cu negru / Nici florile, nici gărgăriţi / Negre ca negrul negreior / Nici verdele negrilor molifţi / Nu-l duceţi de negru /.../ Cine v-o lua de la negru, / Ale negrului pe veci / La negrul negrului negru / Şi negre şi reci... „Oul filozofic», înconjurat de foc, exală Dragonul **(Cu balaur-Laur) ;** şarpele reprezintă aspectul instinctiv al subconştientului.

Faza **Albedo,** a culorii albe şi a luminii, starea de extaz care regenerează şi restituie memoria reintegrînd fiinţa, Mercurul ceresc, spiritul activ, strălucitor, este simbolizată printr-o lebădă înotînd pe mare din al cărei cioc izvorăşte un lichid lactescent („Lebădă de lebede / Pe morţi la viaţă / Tu întoarce-i repede /.../ Alb cocoş, / Întunericul mi-l curmă / Cu-al tău cîntec de strămoş". Simbolul apare constant încă din **Scrisorile esenţiale,** fiind reprezentat în fiecare ciclu. În faza **Rubedo,** opera e mediată de foc, elixirul alb nu e perfect în absenţa acestui element. Simbolul acestei faze este, în **Joaca jocului,** pasărea de foc („Eşti barză, barză / Dar i-ajuţi pe morţi / Să arză" ; sau în **Vedere în laşcaş :** „Barză, barză, / Mi-ai adus broască / După ce-o să mi le arză / Să mă renască ; / Cocor, cocor, / Mi-ai adus foc / După ce mă omor / Să mă faceţi la loc, /.../ La nunta cu-nmormîntare, / Şi-nmormîntarea cu nuntă — / De propria-i renăscare, / Pe sine se cîntă"). În **Noimele :** „Pasărea focului — pe vreascuri în faţa Soarelui", în **Scripturi** — coacerea, arderea Rumenului („... l-au scos din spuză, copt, roşu tot : / Fiul Împăratului Roşu : tot neamul rumen"). Simbolului Femeii Primordiale sau Fecioarei Lumii Singuratice (Cosmos enore) îi corespunde poemul **Core.** Vulturul cu două capete, simbolul comutabil cu Fenixul, „zgripţorul", este de asemenea reprezentat. Laptele, simbolizînd materia indeterminată, supusă solificaţiei e mlaştina de lapte, **lapştina** mistreţului din **Cavalerul Trac,** „cel de obîrşia celor mai blînde" din **Elegiile politice** („Iată, se-nţelini inflamabilul cu anonimul / de lapte (...) Unul alb, cum e laptele, / Spumos aburind. Flori de zăpadă / Nalbe imaculate aruncă-n dreapta / şi-n stînga de sine. Altul era o liană / Albastră, portocalie şi verde, roşie / şi-n toate culorile. / S-au întîlnit şi-au făcut o lumină. „Transferat în **Joaca jocului,** simbolizează materia solificabilă, pe care calcă „zeul bălai" (..... să se stropească pe faţă / De-o lumină fără putregai /.../ Că ne e mulsoare / Asupra celor impuri / Este laptele Fiilor Soarelui cei să se-nsoare / Cu pustnicile ei de păduri. / Laptele laptelui înfrînării / Nedesfrînatul de lapte. / Pentru călătorii pe nouri, răscălătorii / Născuţi din Muma Noapte."). Prin cucerirea calităţii solare, principiile suportă transmutaţia, renăscînd spiritual întru Aur sau Soare. Prin ascenderea celor şapte cicluri planetare se săvîrşeşte întoarcerea la divinitatea solară. Iniţiatul fiind încununat drept Helios : „Sate-mă şi ră-sate-mă / Pasărea păsăretului /.../ Nu te lăsa sărit — / Numa de la răsărit /.../ În rai, mă, în rai, mă / Între pomii pometului / Răsai-mă şi răs-răsai-mă / Pasăre a profetului" **(Altă ca Pasărea).** Procesul simbolic început în haos se încheie cu naşterea Phënexului luminii. Trupul destrămat fiinţează dispers în anatomia Păsării : „Într-ale Păsării care sînteţi / În aripi, în piept, în guşă /.../ Care sînteţi în ale Păsării / În ochi, în pliscuri, în picioare ... Care într-ale Păsării ajungeţi /.../ care sînteţi de-aţi ajuns în Pasăre / În albuş, în gălbenuş, în ou / Grăbiţi-vă şi culcaţi-vă şi răsculaţi-vă / Pînă la Eonul cel nou.» — **De iniţiere.** Materia, proiectată arhetipal, a acestei palingeneze. **ţăranii,** „fiii unui popor mort şi-nviat de vechime" („În gura peşterii sacre a Patriei / Am pus eu ţăranii să umble / în braţe cu propriile statui / umplîndu-i pereţii de umbre") stau setoşi, „în freamătul propriului sînge otrăvit de-aşteptare", de **alimentul solar,** de graiul locuit de forfota zeului : „Înjunghiat deasupra cărţilor de-l bea omul şi-l mănîncă / În trupul fecioarei este poima de cenuşă şi creţă / zeul zace-n el ca un sîmbure / **graiul este forfota acestuia-n noi"** (s.n.), de întemeierea Logosului, transmutaţia supremă a materiei în cuvînt : „Încolo, mult timp. Şapte cicluri mari / Se vor măcina elementele să poată vorbi".

Cristiana Hâncu

CONFABULE

*
* *

Fiindcă intotdeauna există
cineva care-ţi taie privirea
şi dorinţa de dragoste
neimpărtăşită

azi tu mi-ai spus
deşi eram abia la inceputul lui iulie
sau decembrie

a trecut şi vara
ah
a trecut iar vara.

Iulian Neacşu

PROBABIL/POSIBIL

Marele prag

Alexandru Ungureanu face parte din ceea ce „fanii" numesc „noul val" al literaturii româneşti de anticipaţie. Debutul său s-a produs în acest an, în colecţia „Fantastic club" a Editurii Albatros, cu volumul numit **Marele prag,** o carte interesantă, mai întîi ca exponent al unei realităţi ce ţine de sociologia literaturii. Această realitate o constituie foarte întinsul grup al amatorilor de literatură S.F.

Din punctul de vedere al situării faţă de genul preferat, componenţii respectivului grup se împart în cîteva categorii distincte. Cei mai numeroşi sînt cititorii fervenţi, lipsiţi de ambiţia de a deveni autori : ei, pur şi simplu, preferă cărţile S.F. ; drept urmare le caută, le pîndesc prin librării, le împrumută de la biblioteci şi de la cunoscuţi. Calcule bazate pe rezultatele unor anchete efectuate în rîndurile elevilor, studenţilor, precum şi în cele ale tinerilor muncitori, tehnicieni şi ingineri ne îndreptăţesc să estimăm că numărul lor depăşeşte în chip considerabil un milion. A doua categorie, deasemenea nebănuit de bogat reprezentată, este cea a cenacliştilor. Dacă avem în vedere faptul că numărul cenaclurilor „omologate" a depăşit cifra de cincizeci, putem conchide că actualmente există aproximativ 1 000—1 500 de autori specializaţi în literatură S.F. Un număr destul de mare dintre ei au reuşit să debuteze în presa obişnuită sau în „fanzinele" editate de diferite cenacluri. De menţionat un aspect important : marea majoritate a celor care citesc şi scriu literatură S.F. nu au studii filologice, ei situîndu-se, din punct de vedere profesional, în grupul numeros al celor care activează sau se pregătesc să activeze în domenii tehnico-ştiinţifice.

Aşa stînd lucrurile, este deci necesar să facem o paranteză, precizînd că analogia, întreprinsă de unii, între S.F. şi literatura de divertisment (poliţistă, de aventuri, „roman popular" etc.) este inoperantă, publicul celei de a doua categorii distingîndu-se doar prin situarea constantă la nivelul modest al lecturii naive.

Din categoria cenacliştilor se desprinde treptat minoritatea celor care reuşesc să debuteze editorial.

Alexandru Ungureanu, de la a cărui carte pleacă însemnările de faţă, este caracteristic pentru structura de sociologie literară pe care am schiţat-o mai sus. El este de profesie tînăr inginer, iar cartea sa de debut **(Marele prag,** Editura Albatros, 1984) vine să argumenteze o orientare literară specială, să ilustreze acea categorie de texte literare pe care nişte neliteraţi le adresează unor cititori care nu agreează în chip deosebit textele scrise de literaţi...

Marele prag îşi plasează personajele într-un viitor îndepărtat, cînd oamenii vor fi rezolvat probleme tehnice care astăzi par întrutotul insolubile. Relatarea este realizată la persoana întîi, de către un narator a cărui relativă autenticitate provine dintr-o structură psihică de **picaro.** Trecînd prin tot felul de întîmplări imprevizibile, el se manifestă cu spontaneitatea celui care nu are ce pierde. O notă agreabilă de originalitate o aduce recursul naratorului la numeroase formulări argotice, menite, cu siguranţă, să îi asigure pe tinerii cititori că autorul este unul „de al lor" şi nicidecum vreun belfer pretenţios.

În promiţătoarea carte a lui Alexandru Ungureanu există şi scăderi care dovedesc, a mia oară, că a scrie literatură este totuşi o meserie. Dintre acestea aş menţiona unele inadvertenţe logice de tipul „microsecunda a materiei" sau „defazaj între efect şi cauzalitate"), precum şi unele erori de felul „un as al lumii interpole". Pot fi selectate şi destule stîngăcii de scriitură. De asemenea este greu de înţeles cum de au putut scăpa atît de multe greşeli de tipar.

Voicu Bugariu

REMEMORĂRI

Pe firul amintirii înapoi

I

În dimineaţa de iarnă rece şi limpede ca un cristal, vecinul meu **înviorînd** caii cu un şomoiog de paie galbene ce-i încoronau pumnul ca o mănuşă de aur. Trăgea vîrtos dinspre cap spre coadă, ţinîndu-se de coama mătăsoasă, icnind cu naduf şi plăcere.

Şi pielea lor murgă se înstela şi trupurile prelungi scoteau aburi lînoşi învăluindu-i ca-ntr-un nimb sacru.

Iapa necheza tandru şi matern, cu capul întors spre mînzul fragil vîrît pe jumătate sub pîntecul primitor sugînd grăbit şi nepăsător laptele gros din ţîţele negre şi calde.

De cîte ori o văd această imagine mă simt tînăr şi purificat şi aud cum sună zăpezile în singurătatea calmă a cîmpiei încleştate de iarnă.

II

Satele adormite în seara liliachie, cu casele acoperite de zăpezi purificatoare, fumegînd ca nişte pipe spre cer. E atîta linişte încît se aud ciriind găinile în somn şi din străfunduri de uliţi răzbat înăbuşit dialogul lătrat al dulăilor filosofind despre oase şi iarnă.

III

Între anii 1950—1953 am ingurgitat atîta marmeladă în combinaţie cu te miri ce şi atîta supă de chimion ajustată cu rîntaş, încît şi azi aceste două articole alimentare îmi provoacă o stare vecină cu leşinul.

IV

Adolescent fiind, cîntam destul de bine la armonică. Era o armonică **Hohner** cu 8 başi, mică şi placată cu intarsie de sidef, cumpărată de către familie în necunoştinţă de cauză. Eu îmi dorisem un acordeon. Nefăcînd nici o deosebire între cele două instrumente, îmboldiţi şi de substanţiala diferenţă de preţ, m-au înzestrat cu această armonică. Am ripostat degeaba şi pînă la urmă, consolat, am învăţat să cînt la acest afurisit instrument de unul singur. Datorită lui mi-am cîştigat şi primii bani din viaţă, cam pe la vîrsta de 16 ani, cînd am cîntat angajat **oficial** la balul unor muncitori dintr-o colonie forestieră. Am cîntat, cu mici întreruperi, de la 9 seara la 4 dimineaţa, sub privirile extaziate ale mamei şi bunicii mele care stăteau pe scaune ca nişte imense păpuşi înfofolite privind la odrasla ce transpira pe scenă repetînd cam aceleaşi melodii cu alte ritmuri. Dimineaţa, am încasat onorariul : 18 lei mari şi laţi achiziţionaţi prin donaţiile celor prezenţi şi un kg de vin din sfeclă, roşu şi cumplit de acru. După ce ne-am încasat banii, şi după ce i-au întins, evident mamei, s-a apropiat de mine un muntean cu căciula mirosind a oaie şi a zis pipăindu-mi instrumentul ca şi cum ar fi vrut să se convingă că e real : „Mă, pruncule, io te-aş chema la botez să ne zici, că văd că nu eşti scump, da nu-ţi pot da mai mult de 15 lei şi mîncare că n-ai **dubaş" !**

Mircea Micu

Un vot pentru viitor

Urmare din pag. 1

ca pe un puls suveran, ca pe o cadenţă a sîngelui care întreţine chiar viaţa, revigorîndu-i permanent orizonturile.

Privilegiul de a păşi în certitudine spre viitor, într-o lume agitată de convulsii şi patimi, nu este numai rar, dar presupune şi un cuget deschis şi receptiv la elanurile spre înnoire ale vieţii omului, ale relaţiilor dintre oameni, ale contextului social şi ale structurilor societăţii înseşi. În amplul proces de reconstrucţie conştientă şi planificată a unei ţări, în procesul renaşterii unei naţiuni, puterea de a prevedea, de a gîndi strategic nu este numai o simplă abilitate, ci de-a dreptul o datorie. Fără această putere nimic din ceea ce am realizat pînă astăzi nu ar fi fost posibil şi nu ar fi constituit pentru noi un motiv de mîndrie. Fără capacitatea de a discerne priorităţile, din noianul alternativelor diverse, în orice domeniu de activitate, progresul stă sub semn de întrebare.

Timp de două decenii, tovarăşul Nicolae Ceauşescu ne-a învăţat să integrăm toate acţiunile noastre în perspectiva largă a mersului spre viitor al întregii ţări. De la Congresul al IX-lea al partidului, pînă astăzi, s-au înmulţit substanţial dovezile faptului că în fiecare etapă a dezvoltării noastre soluţiile adoptate au fost optime, justeţea lor reflectîndu-se chiar în realizările pe care le-au determinat, în economie, în viaţa socială, în viaţa spirituală a României. Din acest adevăr, a decurs o consecinţă firească : promotorul soluţiilor îndrăzneţe, vizionarul capabil să vadă în seminţele de astăzi ale unei idei fructele faptei de mîine, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, a fost reales în fruntea partidului, prin votul unanim al comuniştilor români, susţinut de încrederea întregului nostru popor, întemeiat pe această încredere. Şi cu deplină justificare putem spune că votul Congresului a fost un vot pentru viitor.

Vocaţia universalităţii

Urmare din pag. 1

tăţii particulare, acesta pare a fi sensul ultim al înaintării unei literaturi.

Aşa cum spiritul unei comunităţi este cu atît mai valoros cu cît conţine individualităţi care să se completeze, la fel şi însumarea literaturilor unui moment istoric : eşti cu atît mai universal cu cît eşti mai specific şi nu te asemeni cu alţii, aceasta este ideea. Universalitatea e o funcţie a originalităţii şi, întrucît o priveşte pe aceasta, ea provine din însuşirea de a depăşi ceea ce este, într-un spaţiu cultural, esteticeşte constituit. Pe tabloul integral al literaturilor, valorile, diferenţiate între ele prin specific naţional sînt, în ultimă analiză „exotice" la comparaţia reciprocă. Ceea ce dă unitate literaturii universale este acest sentiment **al completării unui întreg virtual însă practic infinit :** literatura universală există numai într-atît încît conţine adînci diferenţieri individuale valorizînd, de pildă, literaturile asiatice faţă de acelea europene întrucît acelea nu sînt „europene", şi literaturile europene faţă de acelea asiatice întrucît ele nu sînt asiatice. Acest proces treptat de **diferenţiere contrastivă** nu rămîne în planurile mari, continentale, şi nici în acelea regionale, mişcîndu-se pînă la amănuntele de esenţă, la literaturi naţionale. Căci pentru încă multă vreme de aci înainte, în ciuda oricăror convergenţe, **literaturile vor fi naţionale sau nu vor fi deloc.**

Nimic nu împiedică, cel puţin în principiu, literaturile să se originalizeze în direcţia pe care o exprimă cel mai bine cultura proprie ; şi cu toate acestea în ce constă specificul naţional al unei literaturi ? În privinţa categoriei de „specific", cultura nu poate admite ideea aprioristă a impalpabilului rasial, specific naţional nu înseamnă datele metafizice căpătate prin etnogeneză şi fixate în chip de normă creatoare. Creativitatea porneşte, într-adevăr, de aici dar nu se opreşte la aceste elemente şi dacă specificul ireductibil are un fond pe care istoricitatea nu-l tulbură el este în esenţă **cumulativ** în planul accentelor particulare. **Orice valoare exprimată şi aptă a crea o ereditate naturală în limitele creativităţii naţionale e atingătoare de specific şi îl îmbogăţeşte.**

În esenţă, specificitatea naţională a literaturii e asemănătoare dezvoltărilor naturale produse într-un mediu care nu se poate modifica în actuala configuraţie a lumii vii însă care acceptă varietăţile capabile a se adapta la condiţiile stenoterme. A încerca o modificare sistematică de specific naţional este ca şi cum munţii s-ar mişca din loc, rîurile ar fi întoarse din alunecarea lor repede sau leneşă, cîmpiile s-ar înălţa rupînd scoarţa pămîntului ; o mutaţie de creativitate este la fel de absurdă ca şi un cataclism.

Ceea ce impresionează de îndată pe cercetătorul literaturii române în desfăşurarea ei de la începuturi şi pînă în prezent este extraordinarul ei caracter **organicist,** determinismul spiritual, cultural, cosmic. Scriitorul român cîntă geografia lui ireductibilă şi o mitizează ca pe o lume cu o înfăţişare de cîteva ori mai urieşească, pune afect profund şi definitiv în exaltarea naturistă, e solidar cu istoria comunităţii proprii pe care parcă a însoţit-o, ca un arheu, dincolo de înfăţişările lui pieritoare, comunică înainte şi înapoi cu integralitatea literaturii. Înainte de a avea pe Eminescu un lung şir de poeţi îl presimţeau pe acesta şi după ce poetul a exprimat spiritul românesc pe cea mai înaltă treaptă lirică a lui îl urmă o nesfîrşită ereditate inaptă de a se consuma pînă la capăt. Literatura română era „sadoveniană" înainte de Sadoveanu şi a devenit pe deplin sadoveniană odată cu prozatorul. Sînt, în cuprinsul acestei literaturi, de cîteva ori mai mulţi Blaga, Ion Barbu, George Bacovia şi Voiculescu decît a putut ea să întruchipeze, prin forţele naturii, o singură dată pe pămînt. În tradiţia ei imanentă stăteau şi Liviu Rebreanu şi Ion Creangă şi Caragiale. G. Călinescu, de asemenea, Nicolae Iorga, Vasile Pârvan şi Dimitrie Cantemir. În blocul ei de marmură toate înfăţişările posibile în această geografie se aşezaseră în aşteptare spre a fi scoase la ora lor istorică afară, la lumină. Acest organicism care face din literatura română un corp omogen, viu şi cu sentimentul stabilităţii ei prin valori, este trăsătura antropologică cea mai de seamă a ei şi aceea care îi dă, prin verificarea de contrast, originalitate deplină. Multă vreme, scriitorul român va înainta în cadrele pe care le-a căpătat arta lui de la moderni, de la paşoptişti, de la cronicari şi, încă mai dinainte, de la anonimul popular. El dezvoltă o substanţă specifică nu fiindcă este izolaţionist, ci fiindcă are ce dezvolta. Literatura română este acolo unde se înalţă Carpaţii, unde curge Dunărea către Asia şi unde a murit Eminescu.

Guaşa de Elena Dragomirescu

Meditaţie asupra istoriei

Urmare din pag. 1

sens original pe care secretarul general al partidului l-a imprimat însuşi modului de a aborda istoria în unicitatea sa de epopee în care intră deopotrivă lupta şi creaţia înaintaşilor şi intră, se aşează într-o ordine firească a permanenţei şi viabilităţii valorilor lupta şi munca eroică a poporului în cea mai deplină şi mai înnoitoare epocă a sa, văd aici un sens original şi transformator pe care tovarăşul Nicolae Ceauşescu l-a imprimat spiritului revoluţionar şi polivalenţei acestuia, într-o nouă şi cuprinzătoare accepţie a ideii de revoluţie şi revoluţionari.

Istoria, nu numai ca realitate, deci, nu numai ca experienţă şi carte a trecutului şi prezentului ci şi ca devenire, istoria ca o construcţie în permanenţă vie şi pe deplin posibilă, istoria ca o cumpănire de voinţă, gîndire şi faptă nu numai în raza vederii noastre ci şi a celor ce vin, istoria prin care ne moştenim şi ne moştenesc generaţiile. Cultura, literatura şi arta fac obiectul acestei permanente moşteniri şi ţin — poate că cel mai aproape — prin emoţie dar şi prin raţiune, de factorul istoric. Sînt o meditaţie în istorie şi, de vreme ce însăşi condiţia umană este tot o evidenţă sau mai bine zis un mod al acesteia, ele, literatura şi arta sînt şi o meditaţie asupra istoriei. Apare în acest fel cu atît mai pregnant şi mai revelator prin forţa pătrunderii şi înţelegerii sale îndemnul secretarului general al partidului cu privire la sursa de inspiraţie şi modurile de existenţă ale artei după care **a scrie pentru popor** înseamnă **a trăi** împreună cu poporul. Sensul şi cuprinderea istoriei se află aici la timpul în permanenţă prezent.

A APĂRUT

ALMANAHUL „LUCEAFĂRUL" 1985

PSEUDO-CULTURA PE UNDE SCURTE

Neo-internaţionalismul disident (II)

Proprii acestor provocări ar fi **parodia şi ironia.** Însă nu doar acestea ci şi alcoolizarea pentru a obţine „liberarea prin obscenitate, deriziunea întregii istorii mondiale a culturii în limbaj" [1]). Valoarea estetică a unui disident ar fi constat în producerea unui poem scatologic eliberator [2]). „Obscenitatea" reprezenta, pentru Georges Nivet, o trăsătură fundamentală a disidenţei. Dar nici Marcellin Pleynet nu se lăsa mai prejos : teza lui era ideea despre „implicaţiile disidenţei în inegalitatea sexuală" [3]). Cînd începeau analizele „sexologice" asupra disidenţei nebunia era inegalabilă. O Maria Antoanetta Macciocchi lega moartea lui Pasolini de creşterea influenţei politice a stîngii italiene (? !). Dar cum ? Pasolini era homosexual ceea ce nu plăcea marxiştilor şi de aceea un „simpatizant" al acestuia l-a asasinat (iată un raţionament demn de Urmuz).

Julie Kristeva e, ce-i drept, mai serioasă, ea nu se ocupă de pederaşti şi de poeme scatologice. Părerea ei este că disidenţa poate fi avangardistă, sub raport estetic, dar nu aşa cum sînt avangardele occidentale. În Est avangarda cultivă „aluzia", „elipsa", „condensarea", „sensul oblic presupus, înfăşurat în cuvinte", „un întreg arsenal retoric" pentru a înşela cenzura [4]). Această literatură care ar adopta „rîsul în surdină sau humorul negru" ar proveni din carnavalesc, din satira menipee [5]). Femeile ar fi şi ele, prin faptul că sînt femei, „disidente" [6]). În sfîrşit, disidenţa n-are patrie, ar fi „exilată" şi nu s-ar ocupa de ideea specificului naţional [7]).

Alt „teoretician", Ilios Yannakakis, stabileşte etapele sociologice ale „disidenţei". „Disidenţa" nu e de la început „disidenţă", ea începe prin opoziţie şi constă în încercarea opoziţioniştilor de a ocupa instituţiile şi a face din ele „locuri permisive care să poată uşura ecloziunea unei contestaţii deschise" [8]). Dacă o asemenea încercare dă greş atunci nu mai rămîne decît să se treacă, hotărît, la „disidenţă" [9]).

S-ar mai putea evoca şi alte asemenea propoziţiuni, sigur e că din acest „pêle-mêle" ar trebui făcut, un moment, un rezumat. Aşadar, disidenţa e conservatoare şi anti-progresistă, antitradiţională (dar cu recuperări selective), promovează exilul, deznaţionalizarea şi internaţionalismul „disident", face abstracţie şi valoarea estetică şi se întemeiază mai ales pe „etic", susţine creaţia obscenă, scatologică, ironică şi parodică, se preocupă de ocuparea instituţiilor, e avangardistă pe latura aluzivului, a umorului negru, etc.

Prin felurite cercuri „disidente" multinaţionale începuseră, la un moment dat, să se învîrtească şi cîţiva români care se închipuiau scriitori însă care nu îndrăzneau să-şi zică şi ei „disidenţi". Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca dispăruseră din România imediat după război, aşa că nu se putuseră „opune" decît de la Radio „Europa liberă" unde se angajaseră încă din 1952. Sanda Stolojan n-avea treabă cu această poveste dar îi plăcea ca un fapt monden. Lui Virgil Tănase asemenea adeziuni îi apăreau drept interesante afaceri băneşti. Paul Goma era singurul care luase în serios astfel de chestiuni şi aderă şi el la un grup itinerant de „disidenţi", ţinînd o vreme conferinţe, binînţeles fără cine ştie ce succes. Adevărul e că în lumea pariziană asemenea curiozităţi „orientale" au prins o vreme şi de ele se ataşară mai mulţi intelectuali doritori de publicitate. Un filozof care studiase istoria nebuniei nu scăpa nici un prilej să manifesteze cu „disidenţii" şi să fie văzut apoi, la diferite „recepţii" disidente. Un romancier în eclipsă de publicitate se batea cu poliţia pentru disidenţi. Cînd venea vorba să se semneze vreo moţiune de protest, indiferent pe ce temă, mulţi culturali parizieni semnau fără să se uite. „Disidenţa" devenise o modă anticomunistă şi, în ceea ce îi priveşte pe puţinii români care se vîrîseră în afacerea anti-românească.

Din păcate, se jeluia Monica Lovinescu, românii nu excelau prin înclinaţii disidente, ei erau, în Est, „un fel de orfani ai curajului" [10]), manifestînd o supărătoare pasivitate pe care diversiunea occidentală n-o pricepea defel. Dar chiar dacă faptele erau acestea, nu se putea sta cu mîinile în sîn drept care, prin mijlocirea „Europei libere", se puse la cale o campanie voită spre a scutura pe români din somnul lor „conformist". O echipă de aşa-zişi jurnalişti, originari de pe Dîmboviţa se apucă să inventeze o mişcare, o direcţie şi chiar un război ideologic care ar fi cuprins literatura română şi o ţinu aşa cît se putu, cu ajutoare diverse, e drept şi acelea nesemnificative. „Disidenţa" românească nu exista însă decît în aceste minţi înfierbîntate ; dar operaţiunile lor diversioniste nu începuseră atunci şi nu s-au încheiat cu aceasta. Cei cîţiva „europo-librişti" aveau deja o relativ îndelungată preistorie în exercitarea terorii : a turbura cultura românească şi a o prezenta străinilor în chip modificat era o veche îndeletnicire a grupului format, vreme de mai bine de douăzeci de ani, la „Europa liberă".

Artur Silvestri

1) „Tel quel", nr. 76, été 1978, pag. 82.
2) ibid. pag. 82.
3) ibid. pag. 19.
4) „Tel quel", nr. 76, été, 1978, pag. 41—42.
5) ibid. pag. 42.
6) „Tel quel", nr. 74, hiver 1977, pag. 5.
7) „Tel quel", nr. 76, été, 1978, pag. 44.
8) ibid. pag. 87.
9) ibid. pag. 87.
10) „Limite" nr. 34—35/ianuarie 1982.

m a p a m o n d

„Sînteți un popor care iubește și respectă cartea"

De vorbă cu profesorul și romancierul John Harvey

Profesor doctor John Harvey este lector de literatură engleză la Colegiul Emmanuel din Cambridge și romancier, în vizită la București. Tip de briton înalt și uscățiv, cu o barbă scurtă, rotunjită, gen D. H. Lawrence, argintată de zorii celei de-a doua vîrste, și un zîmbet luminos, cuceritor. S-a întîlnit cu scriitori români la Uniune, iar apoi, a doua zi, a avut o prelegere în cadrul Catedrei de limba și literatura engleză din București.

— Profesore Harvey, în tradiționalista Anglie există o lungă tradiție de profesori universitari dublați de romancieri sau invers — dacă n-ar fi să ne referim decît la exemple foarte recente, ca C.P. Snow sau Iris Murdoch. În cazul dvs. profesorul se interferează cu romancierul, sau duceți existențe paralele ? Ce sînteți în primul rînd, profesor sau scriitor ?

— Am o lungă carieră de învățămînt, pe parcursul căreia am dorit întotdeauna să scriu și să devin romancier. Existența mea obiectivă e cea a unui profesor, dar în existența afectivă sînt în primul rînd romancier, și asta-i ceea ce prefer să fiu, pentru că scriitorul din mine are mult mai multe de spus decît profesorul. Interferența se produce într-un singur punct : literatura mea este influențată de romanul realist al secolului XIX, adică de tema prelegerilor mele de la facultate. În tematică, însă, mă feresc să abordez mediul profesoral.

— Și care este tematica romanelor dvs. ?

— Conflictele sociale contemporane, și aci țin să subliniez influența pe care romancierul și dramaturgul David Storey a avut-o asupra multor scriitor din generația mea. Primul meu roman, intitulat **Atelierul de oțelărie**, înfățișează două zile din viața, sau mai curînd din agonia unei mici fabrici de oțelărie, înghițită și desfințată de trusturile marii finanțe și, totodată, drama unui bătrîn maistru îndrăgostit de mașinile lui.

— Deci o mutație a tematicii romanelor de la sfîrșitul sec., care deplingeau, prin George Eliot sau Thomas Hardy, tocmai infiltrarea mașinismului și drama desfigurării feței idilic-patriarhale a Angliei ?

— Exact. Fiecare epocă cu devoratorii ei. Alt roman al meu își situează acțiunea în Grecia, în timpul dictaturii militare dintre 1968—1974, și încearcă să surprindă psihologia luptătorilor greci împotriva juntei, luptă căreia i se alătură și un personaj englez.

— Un Byron al zilelor noastre ?

— Dacă vreți. Care se îndrăgostește însă de soția unui membru al juntei. Viața e complexă și paradoxală.

— Și cum se oglindește această viață complexă și paradoxală în literatura britanică de azi ?

— Aș spune că momentul literar actual este mai bun decît cele înregistrate de ultimele două decenii, dar nu încă îndeajuns de bun. S-ar părea că, odată cu Joyce, D. H. Lawrence, Virginia Woolf, s-a închis ultima filă a marelui roman englez, al cărui nivel nu a mai putut fi atins. Poezia însă, mai flexibilă, mai maleabilă, a dat și de la T. S. Eliot încoace nume mari, cum sînt Ted Hughes, pe care-l consider primul între poeții noștri de azi, Philip Larkin, Hill sau irlandezul Shamus Heeney.

— Nu sînteți prea sever cu prozatorii postbelici ? Uitați că aceștia au de înfruntat alte concepții de viață, alte gusturi, alt public decît confrații lor din primele decenii ale secolului.

— Proza britanică și-a pierdut nervul, curajul și ambițiile. În secolul al XIX-lea romanul se străduia să-și impună existența, romancierii căutau să făurească o artă a romanului și împrumutau mult de la teatru și de la poezie. După părerea mea, Dickens a fost cel mai mare poet al vremii sale. Astăzi romanul este autosatisfăcut : știe că s-a impus ca formă literară și ambițiile i s-au redus simțitor. Romancierii învață de la alți romancieri și nu de la poeți, scriu pentru romancieri și despre romancieri. Sînt atît de preocupați să fie cît mai insoliți, cît mai imaginativi și mai inventivi, încît, rătăciți printr-atîta fantezie, uită de viață.

— Dar literatura română vă este întrucîtva cunoscută ?

— L-am citit cu emoție pe Eminescu în traducerea tînărului Corneliu Popescu, atît de dramatic dispărut. Am citit cu mult interes traduceri din Cezar Baltag și Cezar Ivănescu, — Cezarii poeziei românești ? — și din Marin Sorescu. Sînt foarte impresionat de întîlnirea organizată de Uniunea Scriitorilor. Mi s-au părut uluitoare vastitatea și profunzimea cunoștințelor celor de față în ce privește literatura engleză. De asemenea surprinzător, pe plan lingvistic, cît de bine se vorbește engleza aici. Am constatat cu aceeași uimire cît de mult se citește la dvs. Sînteți un popor care iubește și respectă cartea. Și aveți ceva de care noi sîntem lipsiți : ceea ce se numește **inteligentsia**. Noi avem mulți intelectuali, dar nu o intelectualitate.

Interviu consemnat de Antoaneta Ralian

REVISTA STRĂINĂ

● **O CARTE MENITĂ** să stîrnească multe controverse este cea semnată de Lois G. Forer, și publicată de editura W. W. Norton & Co. Cu titlul **Banii și justiția**, lucrarea fostei judecătoare evocă una dintre cele mai arzătoare probleme ale sistemului judiciar din Statele Unite : costul ridicat al oricărui fel de asistență legală. Încă în 1906, juristul Roscoe Pound făcea senzație în fața colegilor săi, prin celebra conferință, **Despre cauzele nemulțumirii populare cu privire la administrarea justiției**. Iar de curînd, Derek Bok, președintele Universității Harvard, se referea la faptul că .....în Statele Unite a fost dezvoltat cel mai costisitor sistem judiciar din lume, și cu toate acestea nu poate asigura protecția legală a drepturilor celor mai mulți cetățeni ai săi". Este desigur un punct de vedere rigorist, avînd în vedere idealul de justiție al unei societăți în ansamblul său, iar nu cazuri izolate, mai mult sau mai puțin semnificative. Oricum, cartea Loisei Forer este recenzată favorabil de către profesorul Norman Dorsen de la Universitatea New York și președinte al societății americane pentru drepturi civile, el însuși autor al unui studiu intitulat **Drepturile noastre în primejdie**. Norman Dorsen scrie : „Cartea judecătoarei Forer este un produs al experienței sale, al frustrărilor și pasiunilor sale. Ea afirmă limpede că lupta pentru a asigura o justiție mai bună și egală pentru toți este foarte dificilă, iar adeseori pare chiar o bătălie pierdută. Dar defetismul și fatalismul sînt la fel de inacceptabile, dacă rămînem în spiritul teoriei acelora care apreciază justiția pentru fiecare dintre noi".

● **O INTERESANTĂ** anchetă publică suplimentul literar al ziarului **New York Times**, cu privire la influențele literare pe care le recunosc diferiți confrați de peste ocean. Șaisprezece romancieri sub patruzeci de ani au făcut declarații publicate sub titlul : **Melodia interioară — un sympozion.** Sînt citați mulți autori de marcă, îndeosebi romancieri americani dintre cele două războaie, generația pierdută, precum și marii romancieri clasici ai literaturii ruse. Un nume pomenit cu reverență a fost Samuel Beckett. Cel mai des a revenit mult hulitul, în anumite cercuri intelectualiste, — Hemingway. Opera lui se dovedește o bună inspiratoare de tehnică a scrisului concis și eficace. Sînt menționate de asemenea operele unor scriitori africani și din alte părți ale lumii, Bessie Head, Agnes Smedley, Ousmane Sembene, Ama Ata Aidoo, Ayi Kwei Armah și alții. De asemenea, Heinrich von Kleist, scriitorii clasici englezi, mulți scriitori negri americani și Gabriel Garcia Marquez, despre care Alice Hoffman, autoarea **Cailor albi**, spune că i-a schimbat viața, „după lectura celor **O sută de ani de singurătate**. Este de remarcat că influența traducerilor și a literaturilor străine apare subliniată în declarațiile tuturor tinerilor scriitori americani.

● **DUPĂ Cvartetul Alexandria**, Lawrence Durrell a reluat tema jocului dintre dragoste și relativitatea timpului într-un planificat **Cvintet Avignon**, din care au apărut volume în 1975, 1979 și 1983 **(Monsieur, Livia : Îngropat de viu, Constance : Practici solitare)**, iar în această vară a fost publicat cel de al patrulea roman al seriei : **Sebastian.** O revistă prezintă romanul lui Durrell în următorii termeni : „Cu peisaje chiar mai exotice și stranii decît cele dinainte și cu un stil tot atît de senzual, Durrell se mișcă între Egipt și Paris și în sudul Franței, în preajma celui de al doilea război și a invaziei naziste. O penumbră întunecată de filozofie stranie îi învăluie personajele".

● **CRITICUL ALFRED KAZIN** este celebrat pentru ultimul său titlu de carte, **O defilare americană**, care pleacă de la o sugestie dintr-un vers al lui Whitman pentru a trece în revistă contribuția unui secol de literatură americană, de la Emerson pînă la Hemingway. Într-o amplă recenzie, Marcus Cunliffe, el însuși un cunoscut istoric al acestei perioade, scrie următoarele : „Forța acestei cărți stă în ultimă analiză în instinctul profund al lui Kazin pentru un anumit stil critic. (...) Stilul este cel care dă în cele din urmă unitate și putere argumentelor sale. El întruchipează semnătura individuală a autorilor adică marca lor". În legătură cu stilul lui Kazin a fost remarcată preferința sa pentru expresia metaforică, plină de sugestii adînci, care face pe cititor să caute sensurile ascunse și îi procură o emoție asemănătoare cu cea a cărților de proză, de asemenea talentul de portretist al criticului.

● **UN VOLUM** postum al lui Pablo Neruda readuce în atenția cititorilor pe marele poet chilean. Avem de-a face de fapt cu o continuare a **Memoriilor** sale, publicate în 1977. Editate de Matilde Neruda și de Miguel Otero Silva, textele apărute acum folosesc genuri și modalități diferite de expresie, de la poeme și articole, pînă la cuvîntări ocazionale și intervenții de circumstanță. Supranumit „un Walt Whitman al Americii Latine", Neruda s-a implicat în destinul omului simplu, a îmbrățișat de timpuriu cauza comunismului, în chip de soluție salvatoare pentru demnitatea celor mulți de pe continentul hispano-american. Criticii au remarcat îndeosebi celebrele sale texte, cum ar fi **Criza democrației în Chile** și marele discurs din senatul chilean, care folosea titlul lui Zola : **Acuz !**

● **O INTERESANTĂ** radiografie a epocii dinaintea celui de al doilea război mondial este întreprinsă în lucrarea semnată de Peter Stansky și William Abrahams, **Călătoria către limită : Două drumuri către războiul civil spaniol**, în care se evocă două biografii de poeți englezi, Julian Bell (nepotul Virginiei Woolf) și John Cornford (strănepotul lui Darwin), care au luptat și au murit pentru cauza Republicii spaniole. Sînt analizate influențele suferite de cei doi în mediile studențești, orientarea către stînga a intelectualității dintre cele două războaie, precum și frumoasele lor aspirații personale, care l-au condus pe Bell în Brigăzile internaționale și pe Cornford în rîndurile ziariștilor care au sprijinit revoluția. Această „biografie duală", cum a fost numită, este considerată la ora actuală drept una din cărțile esențiale de istorie a mentalităților unei epoci.

● **UNUL** dintre legendarii șefi indieni este Joseph Brant, căruia Isabel Thompson Kelsay i-a consacrat de curînd o amplă monografie, cu titlul **Omul celor două lumi.** Titlul sugerează de fapt concluzia că indienii americani nu au respins de la început dialogul cu albii și nici nu au respins civilizația modernă, așa cum s-a sugerat uneori. Brant este după spusele autoarei : „...cel mai faimos indian american care a trăit vreodată, cu toate că virtual necunoscut". El a călătorit în Europa de mai multe ori și a frecventat cîteva dintre marile figuri politice ale epocii sale, între care George al III-lea al Angliei, George Washington, Aaron Burr și James Boswell. Era de altfel recunoscut ca lider al poporului său, care se compunea din cele cinci mari triburi iroceze : Mohawk, Oneida, Onondaga, Cayuga și Seneca. La naștere s-a chemat Joseph Thayendanegea și provenea dintr-o familie foarte utilă. În epoca sa, forța triburilor indiene era cea care asigura echilibrul puterii pe continent, iar Brant a știut să folosească acest element cu multă abilitate. Cartea Isabelei Kelsay este considerată a fi un studiu fundamental în ceea ce privește istoria societății indiene din America, iar un autor o situează foarte aproape „de limitele pînă la care poate ajunge o investigație omenească într-o asemenea materie" (N. Scott Momaday). Concluzia marelui scriitor Scott Momaday în ceea ce-l privește pe Brandt însuși este următoarea : Dacă Joseph Brandt rămîne un mister pentru noi, este pentru că exista în însăși natura sa un mister de nepătruns".

● **MAREA SCRIITOARE** americană Doris Lessing a încercat de curînd o farsă evasiperfectă. Cunoscută în întreaga lume pentru romanele ei, propusă pentru Nobel și discutată cu aprindere în cercurile artistice, această autoare cu gustul disimulării a scris o carte pe care a propus-o editorului său sub un pseudonim. Deși avusese înainte, la aceeași editură, un roman care se vîndu se într-un tiraj de aproape 800 000 de exemplare, atunci cînd a folosit pseudonimul Jane Somers a fost însă refuzată. A încercat atunci la o altă editură. A fost refuzată din nou. Intitulat „Jurnalul unei vecine bune", romanul a fost în cele din urmă publicat de un editor obscur, care nu a reușit să vîndă mai mult de 2 000 de exemplare. În anul următor, „Jane Somers" a mai publicat o carte, „Dacă bătrînii ar putea", cu aceeași lipsă de succes. Un singur editor din lume nu a fost înșelat de trucul lui Doris Lessing. Este vorba de Ivan Nabokov, de la Editura Albin Michel, care Cunoscută în întreaga lume pentru romanele ei, începînd anului 1985, a **Jurnalului unei vecine bune, împreună cu „Carnetele** lui Jane Somers", dezvăluind întreaga joacă a marii autoare. Nici Jonathann Cape, nici Granada, cei doi editori americani ai lui Doris Lessing nu-i cunoșteau stilul și nu o prețuiau pentru valoarea sa intrinsecă !... Să mai ai încredere în critici și în editori !

● **O MARE COLECȚIE** este anunțată la Editura Fayard, sub direcția lui Michel Serres și sub patronajul citorva instituții academice de prestigiu. Dintr-un interviu acordat de Michel Serres lui Frederic Gaussen aflăm că se intenționează un „Corpus de lucrări filozofice în limba franceză", care va cuprinde cel puțin 400 de volume. Michel Serres afirmă că cele 400 de volume vor apare în aproape 20 de ani. Deja sînt anunțate primele 9 titluri, de la **Logica sau arta de a vorbi și de a raționa** a lui Scipion Dupleix (1603) pînă la **Dialogurile asupra comerțului cu grîu** ale lui Ferdinand Galiani (1770). Întrebat asupra criteriilor ce prezidează la includerea unei lucrări în cadrul colecției, Michel Serres răspunde : „Filozofia n-a fost niciodată un discurs independent de alte valori intelectuale, constituind mai degrabă un fenomen de interferență. De exemplu, textul lui Guizot asupra pedepsei cu moartea se situează la limita dintre istorie, filozofie a istoriei, filozofie politică și filozofie propriu-zisă. Aș dori să public, de asemenea, poemele filozofice ale lui Vigny, care sînt considerate azi de către filozofi drept o lucrare de literatură. ...Aceasta este, de fapt, tradiția franceză, care vine de la Montaigne pînă la Bergson, Valéry, și pe care noi am pierdut-o. Surprinzător este însă că ea reînvie : atunci cînd deschizi coloanele unui ziar pentru o dezbatere asupra rațiunii, o să dai cuvîntul unui matematician sau unui biolog... Adică, faci filozofie în sens franțuzesc, iar nu în cel universitar".

Poezie din R.S.F. Iugoslavia

VASKO POPA

Sfat strașnic

Mai înainte de a muri dragă vecine
Trebuie zdravăn să dormi

Mă povățuiește un cunoscut
O haimana din parcul vecin

Fără să se ridice de pe banca
Pe care nu pregetă să zacă

ADAM PUSLOICI

Tînguire

Coborîrea cartofului în pămînt
Ne-a dat o nouă speranță.
Acest pămînt își dăruiește
Copilul cartofului.

Mă acopăr cu genunea cerului,
La urmă,
Și dorm adînc
Pe secure cu capul.

DANIEL DRAGOIEVICI

În acvariu

Pentru peștii din acvariu
Lovitura în sticlă
Înseamnă adriatice mări

Văd (apoi) denumirea latină
Datele cele mai importante,
Forma pură, desăvîrșirea.

LILIANA DIRIAN

Sîmbătă

Zi ploioasă. Scrisoare în care stă scris :
Nu trebuie să disperi în fața adevăratei
Pricini a disperării. Aspirine. Răsfoire a
Vieții, urmărire-a ferestrei. Aprindere-a
Becului. Luarea unei doze de ceai și lite-
Ratură. Aproape totul.

NEVENA VITOȘEVICI

Călătorie

Mașina mea se numește soartă.
În loc de combustibil curge timpul.
Drumul e-aglomerat — eu sînt singură.
Mașina unora e grăbită, a altora-neeată —
Totdeauna însă ajunge la mare.
Marea e largă și-adîncă.
Nimeni nu știe să-noate.
Aici abia se termină viața.

Imagine din centrul orașului Skopje

IFRAN BELIUR

Apă sărată

Paznicii din jurul lichidului negru
Au cununi de diamant și arme de aur
Și totuși spun că apa de cumpărat e sărată.

TRAIAN PETROVSKI

Nefertiti

Fecioare în albe veșminte
Au găsit-o odihnindu-se
În fastul palatului ei.
Au vrăjit-o cu miresme de Punt
— Țara tămîiei —
Și-n odaia mea au adus-o.
Aici să zacă, au zis,
Milostiva zeiță,
Aici să se odihnească după nașterea
Pruncilor înaripați, cu creștete însorite.
Dacă oamenii au nevoie de frumusețe,
Ca de altfel și zeii,
În ei înșiși s-o caute.

În românește de Dumitru M. Ion

MARICKA ZNIDARSIC

O, noaptea aceasta...

Eu mă topesc în noapte
cu inima de jale mistuită,
cu spaima neagră-n suflet cuibărită.
Eu mă topesc în noapte
și numai tu în beznă mă-nsoțești
îmbătător de dulce și de tandru,
așa cum numai tu, tu însuți ești.
Eu mă cufund în noapte,
dar va veni Crai Nou.
O, de-ar rămîne-n noi această noapte
ca un acord de sfere, un ecou
și tainei noastre să-i întindă punte
de stele și de șoapte.

KATJA SPUR

Eu tot vă mai aștept...

Din nou singură m-a găsit vîntul în răspîntе
și fruntea a-nceput să-mi aline.
Îți mulțumesc, vîntule, că mă mingii pe frunte,
că te-ai oprit din zbor și la mine.

Ploaia singură-n răscruce m-a prins
cînd toată ardeam de-nsetare.
Îți mulțumesc, ploaie, că setea mi-ai stins
cu apa ta bună, răcoritoare.

Soarele singură m-a găsit în răscruce
și mi-a-neălzit mîinile mele de gheață.
Îți mulțumesc, soare, oriunde m-oi duce,
că din nou mi-ai trezit setea de viață.

M-a-ntîlnit noaptea-n răscrucea pustie
și m-a-nvelit cu mantia ei brună.
Îți mulțumesc, noapte, și ție,
că-ai stat de veghe cu mine-mpreună.

Vă aștept din nou, prieteni, și acum,
noapte și soare, vînturi și ploi,
din nou vă aștept la răscruce de drum,

EDVARD KOCBEK

Pămîntule, prin tine mă ating de toate

Pămîntule, prin tine mă ating de toate-n fire,
La tine mă întorc, căci trupul îmi revarsă
Mireasma sfîntei jertfe, a morții jeluire
Și-n veci vom ridica spre 'nalt privirea arsă.
Cît ești de dulce, tu, întunecare sfîntă,
Pămînt al morții noastre, dar mai întîi al vieții,
Mă tulbură-adîncimea-ți cînd păsările cîntă
Și cînd cununa nopții o punem dimineții.

În românește de Valentin Deșliu

REPERE

Cărțile, cărțile...

Am fost impresionat să citesc alocuțiunea lui Isaac Bashevis Singer, laureatul Premiului Nobel pentru literatură din 1978, ocazionată de deschiderea unei noi aripi a Bibliotecii publice din New York, Gottesman Hall, și publicată în suplimentul *Book Review* al ziarului *New York Times*, Marele scriitor pornește de la mirarea unora dintre interlocutorii săi, care sînt preocupați de faptul că se exprimă într-o limbă pe cale de dispariție. Cu humorul caracteristic lui Bashevis Singer, el răspunde că multele miliarde de locuitori ai pămîntului de peste un secol vor avea nevoie de atîtea teme pentru tezele de doctorat, încît este neîndoielnică cercetarea în viitor a ultimului manuscris și a ultimei cărți, fie ele bune sau rele, în toate idiomurile și limbile pămîntului. Tot ceea ce este scris va fi adus la lumină de către urmașii noștri, indiferent de audiența, oricît de restrînsă, de astăzi. Ceea ce trebuie să ne preocupe, continuă Singer, este invazia de apariții mediocre. Aceasta poate crea o inflație literară, asemănătoare cu cea a monedei care-și pierde valoarea. Scriitorul povestește apoi două întîmplări la care a fost martor. Cea dintîi evocă maldăre de bancnote aruncate în șanțurile străzilor, fără ca cineva să se obosească a le strînge, pentru că își pierduseră absolut orice circulație, iar cealaltă se referă la o noapte de iarnă cu furtună de zăpadă, cînd prozatorul se refugiase în librăria unui prieten, și el scriitor. Au zăbovit împreună mai multe ceasuri, discutînd literatură și privind urgia de afară, în timp ce ușile librăriei au rămas închise. Nici un singur cumpărător nu intra să caute o carte. La sfîrșitul zilei, plecînd, colegul său a ferecat ușile cu mai multe lacăte. Și totuși, l-a întrebat Singer, de ce încui cu atîta grijă, n-ai văzut că nimeni nu s-a interesat de vreo carte, timp de atîtea ore ? Cum o să crezi că va încerca cineva să intre și să fure cărți pe o asemenea vreme ? Librarul-scriitor i-a răspuns atunci că nu de hoții de cărți se teme el. Chiar dimpotrivă... Cîteva cărți furate ar dovedi un interes pentru lectură care ar duce în cele din urmă și la creșterea valorii lor comerciale. Frică îi era ca nu cumva, în toiul nopții, unii autori să spargă ușa și să pună pe rafturi și mai multe cărți. Se înțelege, era vorba de cărți proaste. Bashevis Singer se referă mai departe la faptul că omul va trebui să revină în cele din urmă la valorile tradiționale, la încrederea părinților noștri în legea morală și în idealurile salvării, pentru a putea produce lucrări de valoare. „Sîntem încă la primele începuturi ale învățării, atît în știință, cît și în artă. Eu prezic un timp cînd multe dintre ideile pe care le-am respins atît de ușor se vor reîntoarce, atît în știință cît și în artă", spune Bashevis Singer. Vom fi mirați atunci să constatăm cît de false au fost unele mode artistice și unele idei care ne-au solicitat prea mult energiile, și să descoperim că tocmai ceea ce am ignorat în arta din zilele noastre va crește în importanță și valoare. Se întîmplă, de multe ori... Nici nu trebuie să mergem prea departe pentru ca să constatăm cîtă dreptate are Bashevis Singer. Dacă am rămîne în literatura noastră, de pildă, cine dintre publiciștii activi, în 1958, ar fi spus că marele poet al acelei epoci este Vasile Voiculescu, poate că unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai genului, alături de Paul Claudel, în Europa acestui secol (desigur, nu sîntem primul care să formulăm o atare judecată !).

Lumea de astăzi are cît mai multă nevoie de cărți. Să evidențiem încă o dată că Bashevis Singer afirmă că tot universul este construit din literele cărții. Nu este în nici un fel bine să micșorăm numărul lor, dar tot atît de mare trebuie să fie grija pentru calitate. Am împărtășit mai de mult opinia unui foarte fin cititor de poezie și a unui artist excepțional, A. E. Baconsky, cel atît de caustic cu scriitorii care își transformau talentul într-o formă de industrie, spunînd că valoarea depinde adeseori de cărțile postume. Ce tragică premoniție era în aceste cuvinte pe care mi le repeta în fața statuii lui Medrea de la Șosea, acel Ovidiu tragic și contursionat !.... Postumitatea lui avea să vină prea devreme, iar gloria să-i crească într-adevăr cu o apariție de mare ținută ! Dar cărțile bune apar acolo unde se publică mult, este o relație direct proporțională, pe care nu o putem evita nici în domeniul traducerilor. Aș putea să pariez că orice librărie deschisă la noi fie și după miezul nopții, ar fi plină de cumpărători, chiar și pe furtuni de zăpadă. Astfel încît mulțimea aparițiilor n-ar fi decît semnul întîritor al unei pasiuni vii pentru adevăr și pentru frumos, de care se cuvine să dăm încă o dată seamă.

Aurel-Dragoș Munteanu

SPORT

Ostrovul cu frunză crudă

Scriu, în tîrziul nopții. Și mi se pare că ninge prin geam ; ninge cu lună în interiorul clipei. Iar liniștea orașului, clătinată larg, se amestecă în vînt ca o inițiere subtilă.

Ieri am urmărit meciul Universitatea Craiova — Zeleznicear Sarajevo și mi-am bucurat sufletul cu pogoane de busuioc și păduri de tei. Marile meciuri ale Universității Craiova seamănă cu poveștile Orientului. Trăindu-le, simți cum ți se redeșteaptă-n sînge nopțile scînteietoare din caravanseraiuri — peruzele în montură de aur. Mie, fiindcă iubesc vinul, lemnul despicat, copcile cu sturioni și vorba oacheșă-n mlădieri scumpe (trăsnăi care duc în drumul lupilor bătrîni), meciul acesta mi-a plăcut ca o dezlegare de fluturi din fibule de argint. Șirag de lacrimi scumpe căzînd în cheia sol — cred că noaptea-i de vină de mi se-ncurcă rîndurile-n pagină ca schitul de frunze ce-l îndeasă vîntul în arcada ferestrei... Oricum, trebuie să scriu aici că Universitatea Craiova împarte bucurii roditoare. Dar în grămăjoara noastră de timp, bucuria e articulație de legendă. Dac-aș fi poet aș zice chiar că bucuria e o fîntînă rustică slujită de îngeri și umbrită de smochini. Apoi mai înmugurește în mine ideea sau boarea de polen că Universitatea Craiova ne definește ca vocație : ne plac împrejurările cîntecului și, visători, iubim făclia din trupul furtunii. Această victorie zveltă mi-a scos singurătatea în grădină și m-a limpezit de stropii de venin care-mi zvîcneau în pereții luntrei, cu dezmierdări întunecate, după înfrîngerile suferite de Sportul studențesc, Dinamo și Steaua. Acum, simt că pe buză de carte grea umblă pocnindu-și genunchii un miel din țara blîndă a primăverii. Căci eu cred că drumul Universității Craiova aleargă sprinten spre zeul ce-și sună cupele în zilele de frunză crudă din ostrovul lunii mai.

Chipul nopții se retrage de la geam. Domnește-n mine, în pragul dimineții o geană de somn, amestecîndu-se pe un vad al cailor cu zvonuri tainice, ruperi de ape și cu duhul bucuriilor curate, ca o năzuință spre vis.

Fănuș Neagu

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Gheorghe Suciu (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 70 95
Tiparul executat la : COMBINATUL POLIGRAFIC CASA SCÎNTEII